ORTAOKUL VE İMAM HATİP
ORTAOKULU

PEYGAMBERİMİZİN

HAYATI

7

DERS KİTABI

Bu kitap, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 18.04.2019 tarih ve 8 sayılı (ekli listenin 196'ıncı sırasında) kurul kararıyla 2019-2020 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

YAZAR

Fikri ÖZDEMİR

TUTKU YAYINCILIK

Her hakkı saklıdır ve **TUTKU YAYINCILIK SAN ve TİC. LTD. ŞTİ**. ne aittir. İçindeki şekil, yazı, metin ve grafikler, yayınevinin izni olmadan alınamaz; fotokopi, teksir, film şeklinde ve başka hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılamaz ve yayımlanamaz.

ISBN
978-975-8851-98-0

Dil Uzmanı
Necla ŞANAL

Görsel Tasarım Uzmanı
Aysel GÜNEY TÜRKEÇ

TUTKU YAYINCILIK

Kavacık Subayevleri Mah. Fahrettin Altay Cad. No.: 4/8 Keçiören/ANKARA
tel.: (0.312) 318 51 51 - 50 • belgegeçer: 318 52 51

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hûda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder-varsa-taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk cumhuriyetini, ilelebet, muhaEy Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

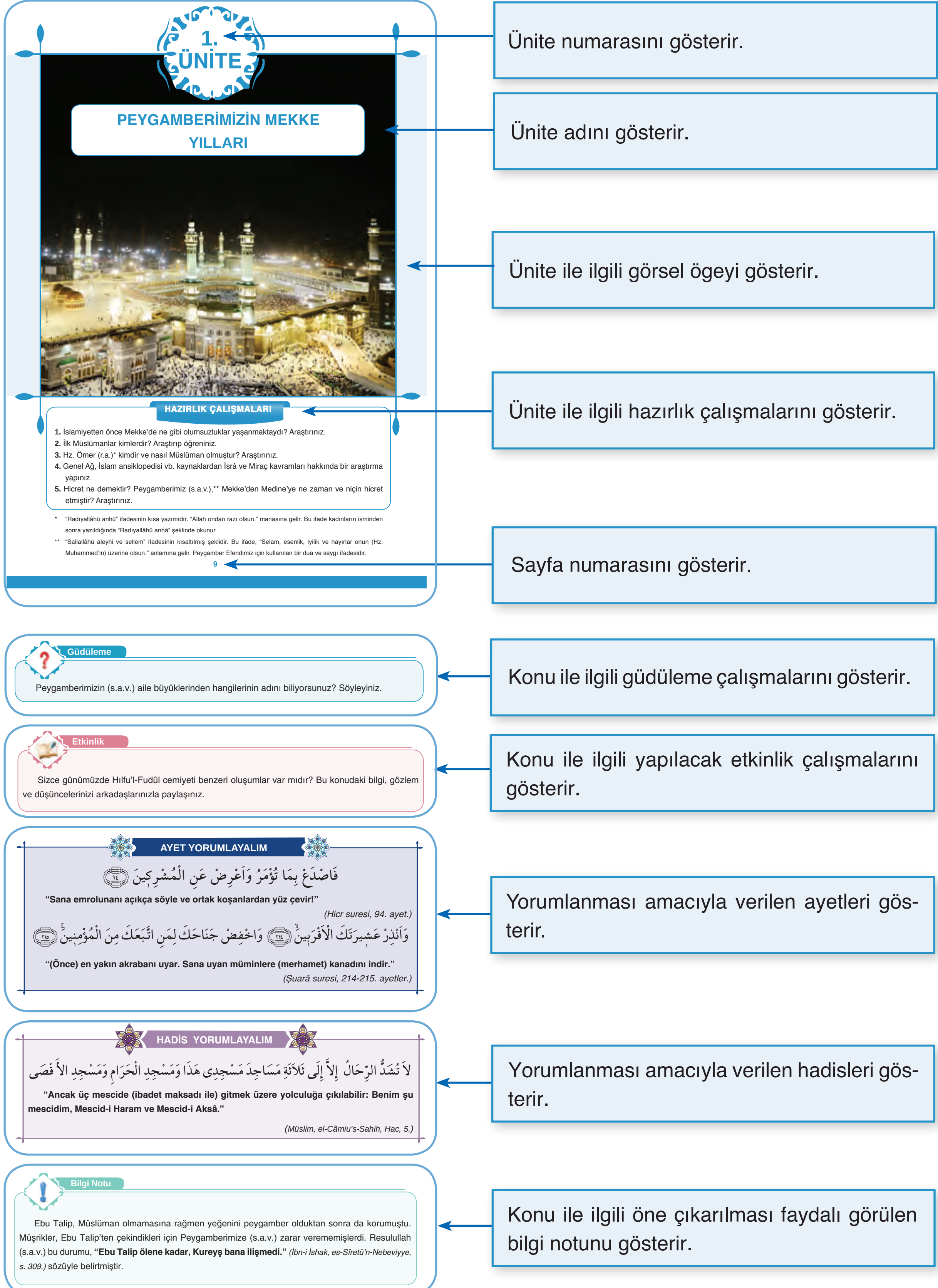
Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK
(1881–1938)

İÇİNDEKİLER

ORGANİZASYON ŞEMASI

1. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN MEKKE YILLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. İslamiyetten önce Mekke'de dinî alanda ve toplumsal ilişkilerde ne gibi olumsuzluklar yaşanmaktaydı? Araştırınız.
2. İlk Müslümanlar kimlerdir? Araştırıp öğreniniz.
3. Hz. Ömer (r.a.)* kimdir ve nasıl Müslüman olmuştur? Araştırınız.
4. Genel Ağ, İslam ansiklopedisi vb. kaynaklardan İsrâ ve Miraç kavramları hakkında bir araştırma yapınız.
5. Hicret ne demektir? Peygamberimiz (s.a.v.),** Mekke'den Medine'ye ne zaman ve niçin hicret etmiştir? Araştırınız.

* "Radıyallâhü anhü" ifadesinin kısa yazımıdır. "Allah ondan razı olsun." manasına gelir. Bu ifade kadınların isminden sonra yazıldığında "Radıyallâhü anhâ" şeklinde okunur.

** "Sallallâhü aleyhi ve sellem" ifadesinin kısaltılmış şeklidir. Bu ifade, "Selam, esenlik, iyilik ve hayırlar onun (Hz. Muhammed'in) üzerine olsun." anlamına gelir. Peygamber Efendimiz için kullanılan bir dua ve saygı ifadesidir.

1. PEYGAMBERİMİZİN ÇOCUKLUK VE GENÇLİK YILLARI

Güdüleme

Peygamberimizin (s.a.v.) aile büyüklerinden hangilerinin adını biliyorsunuz? Söyleyiniz.

a) Doğumu ve Çocukluğu

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), Arap Yarımadası'nda bulunan Mekke şehrinde, 20 Nisan 571 tarihinde dünyaya gelmiştir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğumu, hicri takvime göre Rebiü'l-evvel ayının on ikisinde gerçekleşmiştir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) babasının adı Abdullah'tır. Abdullah, Kureyş kabilesinin Haşimoğulları kolundan, soylu bir aileye mensuptu. Abdullah'ın babası, Mekke'nin ileri gelen kişilerinden Abdülmuttalip'ti. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) annesi, Kureyş kabilesinin Zühreoğulları koluna mensup bir ailenin kızıydı. Babasının adı Vehb'ti. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) babası Abdullah, Âmine ile evlendikten bir süre sonra ticaret yapmak için Şam'a gitti. Ticari işlerini bitirip Mekke'ye dönerken Medine'de hastalandı. Burada akrabalarının evinde bir süre hasta yattı, daha sonra da genç yaşta vefat etti.[1] Kocasının vefat ettiğini öğrenen Âmine, çok üzüldü. Çünkü hem eşini kaybetmişti hem de o sırada hamile olduğu çocuğunu babasız büyütmek zorunda kalacaktı.

Etkinlik

Genel Ağ, İslam ansiklopedisi, İslam tarihi vb. kaynaklardan; Peygamberimizin (s.a.v.) aile büyükleri, doğumu ve çocukluğu ile ilgili bir araştırma yapınız. Yaptığınız araştırmadan edindiğiniz bilgileri bir sunu hâline getiriniz. Hazırladığınız sunuyu sınıfınızda arkadaşlarınızla paylaşınız.

ADI:	HZ. MUHAMMED (S.A.V.)
DOĞUM YERİ:	MEKKE
DOĞDUĞU TARİH:	20 NİSAN 571 (12 REBİÜ'L-EVVEL)
KABİLESİ:	KUREYŞ
DEDESİ:	ABDÜLMUTTALİP
BABASI:	ABDULLAH
ANNESİ:	ÂMİNE
SÜTANNESİ:	HALİME
AMCALARI:	EBU TALİP, HZ. ABBAS, HZ. HAMZA

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) ile ilgili bir tablo

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 214.

Âmine, bir pazartesi günü biricik evladını dünyaya getirdi. Hemen bir haberci göndererek çocuğunun doğumunu Abdülmuttalip'e bildirdi. Abdülmuttalip, torununun doğumuna çok sevindi. Eve geldi, evladından yadigâr kabul ettiği bu yavruyu kucağına alıp Kâbe'ye götürdü. Burada, Allah'a (c.c.)* şükretti. Daha sonra kurbanlar kestirip halka ziyafet verdi. Âmine, oğluna Ahmet adını koydu. Dedesi Abdülmuttalip ise torununa "Muhammed" adını verdi.[1]

Mekke'de oldukça yaygın hâle gelmiş olan bir âdet vardı. Buranın halkı, dünyaya yeni gelen çocuklarını genellikle çevre köylerdeki serin bölgelerde yaşayan bir sütanneye verirlerdi. Çünkü Mekke çok sıcak bir yerdi. Buranın havası çocuklara iyi gelmiyor, onların hastalanmasına sebep oluyordu. Ayrıca sütanneye verilen çocuklar, kırsal bölgelerde, ana dilleri olan Arapçayı daha doğru bir biçimde konuşmayı öğreniyorlardı. Âmine ile Abdülmuttalip de Muhammed'i (s.a.v.), Halime adında bir sütanneye verdiler. Halime ile kocası Hâris, Peygamberimizi (s.a.v.) alıp Mekke'den ayrıldılar.[2]

Halime, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) iki yıl bakmak üzere yanına almıştı. İki yılın sonunda Hz. Peygamber'i (s.a.v.) annesine getirdi. Ancak o sıralarda Mekke'de salgın hastalık vardı. Halime, Âmine'ye, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'de kalması durumunda hastalıktan zarar görebileceğini söyledi. Peygamberimizin (s.a.v.) iyiliği için bir müddet daha köyde kendileriyle kalmasının uygun olacağını ve küçük yavruyu tekrar köyüne götürmek istediğini belirtti. Âmine de onun isteğini kabul etti. Buna hem Halime hem de onun ailesi çok sevindi. Çünkü onlar Hz. Muhammed'i (s.a.v.) çok seviyorlardı. Onun gelmesiyle birlikte evlerinde neşe, huzur ve bereket artmıştı. Hz. Muhammed (s.a.v.) de sütannesinin yanında mutluydu. Süt kardeşleri Şeyma, Üneyse ve Abdullah; Hz. Muhammed'i (s.a.v.) çok seviyorlar, onunla oyunlar oynuyorlardı.[3]

Mekke'de birçok aile, çocuklarını serin köylerde, (vahalarda) yaşayan sütannelere verirdi. (Temsilî resim)

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), dört yıl sütannesiyle kaldıktan sonra annesinin yanına geldi. Bundan sonra Mekke'de annesiyle yaşamaya başladı. Resulullah (s.a.v.) altı yaşındayken Âmine, Sevgili Peygamberimizi (s.a.v.) de yanına alıp Medine'ye gitti. Yanlarında Peygamberimizin dadısı olan Ümmü Eymen de vardı. Medine'de hem akrabalarını görecekler hem de Abdullah'ın mezarını ziyaret edeceklerdi. Medine'ye gelen Peygamberimiz (s.a.v.) ve annesi, burada bir ay kadar kaldılar. Hz. Muhammed (s.a.v.) burada akrabalarının çocuklarıyla oyunlar oynadı, yüzme öğrendi. Sonra Mekke'ye dönmek üzere şehirden ayrıldılar.

Mekke'ye giderken yol üzerinde bulunan Ebva köyünde Âmine hastalandı ve vefat etti. Peygamber Efendimizi (s.a.v.), dadısı Ümmü Eymen alıp Mekke'ye getirdi.[4]

Babasından sonra annesini de kaybeden Sevgili Peygamberimize (s.a.v.), bundan sonra dedesi Abdülmuttalip baktı. Abdülmuttalip, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) çok sevdi, ona hep şefkat ve merhametle

---

* "Celle celâlühû" ifadesinin kısa yazımıdır. "Şanı yüce" anlamına gelir.
1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 92; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 220.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 220.
3. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 221.
4. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 115.

muamele etti. Bir yere gittiğinde torununu da yanında götürdü. Ancak oldukça yaşlanmış olan Abdülmuttalip, yaklaşık seksen yaşındayken vefat etti. O vefat ettiğinde Peygamberimiz (s.a.v.) sekiz yaşındaydı.[1]

Abdülmuttalip, ölmeden önce oğullarından Ebu Talip'i çağırıp torunu Muhammed'i (s.a.v.) ona emanet etmişti. Bu yetim yavruya iyi bakmasını, ona şefkat ve merhametle muamele etmesini Ebu Talip'e vasiyet etmişti. Ebu Talip, babasının vasiyetine uydu. Yeğenine çok iyi davrandı. Onu her zaman koruyup kolladı. Hz. Muhammed'i (s.a.v.) kendi çocuklarından ayırmadı. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) şefkatli bir baba gibi davrandı. Ebu Talip'in aile bireyleri de Hz. Muhammed'i (s.a.v.) çok sevdiler, onu kendi ailelerinin bir ferdi olarak gördüler. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), sekiz yaşındayken geldiği Ebu Talip'in evinden, yirmi beş yaşında evleninceye kadar ayrılmadı.[2]

Bilgi Notu

Maddi durumu çok iyi olmayan Ebu Talip ticaretle uğraşıyor, bunun için zaman zaman Mekke dışına, ticaret yolculuklarına çıkıyordu. Ebu Talip, Peygamberimiz (s.a.v.) on iki yaşındayken bir ticaret kervanıyla birlikte Şam yönüne hareket etmek üzere Mekke'den ayrıldı. Yanına yeğenini de aldı. Kervan, Busra denilen bir kasabaya geldi. Burada bir manastır ve bu manastırın da bir rahibi vardı. Bahira adındaki bu rahip, kervandakileri yemeğe davet etti. O, İncil'de okuduğu bazı bilgilerden hareketle Hz. Muhammed'de (s.a.v.), gelmesi beklenen son peygamberin alametlerini gördü. Bunu da Ebu Talip'e söyledi. Şam'a gitmemesini, gittiği takdirde Yahudilerin yeğenine zarar verebileceğini belirterek Ebu Talip'i Mekke'ye dönmesi konusunda uyardı. Ebu Talip de onun söylediklerini dikkate aldı ve Şam'da ticaret işini hızlıca bitirip hemen Mekke'ye döndü.

(İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 124-127; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 241-244.)

b) Gençliği ve Evliliği

Mekke'de adaletsiz bir ortam vardı. Zengin ve güçlü olanlar güçsüzleri eziyor, haklı olanlar çoğu kez hakkını alamıyordu. Şehre gelen bazı yabancıların mallarına zorla el konuluyor, bu malların parası ödenmiyordu. Şehirde insanların can ve mal güvenliği bulunmuyordu. Bu gibi olumsuzluklardan rahatsız olan vicdan ve erdem sahibi bazı iyi insanlar, kendi aralarında toplanıp görüşmeler yaptılar. Amaçları; Mekke'de hak ve hukuku hâkim kılarak yaşanan haksızlıkların önüne geçmek, haksızlığa uğrayanlara destek olmak, insanların can ve mal güvenliğinin olduğu ve kendilerini güvende hissettiği bir ortam oluşturmaktı. Bu iyi insanlar, Hılfu'l-Fudûl (Erdemliler Anlaşması/Yemini) denilen bir topluluk oluşturdular. Her zaman hak ve hukuktan yana olan, haksızlıklar karşısında sessiz kalmayarak kötülüklere karşı çıkan bir genç olan Hz. Muhammed (s.a.v.) de bu topluluğa üye oldu.[3]

Hılfu'l Fudûl, Abdullah bin Cud'an'ın evinde toplanmıştır. Bu cemiyete Kureyş'in hak ve adalete önem veren ileri gelen kişileri ile birlikte Hz. Muhammed (s.a.v.) ve amcası Zübeyr de bu katılmıştır.[4]

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 116-117.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 240-241-242.
3. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 183-186.
4. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 184-185.

Etkinlik

Sizce günümüzde Hılfu'l-Fudûl cemiyeti benzeri oluşumlar var mıdır? Bu konudaki bilgi, gözlem ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hz. Hatice (r.a.), Mekke'nin soylu bir ailesine mensup, ticaretle uğraşan zengin bir kadındı. Dürüst, temiz ve iffetli bir hanımdı. Kendi adına ticari işlerini yürütecek birini arıyordu. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) güzel ahlaklı ve dürüst bir kişiliğe sahip olduğunu duymuştu. Ona, ticari ortaklık teklif etti. Zaten Peygamberimiz (s.a.v.) ticarette tecrübeliydi. On iki yaşında amcası Ebu Talip ile Şam'a, on yedi yaşında da diğer amcası Zübeyr ile Yemen'e gitmişti. Hz. Hatice (r.a.), Hz. Muhammed'e (s.a.v.), mallarını Şam'a götürüp satmasını, oradan da bazı mallar satın alıp getirmesini teklif etti. Kendisine, elde ettiği kârdan pay vereceğini bildirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Hatice'nin (r.a.) yapmış olduğu bu teklifi kabul etti. Şam'a gidip geldi. Hz. Hatice (r.a.) adına ticaret yaptı. Hz. Hatice (r.a.), bu ticaretten çok memnun kaldı. Çünkü diğer zamanlara göre çok daha fazla kâr etti. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlakından ve kişiliğinden etkilenen Hz. Hatice (r.a.), bir aracı vasıtasıyla Peygamberimize (s.a.v.) evlenme isteğini iletti. Hz. Muhammed (s.a.v.) de amcalarına danıştı, onların bu konudaki görüşünü aldı. Amcalarının olumlu görüş belirtmesi üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) ve Hz. Hatice (r.a.) evlendiler. Bu evlilik gerçekleştiğinde Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) yirmi beş yaşında bir gençti.[1] Peygamberimizin (s.a.v.), Hz. Hatice (r.a.) ile evliliğinden altı çocuğu dünyaya geldi. Bunların dördü kız, ikisi erkekti. Kızları Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm ve Fâtıma; oğulları ise Kâsım ve Abdullah idi.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.), Hz. Hatice'nin (r.a.) vefatından sonra evlendiği Mariye adlı eşinden de bir çocuğu dünyaya gelmişti. Onun adı ise İbrahim'di.

c) Kâbe Hakemliği

Hz. Muhammed (s.a.v.); her zaman sevilen, saygı duyulan ve insanların güven duyduğu bir kişiliğe sahipti. Mekke halkı onu, "el-Emin" yani "güvenilir insan" diye tanırdı. İnsanlar, aralarında sorun çıktığında gönül rahatlığıyla onun hakemliğine razı olurlardı. Örneğin Peygamberimiz (s.a.v.) otuz beş yaşındayken Kâbe'nin tamir edilmesine karar verilmişti. Tamir işi tamamlanmış, sıra Hacerü'l-Esved adlı taşın eski yerine, Kâbe'nin köşesine konulmasına gelmişti. Kabileler bu konuda anlaşamadılar. Çünkü her kabile, Hacerü'l-Esved'i kendisi yerine koymak istiyor, bunu yapmanın kabileler arasında şerefini artıracağını düşünüyordu. Anlaşmazlık iyice büyüdü, neredeyse çatışma çıkacaktı. Bu sırada içlerinden biri, Kâbe'ye gelecek ilk kişinin hakemliğinde sorunun çözülmesini önerdi. Herkes bunu kabul etti. Bir süre sonra Hz. Muhammed (s.a.v.) Kâbe'ye doğru yürürken görüldü. Herkes, "İşte el-Emin geliyor. Bize o hüküm versin." dedi. Ona olayı anlattılar, aralarında hakemlik yapmasını istediler. Peygamberimiz (s.a.v.), bir örtü istedi ve onun üzerine Hacerü'l-Esved'i koydu. Sonra her kabileden bir kişinin, örtünün ucundan tutmasını istedi. Kabile temsilcileri örtüyü tutup kaldırdılar. Hacerü'l-Esved'i, konulacağı yere kadar getirdiler. Sonra Peygamberimiz (s.a.v.), Hacerü'l-Esved'i aldı ve eski yerine yerleştirdi.[2]

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 252, 253; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 54-59.
2. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 161-163; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 60-62.

Etkinlik

Siz olsanız kabileler arasındaki anlaşmazlığa nasıl bir çözüm bulurdunuz? Sınıfınızda açıklayınız.

2. PEYGAMBERİMİZİN MEKKE YILLARI

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) Mekke'de dünyaya gelmiş, burada peygamber olmuş ve ömrünün elli üç yıllık kısmını da bu şehirde geçirmiştir. Daha sonra Medine'ye hicret ederek ömrünün kalan kısmını burada geçirmiş ve dünya hayatına Medine'de veda etmiştir. Bu sebeple Peygamberimizin (s.a.v.) hayatını, Mekke ve Medine dönemi olarak iki bölüme ayırmak yaygın bir anlayış olmuştur.

2.1. İlk Vahiy

Güdüleme

İslamiyetten önceki Mekke toplumunun durumu hakkında neler biliyorsunuz? Söyleyiniz.

Hz. Muhammed (s.a.v.), otuz beş yaşından itibaren toplumdan uzaklaşıp yalnız kalmaya yöneldi. Çünkü Mekke'de yaşanan olumsuzluklar onu rahatsız ediyordu. Hz. Muhammed (s.a.v.), insanların cansız varlıklara tanrı diye tapmalarına bir anlam veremiyordu. Konuşamayan, hareket edemeyen, kendisini bile korumaktan âciz olan varlıklar nasıl tanrı olabilirdi? Fakat insanlar bunu düşünmüyor ve yüzyıllardır, atalarından gördükleri şekilde inanmaya devam ediyorlardı. Hz. Muhammed (s.a.v.), toplumda yaygın olan kötülüklerden de büyük rahatsızlık duyuyordu. Örneğin o, şirk, zülüm, yalan, hile, zina, içki, kumar, faizcilik, falcılık vb. kötülüklerden nefret ediyordu. Kölelere yapılan insanlık dışı muamele ile kadınların ve kız çocuklarının hor görülmesi de değişmesi gereken yanlış anlayışlar arasındaydı. Bu kötü alışkanlık ve davranışlar değişmeden toplumun doğruyu bulması, insanların barış ve huzura kavuşması mümkün olmazdı.

Hz. Muhammed (s.a.v.) kırk yaşına yaklaştığında sık sık, olduğu gibi gerçekleşen rüyalar görüyordu. Onun gördüğü rüyalar, sabahın aydınlığı gibi ortaya çıkıyordu. Hz. Muhammed (s.a.v.), otuz beş yaşından itibaren Mekke yakınlarında bulunan Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'na sıkça gider, orada tefekküre dalar, Rabb'ine (c.c.) dua ve ibadet ederdi. Peygamberimiz (s.a.v.), özellikle ramazan ayında Hira Mağarası'na daha fazla gider, azığını da yanına alıp burada günlerce kalırdı.[1]

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 178-179.

Bilgi Notu

Hz. Muhammed (s.a.v.), bir ramazan ayında Hira Mağarası'ndayken Cebrail (a.s.) ona göründü. Daha sonra Cebrail (a.s.), Peygamberimize (s.a.v.) "Oku!" dedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şaşırdı. 'Ben okuma bilmem!' dedi. Bu konuşma aralarında üç kez tekrar etti. Üçüncüde Hz. Peygamber (s.a.v.), "Ben okuma bilmem! Ne okuyayım?" dedi. Sonra Cebrail (a.s.), Hz. Muhammed'e (s.a.v.) Alâk suresinin ilk beş ayetini vahyetti:*

"Yaratan Rabb'inin adıyla oku! O, insanı alâktan (embriyo) yaratmıştır. Oku! Kalemle (yazmayı) öğreten, (böylece) insana bilmediğini bildiren Rabb'in sonsuz kerem sahibidir."
(Alâk suresi, 1-5. ayetler.)

(İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 279; İbn-i Sa'd, Tabakât, C 1, s. 194.)

٥٩٩ / 599 اَلْجُزْءُ الثَّلَاثُونَ

اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾
فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ ﴿٧﴾ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ ﴿٨﴾

سُورَةُ الْعَلَقِ مَكِّيَّةٌ
وَهِيَ تِسْعَ عَشْرَةَ اٰيَةً

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ اِقْرَأْ
وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ ﴿٣﴾ اَلَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ
يَعْلَمْ ﴿٥﴾ كَلَّا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى ﴿٦﴾ اَنْ رَاٰهُ اسْتَغْنٰى ﴿٧﴾ اِنَّ
اِلٰى رَبِّكَ الرُّجْعٰى ﴿٨﴾ اَرَاَيْتَ الَّذِي يَنْهٰى ﴿٩﴾ عَبْدًا اِذَا صَلّٰى
﴿١٠﴾ اَرَاَيْتَ اِنْ كَانَ عَلَى الْهُدٰى ﴿١١﴾ اَوْ اَمَرَ بِالتَّقْوٰى ﴿١٢﴾ اَرَاَيْتَ
اِنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰى ﴿١٣﴾ اَلَمْ يَعْلَمْ بِاَنَّ اللّٰهَ يَرٰى ﴿١٤﴾ كَلَّا لَئِنْ لَمْ
يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ﴿١٥﴾ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٦﴾ فَلْيَدْعُ
نَادِيَهُ ﴿١٧﴾ سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ﴿١٨﴾ كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ﴿١٩﴾

سُورَةُ الْقَدْرِ مَكِّيَّةٌ
وَهِيَ خَمْسُ اٰيَاتٍ

İlk vahyedilen ayetlerle başlayan Alâk suresi, Kur'an-ı Kerim'in 96. suresidir.

Etkinlik

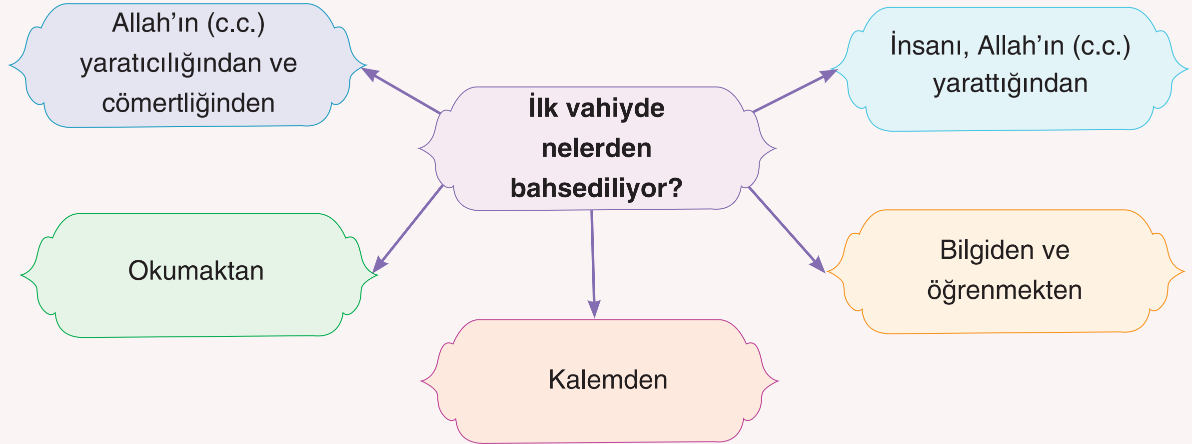
Hz. Muhammed (s.a.v.), ilk vahyi almasıyla birlikte Allah'ın (c.c.) peygamberi olmuştur. İlk vahyi almak ve peygamber olarak seçilmek, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ne gibi sorumluluklar yüklemektedir? Arkadaşlarınızla bu konuyu yorumlayıp değerlendiriniz.

Hira Mağarası'nın bulunduğu Nur Dağı'ndan bir görünüm

Etkinlik

Yukarıdaki şemayı arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

Kendisine gelen ilk vahiyden sonra endişelenen Hz. Peygamber (s.a.v.) hızla evine gelip yatağına uzandı. Eşinden üzerini örtmesini istedi. Bir süre dinlendikten sonra kalktı ve yaşadıklarını eşi Hz. Hatice'ye (r.a.) anlattı.

Eşini dikkatlice dinleyen Hz. Hatice Validemiz (r.a.), **"Allah'a yemin ederim ki Allah hiçbir vakit seni utandırmaz. Çünkü sen akrabayı gözetirsin; muhtaç olanların bakımını üstlenirsin; aç ve açıkta olanı koruyup kollarsın; misafire ikram edersin..."**[1] dedi. Hz. Hatice'nin (r.a.), Varaka bin Nevfel

1. Buhârî, Bed'ül-Vahy, 1.

isminde bir akrabası vardı. Hz. Hatice'nin (r.a.) amcasının oğlu olan Varaka, çok okuyan ve kutsal kitaplar hakkında bilgi sahibi olan bir insandı. Hz. Hatice (r.a.), Peygamberimizi (s.a.v.) de yanına alıp onun yanına gitti. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Hira Mağarası'nda yaşadıklarını Varaka'ya anlattı. Kendisine anlatılanları dikkatle dinleyen Varaka, "Varaka'nın canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki sana gelen, Musa'ya gelen Namus-u Ekber'dir (Cebrail'dir). Sen de bu ümmetin nebisisin. Ve elbette sana eziyet edilecektir. Sen yurdundan çıkarılacaksın ve elbet seninle savaşılacaktır. Şayet ben o güne kavuşursam mutlaka sana yardım edeceğim." Varaka, bunları söyledikten sonra Peygamberimizi (s.a.v.) başından öptü.[1]

610 yılının Ramazan ayının Kadir Gecesi, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatında bir dönüm noktası oldu. Çünkü artık o, Allah'ın (c.c.) seçilmiş peygamberiydi. Allah'ın (c.c.) elçisi olmak, birtakım ağır sorumlulukları yüklenmeyi gerektiriyordu. Artık Hz. Muhammed (s.a.v.) bir peygamberdi. Allah'ın (c.c.) emirlerini, yasaklarını ve ilahi hakikatleri insanlara tebliğ edecekti. Sözleriyle ve yaşantısıyla insanlara örnek olacaktı. İslam'ın ortaya koyduğu inanç esaslarını, ibadetleri, ahlak ilkelerini topluma açıklayıp öğretmek ve benimsetmek için çalışacaktı. Hz. Peygamber (s.a.v.), toplumu eğitmek ve iyileştirmek durumundaydı. Bunun için gece gündüz demeden çalışması gerekiyordu. Cansız varlıklara tanrı diye tapan, yüzyıllardır atalarının yanlış inanç ve geleneklerini inatla sürdüren, su gibi içki içen ve fal oklarına göre hareket etmeyi hayatının bir parçası hâline getiren cehaletin karanlıklarına batmış bu insanları, İslam'ın aydınlık yoluna çıkarmakla mükellefti. Bu süreçte Hz. Peygamber (s.a.v.) elbette birçok zorlukla karşılaşacaktı. İnsanlar; Allah'ın (c.c.) peygamberine tepki gösterecekler, onunla alay edecekler, kendisine hakaret ve iftiralarda bulunacaklardı. Ona baskı yapacaklar, işkence edeceklerdi. İnsanlar, yüzyıllardır doğru bildikleri yolu hemen terk etmeyeceklerdi. Asırlardır devam ettirdikleri inançlarından hemen vazgeçmeyeceklerdi. Hayatlarının bir parçası hâline getirdikleri içki, kumar, faiz gibi kötülükleri hemen bırakmayacaklardı. Kızlarını diri diri toprağa gömecek kadar vahşileşen bu cahil toplumu eğitmek, onları şefkat ve merhamet sahibi insanlar hâline getirmek elbette zordu. Ancak peygamberlik; büyük fedakârlık, çaba, azim ve sabır gerektiriyordu. Elbette Allah (c.c.), elçisini koruyacak ve onu destekleyecekti. Onu yardımsız, lütufsuz ve çaresiz bırakmayacaktı. Tüm peygamberler gibi Hz. Muhammed (s.a.v.) de bütün bunları biliyordu.

2.2. Davetin Başlaması ve İlk Müslümanlar

Güdüleme

Peygamberimiz (s.a.v.) İslam davetini ilk olarak kimlere yapmış olabilir? Niçin? Arkadaşlarınızla tartışınız.

Hz. Muhammed (s.a.v.), ilk vahyi aldıktan sonra bir müddet Cebrail (a.s.) ile karşılaşmadı, vahiy de almadı. Bu durum onu üzüyordu. Zaman zaman Rabb'inin (c.c.) kendisini terk ettiğini, kendisine darıldığını dahi düşünüyordu. Ancak Duhâ suresinin nazil olmasıyla onun bu konudaki düşüncesi değişti. Çünkü bu sure, **"Kuşluk vaktine ve sükûna erdiğinde geceye yemin ederim ki Rabb'in seni bırakmadı ve sana darılmadı."**[2] diye başlıyordu. İlahi vahyin kesintiye uğradığı bu döneme, İslam tarihçileri **Fetret-i Vahiy** (vahyin kesintiye uğradığı dönem) adını verirler.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 215-216.
2. Duhâ suresi, 1-3. ayetler.

Fetret-i Vahiy sona erince Peygamberimize (s.a.v.) ayetler gelmeye devam etti. Bir gün Hz. Peygamber (s.a.v.) yatağında bürünmüş hâldeyken Rabb'imiz (c.c.) ona, **"Ey bürünüp sarınan (Resulüm)! Kalk ve (insanları) uyar. Sadece Rabb'ini büyük tanı. Nefsini arındır. Kötü şeyleri terk et."**[1] ayetlerini vahyetti. Bu ayetler, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) uyarıcılık görevinin başladığını ifade ediyor ve ondan, insanları İslam'a davet etmesini istiyordu.

İbadetlerin nasıl yapılacağını Peygamberimize (s.a.v.) Cebrail (a.s.) öğretmiştir.

Hz. Hatice'nin (r.a.) Müslüman olmasından sonra Cebrail (a.s.), Allah'a (c.c.) nasıl ibadet edileceğini öğretmek üzere Hz. Peygamber'e (s.a.v.) geldi. Mekke dışında bir yerde, topuğunu yere vurdu, yerden çıkan suyla abdest aldı. Sonra Peygamberimiz (s.a.v.) de onun öğrettiği şekilde abdest aldı. Cebrail (a.s.) imam oldu ve Allah Resulü'ne (s.a.v.) iki rekât namaz kıldırdı. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) eve geldi. Hz. Hatice'ye (r.a.) abdest almayı öğretti. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Hz. Hatice'ye (r.a.) iki rekât namaz kıldırdı.[2]

Peygamberimiz (s.a.v.), amcası Ebu Talip'e destek olmak için onun oğlu Hz. Ali'yi (r.a.) yanına almıştı. Bu sebeple Hz. Ali (r.a.), Peygamberimizin (s.a.v.) evinde kalıyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Hz. Hatice (r.a.), namazlarını gizlice kılarlardı. Bazen namaz kılmak için Mekke'nin ıssız vadilerine giderlerdi. Bir gün Peygamberimiz (s.a.v.) ve Hz. Hatice (r.a.) namaz kılıyordu. Hz. Ali (r.a.) onları gördü. "Ya Muhammed, bu ne?" diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Allah'ın, kendisine seçtiği ve peygamberlerine gönderdiği din. Seni de bir olan Allah'a inanmaya ve ona ibadet etmeye çağırıyor, Lat ve Uzza'yı da**

1. Müddessir suresi, 1-5. ayetler.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 323-324.

inkâra davet ediyorum." buyurdu. Hz. Ali (r.a.), "Bu, daha önceden duymadığım bir şey. Babam Ebu Talip'e söylemeden bir şey yapamam." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) ona, bu meseleyi gizli tutmasını sıkı sıkıya tembih etti. Bir gece sonra Hz. Ali (r.a.), "Sen bana ne teklif etmiştin ey Muhammed?" diye sordu. Peygamberimiz (s.a.v.) de ona, **"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına ve onun da ortağı bulunmadığına inanacaksın. Lat ve Uzza'yı da inkâr edeceksin. Putlardan uzak duracaksın."** dedi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a.), İslam'ı kabul etti ve çocuklardan ilk Müslüman olan kişi olma şerefine erişti. [1]

Bilgi Notu

Hz. Ali (r.a.), Müslüman olduğunu bir süre babasından gizledi. Sonra durumu ona açıkladı. Babası, "Ey oğulcuğum! Üzerinde bulunduğun bu din nedir?" diye sordu. Hz. Ali (r.a.), babasına şunu söyledi: "Ey babacığım! Allah'a ve Allah'ın Resulü'ne iman ettim ve onun getirdiği şeyleri tasdik ettim. Onunla beraber namaz kıldım ve ona tabi oldum." Oğlunu dinleyen Ebu Talip ona şöyle dedi: "Dikkat et. O, seni hayırdan başka bir şeye çağırmaz. O hâlde onu bırakma."

(İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 328.)

İlk Müslümanlardan biri de Hz. Ebu Bekir'dir (r.a.). Hz. Ebu Bekir (r.a.); Mekke'de tanınan, güven duyulan, itibar sahibi bir insandı. İyi huylu, cömert, akıllı, bilgili ve tecrübe sahibi bir kişiydi. Ticaretle uğraşan Ebu Bekir'in (r.a.) maddi durumu da oldukça iyiydi. Hz. Muhammed (s.a.v.) ile Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) İslam öncesi döneme dayanan sağlam ve yakın bir dostluğu vardı.

Hz. Peygamber (s.a.v.), risalet öncesinde Hz. Ebu Bekir'le (r.a.) sık sık görüşür, ikisi de birbirlerinin evine giderlerdi. Hz. Ebu Bekir (r.a.), Peygamberimizi (s.a.v.) çok sever ve ona son derece güvenirdi. Allah Resulü Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamber olarak görevlendirilince İslam'a ilk davet ettiği kimselerden biri de Hz. Ebu Bekir (r.a.) oldu. Hz. Ebu Bekir (r.a.), Resulullah'ın (s.a.v.) davetini hemen kabul etti. Çünkü onun asla yalan söylemeyeceğini, dürüst ve güvenilir bir insan olduğunu biliyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.), her zaman olduğu gibi bu olayda da Peygamberimize duyduğu güveni ve sağlam inancını açıkça ortaya koydu.[2]

İslam davetine ilk icabet edip Müslüman olanlardan bir diğeri, Zeyd b. Hârise (r.a.) idi. Zeyd b. Hârise (r.a.), Cahiliye Dönemi'nde annesiyle birlikte akrabalarını ziyarete giderken çocuk yaşta memleketinden kaçırılmış ve Ukaz panayırında köle olarak satılmıştı. Onu, Hz. Hatice'nin (r.a.) yeğeni Hakîm b. Hizam satın alıp halası Hz. Hatice'ye (r.a.) hediye etmişti. Hz. Hatice (r.a.) de Zeyd'i (r.a.), Peygamber Efendimize (s.a.v.) hediye etti. Allah Resulü (s.a.v.), Zeyd'i (r.a.) azat edip onu hürriyetine kavuşturdu. Sonra da Zeyd'i (r.a.) evlat edindi. Peygamberimizin (s.a.v.) Zeyd'i (r.a.) azat etmesi, kendisine peygamberlik verilmeden önce olmuştu.

Zeyd b. Hârise'nin (r.a.) babası, oğlunun kaçırılmasına çok üzülmüş ve onu aramak için yollara düşmüştü. Nihayet oğlunu Mekke'de buldu. Zeyd'in (r.a.) babası ve amcası, Resulullah'ın (s.a.v.) yanına geldiler. Ondan, oğullarını kendilerine vermesini istediler. Fidye bedeli ne ise ödeyeceklerini söylediler.

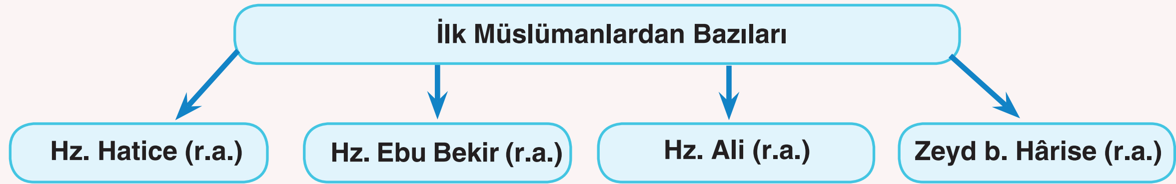
1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 331-332; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 71.
2. bk. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 197-198; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 327-328; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 20-21.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Zeyd'in (r.a.) gitmek istemesi durumunda onu bedelsiz salıvereceğini babasına bildirdi. Sonra Zeyd'i (r.a.) yanına çağırdı ve ona, **"Eğer dilersen benim yanımda kal, dilersen babanla birlikte git."** buyurdu. Zeyd (r.a.); kendisine hep şefkatle muamele eden, babası yerine koyduğu, çok sevdiği, kendisini evlat edinen Hz. Muhammed'e (s.a.v.), "Ben seninle kalacağım." cevabını verdi. Mekke'de kalmak istediğini belirtti. Daha sonra Hz. Muhammed'e (s.a.v.) peygamberlik verilince ona ilk iman edenlerden oldu.[1]

Etkinlik

Konuda verilen bilgilerden hareketle ilk Müslümanların başlıca özellikleri hakkında arkadaşlarınızla konuşunuz.

2.3. Davetin Yaygınlaşması ve Sonuçları

Güdüleme

Mekkeliler, şehirde yaşayan bazı kişilerin Müslüman olduğunu öğrenince çok tepki gösterdiler. Sizce bunun sebepleri neler olabilir? Düşününüz.

Hz. Muhammed (s.a.v.), başlangıçta İslam davetini gizli sürdürdü. Çünkü Mekkelilerin yeni bir dine karşı çıkacaklarını, kendisine tepki göstereceklerini biliyordu. Bu sebeple peygamberliğinin ilk zamanlarında, İslam'ı sadece çok güvendiği kişilere tebliğ etti. Üç yıl boyunca devam eden bu süreçte Osman bin Affan (r.a.), Zübeyr bin Avvam (r.a.), Abdurrahman bin Avf (r.a.), Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a.), Talha bin Ubeydullah (r.a.), Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a.), Erkam bin Ebi'l Erkam (r.a.), Said bin Zeyd (r.a.), Ebu Seleme (r.a.) gibi kişiler Müslüman oldu.

İslam dininin gizli tebliğ edildiği üç yıllık dönemde, Müslümanlığı kabul edenler arasında köleler ve toplumun zayıf kesimleri ağırlıkta bulunuyordu. Bununla birlikte Müslümanlar arasında Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Osman (r.a.), Abdullah bin Mes'ud (r.a.) gibi tanınan kişiler de vardı.[2] İlk Müslümanlar, İslam dinine girdiklerini toplumdan gizliyor ve ibadetlerini kimsenin görmediği yerlerde, gizlice yapıyorlardı. Ancak bir süre sonra Mekke'de yeni bir dinin ortaya çıktığı öğrenildi. Bazı müşrikler, kölelerinin ve akrabalarının bu yeni dini benimsediğini öğrendiler. Ancak Mekkeli putperestler, başlangıçta İslamiyetin fazla yayılacağını öngöremediler. Peygamberimizle (s.a.v.) ve diğer Müslümanlarla alay ettiler. Yine de bu dönemde Peygamberimiz (s.a.v.) ve Müslümanlar gizliliğe önem verdiler.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 328-331; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 42-44.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 327-329.

Bilgi Notu

Bir gün müşriklerin ileri gelenlerinden Ebu Cehil, Kâbe yakınında bulunan Resulullah'ın (s.a.v.) yanına vardı. Allah'ın Resulü'ne (s.a.v.) hakaret etti. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), onun hakaretlerine karşılık vermedi. Bu arada bir cariye, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) yapılan bu hakaretlere şahit oldu. Peygamberimizin (s.a.v.) amcası Hz. Hamza (r.a.), o gün ava gitmişti. Avdan dönünce bu cariye, yeğeninin maruz kaldığı kötü muameleyi Hz. Hamza'ya (r.a.) anlattı. Ebu Cehil'in Hz. Muhammed'e (s.a.v) hakaretlerini saydı, onun da hiç sesini çıkarmadığını söyledi. Hz. Hamza (r.a.) henüz Müslüman olmamıştı. Ebu Cehil'in, yeğenine yaptıklarına çok sinirlendi. Hemen öfkeyle onun yanına gitti. Ebu Cehil, arkadaşlarıyla oturuyordu. Hz. Hamza (r.a.), Ebu Cehil'in kafasına, yayıyla şiddetli bir şekilde vurdu. Ebu Cehil'in kafası yarıldı. Sonra Hz. Hamza (r.a.) dedi ki: "Yeğenime söver misin? Ben de onun dini üzereyim. Eğer elinden geliyorsa beni de bu dinden vazgeçir, engelle." Hz. Hamza (r.a.), böylece Müslüman oldu ve bunu da müşriklere korkusuzca açıkladı. Herkes şaşırdı ancak hiç kimse sesini çıkaramadı. Çünkü Hz. Hamza (r.a.) Mekke'nin en cesur, yiğit, kahraman kişilerinden biriydi. Onun İslam'ı kabul etmesiyle Müslümanlar önemli bir güç kazanmış oldu.

(İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 386-387; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 5.)

Hz. Peygamber (s.a.v.) insanlara İslam'ı anlatıyor, onları Müslüman olmaya davet ediyordu. Onun kararlı, sabırlı çalışmalarıyla Müslüman olanların sayısı da artıyordu. Ancak bu durum Mekkeli müşrikleri rahatsız etti. Bu nedenle müşrikler, Müslümanlara baskı uyguladılar. Bu baskı ve işkencelerden bunalan bazı Müslümanlar, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) izniyle 615 ve 616 yıllarında gizlice Habeşistan'a hicret ettiler. Bu ülkeye, 615 yılında on beş kişi gitti. Bunlardann on biri erkek dördü ise kadındı. Bu ilk grup içerisinde Hz. Osman (r.a.), Hz. Peygamber'in kızı Rukiye (r.a.), Zubeyr bin Avvam (r.a.), Abdurrahman bin Avf gibi tanınmış Müslümanlar da vardı.[1] 616 yılında ise yaklaşık yüz[2] Müslüman Habeşistan'a hicret etti. Bunlardan seksen ikisi erkek, on sekizi ise kadındı. Habeşistan'ın adil, zorda olanlara yardım etmeyi seven bir kralı vardı. Bu kral, ülkesine gelen Müslümanları ağırladı, onları rahat ettirmek için özen gösterdi. Bu durum Mekkeli müşrikleri rahatsız etti. Gidenleri geri getirmek istediler ancak bunda başarılı olamadılar.

İslam'ın yayılmasını engelleyemeyen Mekkeli müşrikler kendi aralarında konuşup tartıştılar. Son çare olarak Müslümanlara boykot uygulamaya, onlarla her türlü alışverişi kesmeye karar verdiler. 616 yılında başlayan bu boykot uygulaması Müslümanların sosyal ve ekonomik açıdan katlanması güç, büyük sıkıntılar çekmesine neden oldu. Yaklaşık üç yıl süren bu boykot döneminde, Müslümanlar Mekke'nin Ebu Talip Mahallesi denen kesiminde âdeta hapis hayatı yaşadılar. Boykot dönemi 619 yılında sona erdi.[3]

620 yılında başka üzücü olaylar da yaşandı. Yine bu yılda Ebu Talip ve Hz. Hatice (r.a.) kısa zaman aralıklarıyla vefat etti. Böylece Resulullah (s.a.v.), en yakını olan iki kişiyi, en önemli iki destekçisini kaybetti. Allah Resulü (s.a.v.), bu kayıpları sebebiyle büyük üzüntü yaşadı. Bundan dolayı Hz. Hatice (r.a.) ile Ebu Talip'in öldüğü seneye İslam tarihinde **Senetü'l-Hüzn (Hüzün Yılı)** denilmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.); Ebu Talip ve Hz. Hatice (r.a.) vefat edince çok üzüldü. Kureyşli müşrikler de Ebu Talip ölünce Peygamberimize (s.a.v.) kötülük yapmak için daha fazla cesaret buldular.[4] Müşriklerin, özellikle Ebu Talip ve Hz. Hatice'nin (r.a.) vefatından sonraki düşmanca tutumları Hz. Muhammed'i (s.a.v.) rahatsız etmeye başladı. Mekkelilerin İslam'a olan düşmanlığı, Müslümanlığı kabul etme konusundaki dirençleri ve kendisine olan tepkileri, Peygamberimizi (s.a.v.) farklı arayışlara yöneltti. Artık o, Mekke dışında da İslam'ı yayma konusunda çaba harcamaya yöneldi.

1. bk. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 19-22; İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 236.
2. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 236-237.
3. bk. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, 326-332.
4. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 191 ve 315.

AYET YORUMLAYALIM

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِك۪ينَ ﴿٩٤﴾

“Sana emrolunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir!”

(Hicr suresi, 94. ayet.)

وَاَنْذِرْ عَش۪يرَتَكَ الْاَقْرَب۪ينَۙ ﴿٢١٤﴾ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِن۪ينَۚ ﴿٢١٥﴾

“(Önce) en yakın akrabanı uyar. Sana uyan müminlere (merhamet) kanadını indir.”

(Şuarâ suresi, 214-215. ayetler.)

Okuma Metni

HZ. ÖMER’İN (R.A.) MÜSLÜMAN OLMASI

Mekkeli müşrikler sık sık kendi aralarında toplanıyor, Hz. Muhammed’in (s.a.v.) İslam’ı tebliğ etmesinden ve Müslümanların sayısının artmasından duydukları rahatsızlığı ifade ediyorlardı. Bir gün yine toplandılar. “Müslümanlar günden güne çoğalıyor. Bu işin sonu kötüye gidiyor. Muhammed’i öldürmekten başka çare yok!” diye konuştular. Ama bu işi kim yapacaktı? Herkes birbirine baktı. O sıralar henüz Müslüman olmamış olan Hz. Ömer (r.a.) ayağa kalktı. “Bu işi benden başka yapacak kimse yoktur.” dedi. Oradakiler Hz. Ömer’i (r.a.) alkışladılar ve bu işe teşvik ettiler. Hz. Ömer (r.a.), Mekke’nin en yiğit ve korkulan kişilerinden biriydi.

Ömer b. Hattab (r.a.), Peygamberimizi (s.a.v.) öldürmek üzere arkadaşlarının yanından ayrıldı ve yola koyuldu. Yolda Nuaym b. Abdullah isimli biri, onun heyecanlı ve öfkeli bir şekilde bir yere gittiğini görünce kendisine, “Ey Ömer! Böyle telaşla nereye gidiyorsun?” diye sordu. Hz. Ömer (r.a.), “Muhammed’e gidiyorum. Şu, Kureyş’i ve ilahlarını akılsızlıkla suçlayan, Arap milletinin birlik ve beraberliğini bozan adamın vücudunu ortadan kaldırmaya gidiyorum.” dedi. Nuaym, “Ey Ömer! Zor bir işe kalkışmışsın. Muhammed’in ashabı, yanından hiç ayrılmıyor. Bu işi başarman çok zor. Hadi başardın diyelim, o zaman da Muhammed’in akrabaları olan Abdülmuttalipoğulları’nın elinden kurtulamazsın.” dedi. Hz. Ömer (r.a.), adamın kendisini engellemeye çalıştığını düşünüp öfkelendi ve ona, “Herhâlde sen de Muhammed’in dinindensin. Öyleyse önce senin işini bitireyim.” dedi ve elini kılıcına attı. Bunu gören Nuaym, “Ya Ömer! Önce sen kız kardeşine bak. Kız kardeşin Fâtıma ile kocası Said b. Zeyd de Muhammed’in dinindedirler.” dedi.

Hz. Ömer (r.a.) duyduklarına inanamadı. Hemen yolunu değiştirip kız kardeşinin evine yöneldi. O sıralar evde, Habbab b. Eret (r.a.) adlı sahabi, Said b. Zeyd (r.a.) ile eşi Fâtıma’ya (r.a.) Kur’an öğretiyordu. Tâhâ suresi yeni nazil olmuştu ve üçü, evde bu sureyi öğreniyorlardı.

Hz. Ömer (r.a.), kız kardeşinin evine geldiğinde onların Kur’an okuduğunu işitti. Kapıyı şiddetle çaldı. Evdekiler hemen Kur’an sayfasını sakladılar. Hz. Ömer (r.a.) hışımla içeri girdi. Kız kardeşine sordu, “Okuduğunuz neydi?” Fâtıma (r.a.), “Bir şey yok. Kendi aramızda konuşuyorduk.” dedi. Hz. Ömer (r.a.), “Demek ki duyduklarım doğruymuş. Siz de Muhammed’in büyüsüne kapılmışsınız.” dedi. Ardından da hemen kız kardeşinin kocası Said’e (r.a.) saldırdı. Onu dövmeye başladı. Kız kardeşi Fâtıma (r.a.), kocasını ağabeyinin elinden almak istedi ve bunun için aralarına girdi. Ömer (r.a.) ona da

bir tokat attı. Fâtıma (r.a.) yere yığıldı ve yüzünden kanlar akmaya başladı. Yüzünün kanadığını gören Fâtıma (r.a.), Hz. Ömer'in (r.a.) yüzüne cesaretle şunları haykırdı: "Ey Ömer! Duyuyor musun? Bil ki ilahlarını terk ettiğim, Lat ve Uzza'yı inkâr ettiğim hakkında sana ulaşan haberlerin hepsi doğrudur. Ben ve kocam, Müslüman olma şerefini kazandık. Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Onun ortağı da yoktur. Muhammed onun kulu ve elçisidir. Sen başımızı kessen de biz bu yoldan dönmeyiz."

Kız kardeşinin kanlar içindeki yüzünü ve inancına bağlılığını gören, onun cesaretle kendisine haykırışını işiten Ömer b. Hattab (r.a.) yumuşadı. Hz. Ömer'in (r.a.) kalbine bir merhamet ve incelik geldi. "Okuduğunuz şeyi bana getirin." dedi. Ağabeyinin, Kur'an ayetlerinin olduğu sayfayı yırtacağını düşünen Fâtıma (r.a.), önce onu getirmek istemedi. Hz. Ömer (r.a.), "Söz veriyorum, bir şey yapmayacağım. Size geri vereceğim." deyince Tâhâ suresinin olduğu sayfayı ona verdiler. Hz. Ömer (r.a.) sayfayı eline alıp okumaya başladı. Okuduklarından çok etkilendi. Kur'an-ı Kerim'in ayetlerindeki belagat, içeriğindeki anlam derinliği ve ifadelerindeki tatlılık Hz. Ömer'in (r.a.) kalbine işledi. Kalbi İslam'a ve Müslümanlara öfkeyle, düşmanlıkla dolu olan Hz. Ömer (r.a.), o anda başka bir kişiliğe dönüştü. Kalbi yumuşadı. Gözlerinden yaşlar boşanmaya başladı. Kız kardeşine ve eniştesine sordu: "Müslüman olmak için ne yapmam gerekir?" Onlar da kelime-i şehadet getirerek putları reddetmesi gerektiğini söylediler. Hz. Ömer (r.a.) kelime-i şehadet getirip Müslüman oldu. O ana kadar evde saklanan Kur'an öğreticisi Habbab b. Eret (r.a.), saklandığı yerden çıktı ve tekbir getirdi. Hz. Ömer'e (r.a.), kendisinin Müslüman olması için Resulullah'ın (s.a.v.) dua ettiğini müjdeledi.

Tâhâ suresinin birinci sayfası

Hz. Ömer (r.a.), Müslüman olduktan sonra kız kardeşinin evinden ayrıldı. Doğruca Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yanına gitti. Allah Resulü (s.a.v.) ve Müslümanlar, o sıralar Mekke'nin biraz dışında bulunan Erkam b. Ebi'l Erkam'ın (r.a.) evinde (Dârü'l-Erkam) toplanıyorlardı. Hz. Ömer (r.a.), Dârü'l-Erkam'a vardı. Resulullah'ın (s.a.v.) huzuruna girdi. Orada kelime-i şehadet getirdi; Allah'tan (c.c.) başka ilah olmadığına, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Allah'ın (c.c.) kulu ve elçisi olduğuna iman ettiğini belirtti. Herkes, onun gibi güçlü ve yiğit birinin Müslüman olmasına çok sevindi.

Hz. Ömer'in (r.a.) Müslüman olmasıyla birlikte Müslümanlar ilk kez hep birlikte Kâbe'ye gittiler ve burada namaz kıldılar. Müşrikler, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) öldürmeye gönderdikleri Hz. Ömer'in (r.a.) Müslüman olduğunu görünce büyük moral bozukluğu ve üzüntü yaşadılar.

(İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 343-349; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 307-310; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 77-82.)

2.4. Taif'e Yolculuk

Güdüleme

Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamberliğinin Mekke yıllarında Taif kentine niçin gitmiş olabilir? Arkadaşlarınızla bu konuda konuşunuz.

Bilgi Notu

Ebu Talip, Müslüman olmamasına rağmen yeğenini peygamber olduktan sonra da korumuştu. Müşrikler, Ebu Talip'ten çekindikleri için Peygamberimize (s.a.v.) zarar verememişlerdi. Resulullah (s.a.v.) bu durumu, **"Ebu Talip ölene kadar, Kureyş bana ilişmedi."** *(İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 309.)* sözüyle belirtmiştir.

İslam tebliğinin başlangıcının üzerinden yaklaşık on yıl geçmiş, Hz. Muhammed (s.a.v.), Mekkeli müşriklerin İslam'ı kabul etmeyeceğine artık iyice kanaat getirmişti. Belki Mekke dışında yaşayan insanlar İslam'a daha sıcak bakar, Mekke müşrikleri kadar direnç göstermezlerdi. Putlara tapmanın anlamsızlığını, Allah'ın (c.c.) birliğini ve sadece ona kulluk edilmesi gerektiğini belki daha kolay kavrarlardı. Allah Resulü (s.a.v.), bu düşünceler içinde Mekke yakınında bulunan Taif bölgesine gitti. Yanına da Zeyd b. Hârise'yi (r.a.) aldı.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Taif'te on gün kadar kaldı. Bu süre içinde şehrin ileri gelen kişileriyle görüştü, onlara İslam'ı anlattı ve kendilerini Müslüman olmaya davet etti. Ancak Taifliler bu davete olumlu cevap vermediler. Aksine Peygamber Efendimize (s.a.v.) tepki gösterdiler. Beldemizden çık git ya Muhammed! Bu davanı yeryüzünde başka yerlere götür ve onların akılsız insanlarını tahrik et."[2] dediler.

Hz. Peygamber (s.a.v.) Taiflilerden, hiç olmazsa buraya geldiğinin Mekkelilere duyurulmamasını, gizli kalmasını rica etti. Çünkü bu durumda, Mekkelilerin tepkisinin daha da artacağını düşünüyordu. Ancak Taifliler onun bu isteğini de kabul etmediler. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Taif'e geldiğini Mekkelilere ulaştırdılar. Bununla da yetinmeyip kölelerini, çocuklarını ve serseri kimseleri Peygamber Efendimizin (s.a.v.) üzerine saldırttılar. Peygamberimiz (s.a.v.), umduğunu bulamayıp Zeyd b. Hârise (r.a.) ile Taif'ten ayrılırken çocuklar, köleler ve işi gücü olmayan kişiler Allah'ın Resulü'ne (s.a.v.) sövüp bağırdılar. Onu taşladılar. Atılan taşlardan dolayı Peygamber Efendimizin (s.a.v.) mübarek ayakları kanlar içinde kaldı. Zeyd b. Hârise (r.a.), Resulullah'ı (s.a.v.) korumak için vücudunu ona siper ediyordu. Ancak yine de Peygamberimizin (s.a.v.) yaralanmasına, vücudunun bazı bölümlerinin kanlar içinde kalmasına engel olamadı. Taif'ten vücudu kanlar içinde ayrılan Allah Resulü (s.a.v.) ve Zeyd b. Hârise (r.a.) yol üzerinde bir bahçeye sığınmak zorunda kaldılar. Sonra da üzgün bir şekilde Mekke'ye döndüler.[3]

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 198-199.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 76-77; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 199.
3. İbn-i Kesir, es-Siretü'n-Nebeviye, C 2, s. 245-246; İbn-i Sa'd Kitabü't-Tabakâti'l-Kebir, C 1, s. 199-200

Mekkelilerin İslam'a karşı olumsuz tutumlarının yanı sıra Taiflilerin de Müslüman olmayı kabul etmemesi, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) büyük üzüntüye sevk etti. Onu başka arayışlara yöneltti. Allah Resulü (s.a.v.), bundan sonra çevre kabilelere İslam'ı tebliğ etmeye yöneldi. Çeşitli kabilelere giderek kendisinin Allah'ın (c.c.) elçisi olduğunu söyleyerek onları İslam'a davet etti. Hac mevsiminde Mekke'ye gelen kabile temsilcileri ile görüştü. Mekke'ye gelen yabancıları İslam'a davetti.

Etkinlik

Taif yolculuğu, Peygamberimiz (s.a.v.) için oldukça zor oldu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Taif yolculuğu için **"Uhud gününden daha zor oldu."** ifadesini kullanmıştır. Yüce Allah (c.c.), Peygamberimize (s.a.v.) bir melek göndermiş, melek de Hz. Peygamber'e (s.a.v.), isterse iki dağı Taiflilerin üzerine yıkacağını söylemiştir. Ancak Resulullah (s.a.v.), **"Hayır! Allah'ın, onların soylarından sadece Allah'a kulluk edecek ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayacak kimseler çıkaracağını ümit ederim."** cevabını vermiştir.

(İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 243; aynı olay için ayrıca bk. Buhârî Bed'ül Halk, 7; Müslim, Cihad, s. 111.)

Yukarıdaki metinden hangi sonuçları çıkarabiliriz? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Peygamberimizin (s.a.v.) Taif yolculuğunu, sebep ve sonuçlarıyla birlikte sınıfınızda değerlendiriniz.

2.5. İsrâ ve Miraç

Güdüleme

Miraç Kandili hakkında neler biliyorsunuz? Bu konuda bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

İslam tarihi açısından önemli olaylardan biri, İsrâ ve Miraç hadisesidir. **İsrâ** kavramı, sözlükte gece yürüyüşü manasına gelir. Dinî bir terim olarak İsrâ; Hz. Peygamber'in (s.a.v.), Hicret'ten yaklaşık bir buçuk sene evvel (620), Miraç Gecesi'nde Kâbe'den Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya, Allah'ın (c.c.) izniyle götürülmesi demektir. İsrâ kavramı ile ilişkili bir kavram da Miraç'tır. **Miraç,** sözlük anlamı itibarıyla göğe çıkma, yükselme, çıkılacak yüksek yer demektir. İslami bir terim olarak ise Miraç; Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Recep ayının 27. gecesinde, Mekke'den Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya götürülmesi ve oradan göğe yükseltilerek kendisine, Allah'ın (c.c.) ayetlerinin ve olağanüstü nimetlerinin gösterilmesidir.[1]

Allah Resulü Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamberliğinin on birinci yılında, bir gece Mescid-i Haram'dan alınmış ve Mescid-i Aksâ'ya götürülmüştür. Buradan da gökyüzüne yükseltilmiştir. Gökyüzünün çeşitli katlarında Allah (c.c.) ona, bazı ayetlerini[2] göstermiştir. Kur'an-ı Kerim'de İsrâ suresi adında bir sure vardır. Bu surenin ilk ayeti, Peygamberimizin (s.a.v.) hayatında önemli bir yeri olan İsrâ olayından söz etmektedir.

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 178 ve 240.
2. Allah'ın varlığına ve birliğine işaret eden her şey (bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 27.)

AYET YORUMLAYALIM

سُبْحَانَ الَّذٖى اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَا الَّذٖى بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ اٰيَاتِنَاۜ اِنَّهُ هُوَ السَّمٖيعُ الْبَصٖيرُ ﴿١﴾

“Bir gece, kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim, diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram’dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ’ya götüren Allah, noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir.”

(İsrâ suresi, 1. ayet.)

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), İsrâ ve Miraç olayının gerçekleştiği gecenin sabahında yaşadıklarını Mekkelilere anlattı. Mekkeli müşrikler, Hz. Ebu Bekir’e, “Ey Ebu Bekir! Arkadaşın Muhammed ne söylüyor biliyor musun? O, bu gece Beyt-i Makdis’e gitmiş, orada namaz kılmış ve geri Mekke’ye dönmüş!” dediler. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a.), müşriklere şunu söyledi: “Eğer Muhammed öyle diyorsa mutlaka doğru söylüyordur.” Onlar, “Ya Ebu Bekir! Sen böyle bir şeye nasıl inanırsın?” diyerek şaşkınlıklarını belirttiler. Hz. Ebu Bekir (r.a.), “Ben bundan daha fazlasına inanıyorum. O, gökten vahiy aldığını söylüyor da ben ona inanıyorum.” dedi.[1] Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Peygamber’in (s.a.v.) miracını tereddütsüz tasdik ettiği için Sıddîk lakabıyla anılmıştır.[2]

Kudüs’te bulunan Mescid-i Aksâ’dan bir görünüm

İsrâ ve Miraç olayı hem Peygamberimiz (s.a.v.) hem de Müslümanlar açısından büyük önem taşımaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.), bu önemli olay ile büyük moral buldu. Allah’ın (c.c.) lütfunu ve yardımını bir kez daha arkasında hissetti. Böylece Müslümanlara daha fazla güven geldi. Müslümanlar, müşriklerin baskılarına karşı daha dirençli oldular. Sahabilerin, Allah Resulü’ne (s.a.v.) olan saygı ve bağlılıkları daha da arttı. Bütün bu sebeplerden dolayı İsrâ ve Miraç olayının önemi büyüktür. Müslümanlar, bu önemli mucizenin gerçekleştiği geceyi, Miraç Kandili olarak kutlamaktadırlar.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü’n-Nebeviyye, C 2, s. 50-51; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 95-96.
2. İbn-i Sa’d, Kitabü’t-Tabakâti’l-Kebîr, C 3, s. 190.

HADİS YORUMLAYALIM

لاَ تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلاَّ إِلَى ثَلاَثَةِ مَسَاجِدَ مَسْجِدِى هَذَا وَمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِ الأَقْصَى

(Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur):

"Ancak üç mescide (ibadet maksadı ile) gitmek üzere yolculuğa çıkılabilir: Benim şu mescidim (Mescid-i Nebi), Mescid-i Haram ve Mescid-i Aksâ."

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Hac, 5.)

Etkinlik

فَأُعْطِىَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ) ثَلاَثًا: أُعْطِىَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ، وَأُعْطِىَ خَوَاتِيمَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، وَغُفِرَ -لِمَنْ لَمْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ مِنْ أُمَّتِهِ شَيْئًا- الْمُقْحِمَاتُ

"İsrâ olayı gerçekleştiğinde Resulullah'a (s.a.v.) üç şey verilmiştir: Beş vakit namaz ve Bakara suresinin son ayetleri verilmiş, ümmetinden, Allah'a şirk koşmayanların büyük günahları mağfiret olunmuştur."

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İmân, 279.)

Yukarıdaki bilgilerin, biz Müslümanlar açısından önemini arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

2.6. Yeni Yurt Arayışları ve Yesrib'e Hicret

Güdüleme

Peygamberimiz (s.a.v.), Mekke'de doğup büyüdüğü hâlde neden yeni bir yurt arayışına girmiştir? Bu konuyla ilgili bilgi ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) risaletinin başlangıcından on yıl kadar bir süre geçmiş fakat müşriklerin İslam'a olan düşmanlığında bir azalma olmamıştı. Mekkeli putperestler, İslam'ın yayılmasını engellemekten vazgeçmeyecek, Müslümanlara rahat vermeyecekti. Bu, artık çok net bir şekilde ortaya çıkmıştı. Bütün bu sebeplerle; İslam'ın yayılma imkânı bulabileceği, Müslümanların inançlarını serbestçe ifade edebileceği ve ibadetlerini özgürce yerine getirebileceği yeni bir yurt gerekiyordu.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), Müslümanlar için yeni bir yurdun gerekli olduğunun farkındaydı. Bunun için de Mekke'ye gelen yabancılara yönelik tebliğini yoğunlaştırdı. Hz. Peygamber (s.a.v.), özellikle hac mevsiminde Mekke'ye gelen yabancılarla görüştü. Panayırlar için

ticaret amacıyla şehre gelenlere İslam'ı tebliğ etti. Onlara hak dini anlattı ve kendilerini Müslüman olmaya davet etti. Ancak bu süreçte Resulullah'ın (s.a.v.) teklifine olumlu cevap verenlerin sayısı oldukça azdı.[1]

Arap Yarımadası'nın en önemli şehri Mekke idi. Mekke'ye her yıl hac, ticaret vb. amaçlarla çok sayıda insan gelirdi. Özellikle hac mevsiminde Mekke çok kalabalık olurdu. Gelenler Kâbe'yi ziyaret ederler, ayrıca ticari işlerini yürütürler sonra da memleketlerine dönerlerdi. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), peygamberliğinin onuncu yılında, hac mevsiminde Medine'den gelen altı kişiyle karşılaştı. Akabe mevkiinde bu altı kişiyle konuştu ve onlara, Kur'an ayetlerini okuyup açıklayarak İslam'ı anlattı. Allah'ın (c.c.) kendisini peygamber olarak gönderdiğini, İslam'ı tebliğ etmekle yükümlü kıldığını söyledi. Medineli gruba, Müslüman olmalarını teklif etti. Resulullah'ın (s.a.v.) anlattıklarından etkilenen ve onun doğru söylediğine kanaat getiren bu altı kişi, Müslüman olup Medine'ye döndü. Medineliler, seneye aynı yerde tekrar buluşmak üzere Hz. Muhammed (s.a.v.) ile sözleştiler. Akabe'de Peygamberimizle (s.a.v.) görüşüp Medine'ye dönen altı Müslüman, Medine'de İslam'ı insanlara tebliğ etti. Bunlar, Medine'de başka kişilerin de Müslüman olmasına katkı sağladılar.

Bilgi Notu

Peygamberimizle (s.a.v.) Akabe'de görüşüp konuşan Medineli ilk müminler şunlardır:

1. Esad b. Zürare (r.a.) **2.** Avf b. Hâris (r.a.) **3.** Râfi b. Malik (r.a.)

4. Ukbe b. Âmir (r.a.) **5.** Kutbe b. Âmir (r.a.) **6.** Ubâde bin Sâmit (r.a.)

(İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 91-92; İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 249.)

Medineli Müslümanlar, daha önce sözleştikleri üzere 621 yılında Akabe'de Peygamberimizle (s.a.v.) gizlice buluştular. Bu kez on iki kişiydiler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) onlardan; Allah'a (c.c.) hiçbir şeyi ortak koşmayacaklarına, zina etmeyeceklerine, çocuklarını öldürmeyeceklerine, iftiradan uzak duracaklarına ve Allah'ın Resulü'ne (s.a.v.) itaat edeceklerine dair söz aldı. Buna **I. Akabe Biatı** denir. Medinelilerden biri, "Bu verdiğimiz sözlere sadık kalırsak karşılığında bize ne var?" diye sordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), **"Cennet var."** karşılığını verdi. Bundan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.), genç sahabilerden Mus'ab b. Umeyr'i (r.a.), İslam'ı anlatması ve Kur'an öğretmesi için Medine'ye öğretmen olarak gönderdi.[3]

Musab b. Umeyr'in (r.a.) de gayretleriyle Medine'de İslamiyet yayılmaya başladı. Müslüman olanların sayısı günden güne çoğaldı. 622 yılında Medine'den, içinde kadınların da olduğu yetmiş beş Müslüman, Hz. Muhammed'le (s.a.v.) görüşmek amacıyla Mekke'ye geldi. Bunlar, hac mevsiminde Medineli müşriklerle birlikte Mekke'ye geliyorlar, böylece asıl niyetlerini gizli tutuyorlardı. Çünkü Mekkeli putperestlerin, Resulullah'la (s.a.v.) görüşmelerine tepki göstereceklerі çok açıktı. Medineli müminler, yine Akabe'de Peygamberimizle (s.a.v.) gizlice görüştüler. Medineli Müslümanlar, Peygamberimizin (s.a.v.) ve ona tabi olan müminlerin Mekke'de büyük sıkıntılar çektiklerini biliyorlardı. Mekkelilerin onlara yaptıkları baskıların, ettikleri işkencelerin farkındaydılar. Bu sebeple Medineli Müslümanlar, Peygamberimizi (s.a.v.) ve ashabını Medine'ye davet ettiler. Hz. Muhammed (s.a.v.), İslam'ın artık Mekke dışında da yayılmasının

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 210-211; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 80- 81.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 85-90.
3. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 90-94.

gerekliliğine inanıyordu. Mekkeliler, kendisine ve Müslümanlara çok baskı yapıyorlar, İslam'ı yaşamalarına da yaymalarına da izin vermiyorlardı. Dolayısıyla Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Medineli müminlerin davetine olumlu cevap verdi. Ancak onlardan, kendisini; canlarını, mallarını, çocuklarını ve kadınlarını korudukları gibi koruyacaklarına, rahat günlerde de sıkıntılı anlarda da kendisine itaat edeceklerine, bollukta da darlıkta da gerekli mali yardımları yapacaklarına, iyiliği emredip kötülüğe engel olacaklarına, hiç kimseden çekinmeden hak üzere bulunacaklarına dair söz vermelerini istedi. Medineli müminler de bu hususlarda Peygamberimize (s.a.v.) söz verdiler. Buna **II. Akabe Biatı** denilmektedir.[1]

II. Akabe Biatı'ndan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.), müşriklerin baskılarından bunalmış olan sahabilerinden, Medine'ye hicret etmelerini istedi. **"Doğrusu Yüce Allah (c.c.) sizin için bazı din kardeşleri kıldı ve içinde emin olacağınız bir yurt sağladı."** [2] buyurarak onları hicret için Medine'ye yönlendirdi. Bunun üzerine Mekke'deki Müslümanlar, gizlice Medine'ye hicret etmeye başladılar.

Mekkeli müşrikler, Müslümanların hicret ettiğini öğrendiler ve bu durumdan hiç hoşnut olmadılar. Çünkü İslam'ın Medine'de yayılmasından, Müslümanların orada güçlenmesinden korkuyorlardı. Ayrıca Medine, Mekkelilerin Şam ticaret yolu üzerinde bulunan önemli bir yerleşim merkeziydi. Buranın Müslümanların eline geçmesi müşrikler için tehlikeydi ve onların hiç istemediği bir durumdu. Bunun için müşriklerin ileri gelenleri acil bir toplantı yaptılar. Toplantıda, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hapsedilmesi veya sürgüne gönderilmesi gündeme geldiyse de sonuçta müşrikler, İslam'ın yayılmasını engellemenin tek yolunun, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) öldürmek olduğuna karar verdiler. Bunun için her kabileden bir kişi seçtiler. Seçilen kişiler, akşam hava kararınca Hz. Muhammed'in (s.a.v.) evinde bekleyecekler, sabahleyin namaz için evden çıkınca da Hz. Peygamber'i (s.a.v.) öldüreceklerdi. Böylece Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kabilesi, kan davası peşine düşemeyecekti.[3]

Allah (c.c.), müşriklerin suikast planını elçisine bildirdi ve ona hicret için izin verdi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hemen sadık dostu Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) evine gitti. Ona, hicret için gereken hazırlıkları yapmasını söyledi. Zaten Mekke'de hicret etmeyen, Peygamberimiz (s.a.v.) ile birlikte ancak birkaç Müslüman kalmıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) develeri hazırladı, yolda tüketilmek üzere hazırlanan yiyecek ve içecekleri azık torbasına koydu. Peygamberimiz (s.a.v.) de Hz. Ali'ye (r.a.), bu gece yola çıkacağını söyledi. Ondan, kendisinin yerine yatağında yatmasını istedi. Korkmamasını, kötü bir şey olmayacağını da ona söyledi. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yanında, Mekkelilerin kendisine emanet bıraktığı bazı şeyler vardı. Resulullah (s.a.v.) bunları da Hz. Ali'ye (r.a.) verdi. Emanetlerin kime ait olduğunu söyledi ve onları sahiplerine ulaştırmasını tembihledi. Akşam olup da hava kararınca Peygamber Efendimiz (s.a.v.),

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 99-104; İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 253-255.
2. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 260.
3. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 145-146; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 119-120.

Yasin suresinden ayetler okuyarak evinden çıktı. Yerden bir avuç toprak alıp suikast için bekleyenlerin yüzüne fırlattı. Her şeye gücü yeten Yüce Allah (c.c.), Resulü'ne (s.a.v.) yardım etti ve suikastçıların onu görmesini engelledi. Sabah hava aydınlanınca oradan geçen bir kişi, suikastçılara neyi beklediklerini sordu. Hz. Muhammed'i (s.a.v.) beklediklerini öğrenince "Muhammed sizin aranızdan geçerek çoktan gitti." dedi. Suikastçılar, gerçekten yatakta yatanın Hz. Muhammed (s.a.v.) değil de Hz. Ali (r.a.) olduğunu görünce şaşkına döndüler.[1]

Hz. Muhammed'i (s.a.v.) ellerinden kaçıran müşrikler, her tarafa haber gönderdiler ve onu yakalayıp getirene yüz deve ödül vereceklerini söylediler. Birçok kişi, Peygamberimizi (s.a.v.) aramaya çıktı. Esasen Allah Resulü (s.a.v.) de müşriklerin kendisini arayacaklarını tahmin etmişti. Bunun için evinden çıktığında Medine yönüne gitmedi. Medine'ye ters istikametteki Sevr Dağı'nda bir mağaraya gidip burada gizlendi. Mağarada üç gün kaldı. Bir ara bir grup müşrik, mağaranın önüne kadar gelmişti. Ancak onlar, mağaranın girişine bir örümceğin ağ ördüğünü, bir güvercinin de yuva yaptığını görüp Peygamberimizin (s.a.v.) burada olamayacağını düşündüler ve geri döndüler. Hz. Ebu Bekir (r.a.) bu durumda çok telaşlandı ise de Resulullah (s.a.v.) onu sakinleştirdi. **"Üzülme, çünkü Allah muhakkak bizimle beraberdir."**[2] diye onu teselli etti.

Peygamberimiz (s.a.v.) Hicret esnasında Sevr Mağarası'nda üç gün kalmıştır.

Kuba Mescidi, Müslüman toplumun ibadet etmesi için inşa edilen ilk camidir (Günümüzden bir görünüm).

Sevr Mağarası'nda üç gün kalan Peygamberimiz (s.a.v.), daha sonra buradan ayrılıp Hz. Ebu Bekir'le (r.a.) birlikte Medine'ye doğru yola çıktı. Nihayet Kuba denilen yere ulaştılar. Kuba, Medine yakınında bir köydü. Hz. Peygamber (s.a.v.) Kuba'da birkaç gün misafir oldu. Burada birçok insan, Allah Resulü'nü (s.a.v) ziyarete geldi. Resulullah (s.a.v.), Kuba köyünde bir mescit inşa ettirdi. Hz. Ali (r.a.) de burada Peygamberimize (s.a.v.) yetişti. Cuma günü Kuba'dan hareket eden Allah Resulü (s.a.v.), Ranuna denilen yere geldi. Burada, ilk cuma namazını kıldırdı.[3] Kur'an-ı Kerim'de Kuba Mescidi hakkında, **"…İlk günden takva üzerine kurulan mescit (Kuba Mescidi) içinde namaz kılman elbette daha doğrudur. Onda temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da çok temizlenenleri sever."**[4] buyrulur.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s.147-149.
2. Tevbe suresi, 40. ayet.
3. Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 126-128.
4. Tevbe suresi, 108. ayet.

Yanındakilerle birlikte Ranuna'dan hareket eden Hz. Muhammed (s.a.v.), 622 yılının Eylül ayında Medine'ye ulaştı. Medineliler, günlerdir heyecan içinde Allah Resulü'nü (s.a.v.) bekliyorlardı. Hz. Peygamberin (s.a.v.) geldiğini uzaktan görünce sevinç içinde şarkılar söyleyerek onu karşıladılar. Peygamberimizin (s.a.v.), henüz Medine'de kalacağı bir evi yoktu. Bunun için insanlar, Allah'ın Kutlu Peygamberi Hz. Muhammed'i (s.a.v.) evinde misafir etme şerefine erişmek istiyor, bunun için âdeta yarışıyorlardı. Peygamberimiz (s.a.v.), kimseyi darıltmamak için devesinin serbest bırakılmasını istedi. Deve önce boş bir arsaya çöktü. Resulullah (s.a.v.) deveden inmedi. Deve az sonra oradan kalkıp yürümeye devam etti. Medineli sahabilerden Halid b. Zeyd el-Ensarî'nin (r.a.) evinin önüne çöktü. Böylece Hz. Muhammed'i (s.a.v.), evi yapılana kadar misafir etmek onuru da bu kutlu sahabiye nasip oldu.[1]

Etkinlik

Ebu Eyyub el-Ensarî adıyla da anılan ve ülkemizde Eyüp Sultan adıyla bilinen Halid b. Zeyd el-Ensârî'nin (r.a.) hayatı hakkında bir sunu hazırlayınız. Hazırladığınız sunuyu sınıfınızda arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yanındakilerle birlikte Ranuna'dan hareket eden Hz. Muhammed (s.a.v.), 622 yılının Eylül ayında Medine'ye ulaştı. Medineliler, günlerdir heyecan içinde Allah Resulü'nü (s.a.v.) bekliyorlardı. Hz. Peygamberin (s.a.v.) geldiğini uzaktan görünce sevinç içinde şarkılar söyleyerek onu karşıladılar. Peygamberimizin (s.a.v.), henüz Medine'de kalacağı bir evi yoktu. Bunun için insanlar, Allah'ın Kutlu Peygamberi Hz. Muhammed'i (s.a.v.) evinde misafir etme şerefine erişmek istiyor, bunun için âdeta yarışıyorlardı. Peygamberimiz (s.a.v.), kimseyi darıltmamak için devesinin serbest bırakılmasını istedi. Deve önce boş bir arsaya çöktü. Resulullah (s.a.v.) deveden inmedi. Deve az sonra oradan kalkıp yürümeye devam etti. Medineli sahabilerden Halid b. Zeyd el-Ensarî'nin (r.a.) evinin önüne çöktü. Böylece Hz. Muhammed'i (s.a.v.), evi yapılana kadar misafir etmek onuru da bu kutlu sahabiye nasip oldu.[1]

Medine'nin Hicret'ten önceki adı Yesrib'tir. Peygamberimiz (s.a.v.), 622 yılında buraya hicret etmiş ve ömrünün son on yılını burada geçirmiştir. Yesrib, Allah Resulü'nün (s.a.v.) hicret etmesiyle birlikte İslam tarihi açısından çok önemli olaylara şahitlik etmiştir. Bu şehir, zamanla âdeta Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ile özdeşleşmiştir. Resulullah'ın (s.a.v.) mezarı da buradadır. Bütün bu sebeplerle Yesrib'e, Hicret'ten sonra **Medinetü'r-Resul** (Peygamber Şehri) denilmiş, daha sonra da bu kent, sadece **Medine** ismiyle anılmıştır.

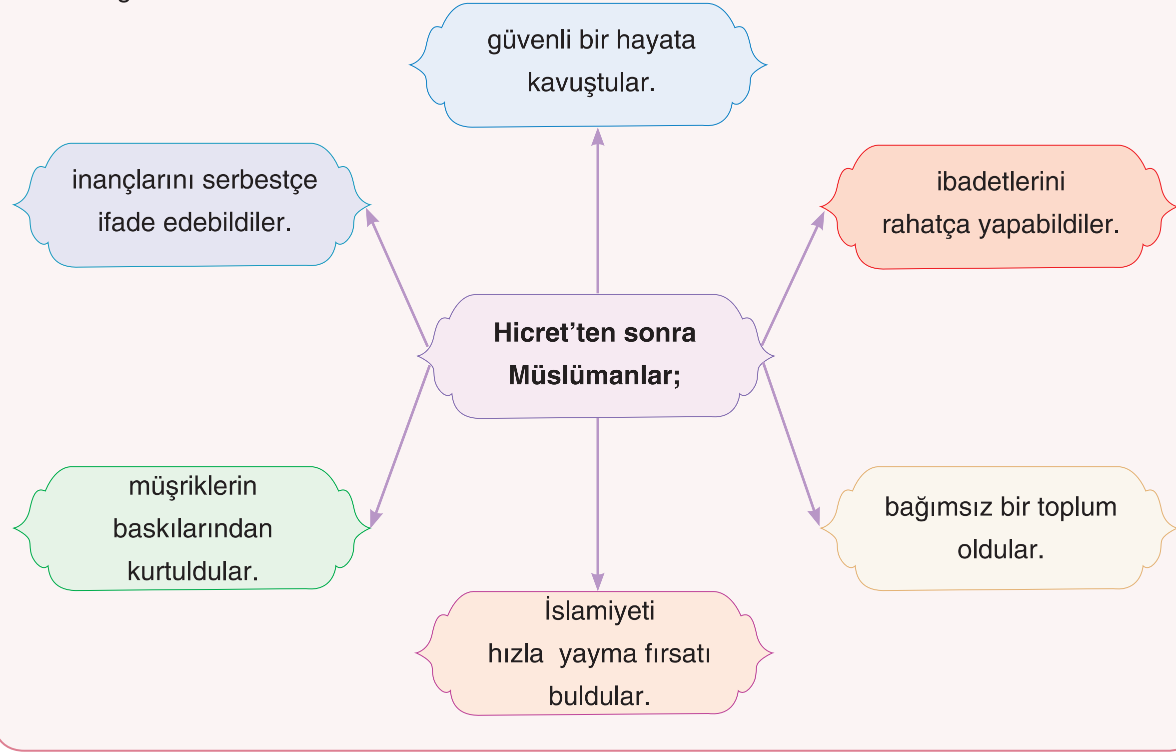
Peygamberimiz (s.a.v.), doğup büyüdüğü Mekke'yi çok seviyordu. Hiç istemediği hâlde bu kutsal beldeyi terk etmek zorunda kalmıştı. Resulullah (s.a.v.), Mekke gibi kendisine yurt edindiği ve ömrünün son on yılını geçirdiği Medine'yi de vatan toprağı bilmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.) hem Mekke hem de Medine için sık sık dua ederdi. Örneğin bir keresinde Medine için şöyle dua etmişti: "**Allah'ım! Mekke'yi sevdiğimiz kadar ya da daha fazla bir sevgiyle Medine'yi de bize sevdir. Burayı bizim için hastalıksız kıl. Ölçeklerimiz olan Medine'nin müdd ve sâını (ürünlerini) bizim için bereketli kıl. Sıtma hastalığını da cuhfeye gönder (Medine'den uzaklaştır.).**"[2] Bir duasında da şöyle buyurmuştu: "**Allah'ım! Mekke'ye verdiğin bereketin iki katını Medine'ye ver.**"[3] Bizler de Peygamberimizi (s.a.v.) örnek alalım.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviye, C 2, s. 163-164.
2. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 292.
3. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Fedâilü'l-Medine, 9.

Etkinlik

Aşağıdaki şemayı inceleyiniz. Şemadan hareketle Hicret'in İslam tarihindeki önemini arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

3. PEYGAMBERİMİZİN MEDİNE YILLARI

Güdüleme

Medine'yi Müslümanlar için önemli kılan sebepler nelerdir? Bu konuda arkadaşlarınızla konuşunuz.

a) Medine'de İlk Mescit: Mescid-i Nebi

Medine, müminler için yeni bir yerleşim yeriydi. Burada farklı kabilelerden, farklı şehirlerden Müslümanlar birlikte yaşayacaktı. Müminlerin, İslam kardeşliği içinde kaynaştırılması çok önemliydi. Bunu sağlayacak en önemli unsur ise Müslümanların ibadet edebileceği, bir araya geleceği, birbiriyle tanışıp kaynaşacağı, sıkıntı ve sorunlarını birbiriyle paylaşacağı bir mescit idi. Bütün bunların bilincinde olan Resulullah (s.a.v.), Medine'ye girdiği zaman devesinin ilk çöktüğü boş arsayı, Sehl ve Süheyl adlı iki yetimden satın aldı. Buranın, bir mescit yapılması için uygun olduğuna karar verdi. Hemen çalışmalara başlandı. Peygamberimiz (s.a.v.) de dâhil olmak üzere bütün müminler, bu mescidin bir an önce bitirilmesi için el birliğiyle çalıştılar. Nihayet mescit tamamlandı. Hicret'ten sonra inşa edilen bu ilk mescide,

Mescid-i Nebi denildi. Mescid-i Nebi tamamlandıktan sonra yanına, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve ailesinin ikamet etmesi için odalar eklendi. Ayrıca mescidin bitişiğine de kimsesiz Müslümanların barınıp ilim öğrenebileceği, üstü kapalı bir gölgelik yapıldı. Bu gölgelik **Suffe,** Suffe'de barınan ve ilim öğrenen sahabiler de **Ashab-ı Suffe** olarak anıldı.[1]

Peygamberimizin (s.a.v.), Hicret'ten sonra inşa ettirdiği Mescid-i Nebi'nin günümüzden bir görünümü

Etkinlik

Camiler, Müslümanların birlik ve beraberliği açısından nasıl bir öneme sahiptir? Tartışınız.

b) Muâhât (Kardeşleştirme)

İslam dinini Kur'an-ı Kerim'in emrettiği gibi yaşamak, Mekkeli müşriklerin her türlü baskısından kurtulmak ve din, can, namus, akıl ve soy emniyetini sağlayıp her türlü tehlikeden korunmak amacıyla Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanlara **muhacir** denir.[2] Muhacirler, yeni bir şehre gelmişlerdi. Mallarını, arazilerini, evlerini ve eşyalarını Mekke'de bırakmak zorunda kalmışlardı. Dolayısıyla Medine'de sıkıntı çekiyorlardı. Peygamberimiz (s.a.v.), her Mekkeli muhaciri, Medineli bir Müslüman ile kardeş yaptı. Buna İslam tarihinde **Muâhât** denilmektedir. İslam kardeşliğinin bir gereği olarak Medineli müminler, Mekke'den gelen kardeşleriyle her şeylerini paylaştılar. Evlerini ve sofralarını onlara açtılar. Yiyeceklerini, içeceklerini, topraklarını ve mallarını onlarla bölüştüler. Böylece insanlık tarihinde eşine az rastlanır bir kardeşlik ve dayanışma örneği sergilediler.[3] Hicret sırasında ve sonrasında, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Mekke'den Medine'ye göç eden diğer Müslümanlara kucak açıp onları misafir eden; onların beslenme, barınma ihtiyaçlarını gideren, farklı bir ortamda yeni bir yaşamın kurulabilmesinde onlara yardımcı olan ve sahip oldukları her şeyi onlarla paylaşan Medineli Müslümanlar **ensar** olarak adlandırıldı.[4]

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 164-165.
2. Dinî Terinler Sözlüğü, s. 242.
3. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 296-298.
4. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 76.

Etkinlik

Muhacir-ensar kardeşliğinden, günümüze yönelik ne gibi dersler çıkarabiliriz? Arkadaşlarınızla bu konuyu tartışınız.

Evs ve Hazreç, Medine'nin iki büyük kabilesiydi. Müslüman olup Hz. Peygamber'i (s.a.v.) Medine'ye davet eden bu iki kabile arasında, uzun bir geçmişe dayanan anlaşmazlık vardı. Geçmişte defalarca birbiriyle savaşan bu iki kabile, kendilerini birbirlerine rakip hatta düşman olarak görürlerdi. Bu durum, İslam kardeşliği açısından elbette uygun değildi. Peygamberimiz (s.a.v.), Evs ve Hazreç kabilesini barıştırdı. Onları İslam'ın evrensel ilkeleri etrafında bir araya getirdi. Müslümanların kardeş olduğu bilinciyle bu iki kabile arasındaki rekabet ve düşmanlığa son verdi.[1]

c) Medine Sözleşmesi

Medine'de Kaynukaoğulları, Kurayzaoğulları ve Nadiroğulları olmak üzere üç büyük Yahudi kabilesi yaşıyordu. Peygamberimiz (s.a.v.); Medine'de barış, huzur ve güven içinde yaşamanın yolunun, toplumsal barışı tesis etmek olduğunu iyi biliyordu. Bunun için de Medine'de yaşayan kabilerle görüştü. Onlarla toplumsal barışın sağlanmasına yönelik bir sözleşme imzaladı. Buna **Medine Sözleşmesi** denir. Medine Sözleşmesi'ne göre Medine'de herkes, barış ve güven ortamını bozacak davranışlardan kaçınacaktı. Kimsenin malına ve canına zarar verilmeyecekti. Hiç kimse başkasına zulmetmeyecekti. Herkes inancında özgür olacaktı. Müslümanlar Yahudilerin, Yahudiler de Müslümanların dinine karışmayacaktı. Medine'ye bir saldırı olduğunda şehri, Medine'de yaşayan herkes birlikte savunacaktı. Herhangi bir ihtilaf durumunda Hz. Muhammed (s.a.v.) hakem olarak kabul edilcek onun görüşüne başvurulacaktı.[2]

d) Mekke Müşrikleriyle İlişkiler

Mekkeli müşrikler, Müslümanların Medine'ye hicretinden rahatsızdılar. İslam güçlenmeden Medine'ye saldırmayı planlıyorlardı. Bunun için bir kervan hazırlayıp Şam'a gönderdiler. Oradan kazandıkları parayla orduyu donatacaklardı. Bunu öğrenen Peygamberimiz (s.a.v.), kervana el koymak istedi. Kervan yolunu değiştirip kurtuldu ama Mekkeliler, 624 yılında 1.000 kişilik bir orduyla Medine'ye doğru yürüdüler. Müslümanlarla müşrikler, Bedir denilen yerde karşı karşıya kaldılar. Burada bir savaş yapıldı. Savaşı 300 kadar kişiden oluşan Müslümanlar kazandı. Bedir'de müşriklerden yetmiş kişi öldürüldü, on dört Müslüman da şehit oldu.[3]

Bedir Savaşı'ndaki yenilgiyi hazmedemeyen müşrikler, bir yıl sonra 3.000 kişilik bir orduyla Medine'ye doğru hareket ettiler. Düşmanı şehirde karşılamanın uygun olduğu görüşünde olan Peygamberimiz (s.a.v.), ashabın çoğunluğunun isteği ve ısrarı üzerine 1.000 kişilik bir ordu ile düşmanı karşılamak için Medine'den yola çıktı. Ancak bunlar içerisinden münafıklardan oluşan 300 kişilik bir grup ordudan ayrıldı. İki ordu, Uhud Dağı eteklerinde karşı karşıya geldi. Savaş önce Müslümanların lehine devam ediyordu. Ancak Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından stratejik bir geçide yerleştirilen okçu birliğinde bulunanların çoğu, savaşın kazanıldığı düşüncesiyle yerlerini terk etti. Oysa Allah Resulü'nün (s.a.v.), yerlerinden ayrılmamaları konusunda onlara kesin talimatı söz konusuydu. Geçidin boşaldığını gören müşrikler,

1. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 294-295.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 173-174.
3. Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s.147-161.

Müslümanlara arkadan saldırdılar. Müslümanlar dağıldı. Peygamberimizin (s.a.v.) bu savaşta mübarek dişi kırıldı, dudağı yarıldı ve yüzü yaralandı. Uhud Savaşı'nda, Allah'ın Arslanı olarak bilinen ve kahramanlığıyla tanınan Peygamberimizin (s.a.v.) amcası Hz. Hamza'nın (r.a.) da aralarında olduğu yetmiş kişi şehit düştü. Sonra müşrikler, savaşı kazandıkları düşüncesiyle Mekke'ye döndüler. Peygamberimiz (s.a.v.), şehitleri defnedip düşmanı takip ettiyse de tekrar savaş olmadı.[1]

Uhud Dağı ve Uhud Şehitliği, günümüzde pek çok Müslüman tarafından ziyaret edilmektedir.

Uhud Savaşı'ndan sonra Mekkeli müşriklerle Müslümanlar arasında Hendek Savaşı da yaşanmıştır. Buna göre 627 yılında Mekkeli müşrikler, 10.000 kişilik bir ordu ile Medine üzerine yürüdüler. Müslümanlar ise sadece 3000 kişilik bir orduya sahipti. Peygamberimiz (s.a.v.), sahabilerinden Selman-ı Farisi'nin (r.a.) önerisiyle şehrin çevresindeki saldırıya açık bölgelere hendek kazdırdı. Hendekleri gören düşman, ne yapacağını şaşırdı. Mekkeli müşrikler, bir ay kadar Medine'yi kuşattılar ancak hendekleri aşmayı başaramadılar. Erzakları azalan ve kuşatmadan sonuç alamamaktan dolayı moralleri bozulan müşrikler, şiddetli bir fırtına da çıkınca Mekke'ye dönmek zorunda kaldılar.[2]

Peygamberimiz (s.a.v.), 628 yılında Kâbe'yi ziyaret edip umre yapmak istedi. Bunun için Mekke'ye doğru yola çıktı. 1.500'e yakın sahabi de Peygamber Efendimize (s.a.v.) eşlik etti. Amaçları savaşmak olmadığı için Peygamberimiz (s.a.v.) ve ashabı, yanlarına sadece kılıçlarını aldılar, savaş malzemelerini almadılar. Müslümanların Mekke'ye doğru geldiğini haber alan müşrikler, onlara Mekke'ye girmelerine izin vermeyeceklerini bildirdiler. Hudeybiye mevkiinde konaklayan Hz. Peygamber (s.a.v.), gönderdiği elçiler aracılığıyla sadece Kâbe ziyareti için geldiklerini söylediyse de müşrikler, Müslümanlara Mekke'ye giriş izni vermediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.), Mekkeli putperestlerle Müslümanlar arasında barışı öngören bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşmaya, Hudeybiye Anlaşması denir. Yapılan anlaşmaya göre Peygamberimiz (s.a.v.) ve ashabı, Kâbe'yi bu yıl değil, gelecek yıl ziyaret edebileceklerdi. Bu ziyaret de üç gün ile sınırlı olacaktı. Müslümanlar ile müşrikler on yıl boyunca barış içinde yaşayacaklar ve birbirleriyle savaşmayacaklardı. Müminler ya da müşrikler, istediği kabile ile ittifak anlaşması yapabilecekti. Mekke'de yaşayan bir kişi Müslüman olup Peygamberimize (s.a.v.) sığınırsa geri verilecekti. Medineli bir Müslüman Mekke'ye sığındığında ise onun iadesi söz konusu olmayacaktı. Anlaşma imzalandı. Peygamberimiz (s.a.v.) ve ashabı anlaşma gereği Medine'ye dönüp umrelerini gelecek yıl yaptılar.[3]

1. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 362-379.
2. Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 199-206.
3. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 448-452.

e) Yahudilerle İlişkiler

Yahudiler, başlangıçta Medine Sözleşmesi'ne uydular ve Müslümanlarla barış içinde yaşadılar. Ancak bir yandan da Müslümanların güçlenmesinden rahatsızlık duydular ve onları kıskandılar. Bedir Savaşı'ndan sonra Kaynukaoğulları Yahudileri, kuyumcuya giren bir Müslüman kadının örtüsüne el uzattılar. Buna dayanamayan bir Müslüman, Yahudi'yi öldürdü. Yahudiler de kadını korumaya çalışan Müslüman'ı katlettiler. Sonra da Peygamberimizle (s.a.v.) yaptıkları anlaşmayı bozup kalelerine çekildiler ve Müslümanlara savaş açtılar. Böylece Medine Sözleşmesi'ne aykırı davrandılar. Resulullah (s.a.v.) da Kaynukaoğulları Yahudilerini kuşatıp sonra da onları Medine'den sürgün etti.[1]

Amr b. Ümeyye ed-Damrî (r.a.) adlı Müslüman, Benî Âmir kabilesinden iki kişiyi yanlışlıkla öldürmüştü. Dolayısıyla öldürülen kişilerin diyetinin verilmesi gerekiyordu. Yapılan anlaşma gereği Nadiroğulları kabilesi de bu diyete katılacaktı. Ancak Nadiroğulları diyetten kendilerine düşen payı ödemeyi reddettiler. Bununla da kalmayıp Peygamber Efendimze (s.a.v.) suikast düzenlediler. Allah Resulü'nü (s.a.v.) öldürmek istediler ancak başarmadılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) onların kalelerini kuşattı. Kuşatma sonucunda Nadiroğulları teslim olmak zorunda kaldılar. Peygamberimiz (s.a.v.), onların Medine'den ayrılmasına izin verdi. Böylece Kaynukaoğullarından sonra Nadiroğulları Yahudileri de Medine'den ayrıldı.[2]

Medine'de Yahudi kabilesi olarak sadece Kurayzaoğulları kalmıştı. Onlar da Hendek Savaşı'nda Müslümanlara karşı müşrikleri kışkırttılar. Mekkeli müşriklerle iş birliği yapıp Müslümanlara çok sıkıntı yaşattılar. Müşrikler kuşatmayı bırakıp Mekke'ye dönünce Peygamberimiz (s.a.v.) ordusuyla, Medine Sözleşmesi'ne aykırı davranıp ihanet eden Kurayzaoğulları Yahudilerinin üzerine yürüdü. Bir aya yakın süren kuşatmadan sonra Yahudiler teslim oldu. Hz. Peygamber (s.a.v.), onları kendi kitapları olan Tevrat'ın hükümleri doğrultusunda cezalandırdı.[3]

Hayber, Medine'ye yüz yetmiş km mesafede, sağlam kaleleri bulunan bir yerleşim yeriydi. Burada Yahudiler yaşıyordu. Medine'den sürgün edilen Yahudiler, Hayber'e sığınmışlardı. Bu durum, Müslümanlar için bir tehditti. Peygamberimiz (s.a.v.) onlarla barış anlaşması yapmak istedi ancak Yahudiler bunu kabul etmedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.), 628 yılında Hayber'i kuşattı. Uzun süren kuşatmanın sonunda Yahudiler teslim oldu. Böylece Müslümanlar için Yahudi tehlikesi kalmamış oldu.[4]

f) Mekke'nin Fethi: Şirkin Karanlığından Tevhidin Merkezine

Mekke, kutsal bir şehirdi. Burada Hz. İbrahim (a.s.) zamanından beri tevhit inancının merkezi olan Kâbe vardı. Bu kutsal mekân, zamanla şirkin ve putperestliğin hâkim olduğu bir şehir hâline gelmişti. Beytullah'ın içi ve çevresi putlarla doldurulmuştu. Ayrıca Mekke, Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) dünyayı şereflendirdiği, ömrünün elli üç yılını geçirdiği bir şehirdi. Peygamberimiz (s.a.v.) ve Müslümanlar buradan zorla çıkarılarak, hicret etmek zorunda kalmışlardı. Dolayısıyla Mekke'nin tekrar İslam yurdu olması gerekiyordu. Bütün bu sebeplerle Hz. Peygamber (s.a.v.), 630 yılında 10.000 kişilik bir orduyla Mekke üzerine yürüdü. Önemli bir direnişle karşılaşmadan şehre girdi ve Mekke'yi fethetti. Kâbe'ye gidip bu kutsal mabedi putlardan temizledi. Peygamberimiz (s.a.v.) hem kendisine hem de ashabına yaptıkları kötülüklere rağmen Mekke halkını da genel af ilan etmek suretiyle bağışladı.[5]

1. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 358-359; Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 228-233.
2. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 2, s. 7-24.
3. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 2, s. 145-180.
4. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 461-469; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 231-237.
5. Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 251-264.

g) Veda Haccı ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Vefatı

Allah Resulü (s.a.v.), 632 yılında hac için Mekke'ye gideceğini ashabına duyurdu ve bunun için hazırlıklara başladı. Hazırlıklarını tamamlayan Resulullah (s.a.v.), ashabıyla birlikte Medine'den yola çıktı. İslam peygamberiyle birlikte hac yapma şerefine erişmek isteyen birçok Müslüman da yolda Peygamberimize (s.a.v.) katıldı. Böylece binlerce Müslüman, Mekke'de hac için bir araya geldi. Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), ashabıyla beraber hac ibadetini yaptı. Bu, onun ilk ve son haccı oldu. Peygamberimizin (s.a.v.) 632 yılında yaptığı bu hac, İslam tarihinde **Veda Haccı** olarak anıldı.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Veda Haccı'nda haccın yapılışını Müslümanlara uygulamalı olarak açıkladı. Ayrıca bu haccı esnasında Arafat'ta, 100.000'den fazla Müslüman'a hitap etti. Bu konuşmasında ashabıyla vedalaştı. Onlara, belki bir daha burada kendileriyle buluşmasının mümkün olamayacağını söyledi. Müslümanlara, son nasihatlerini yaptı. İslam'ın insanlığa hayat veren temel ilkelerini müminlere bir defa daha hatırlattı. Onlara; şeytana uymamalarını, kadınların haklarını gözetmelerini, insanların canlarına ve mallarına zarar vermemelerini emretti. Faizin ve kan davalarının haram olduğunu açıkladı. Onlardan, Kur'an ve sünnete bağlı kalmalarını istedi. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yaptığı bu konuşma, İslam tarihinde **Veda Hutbesi** olarak bilinir.[1]

Peygamberimizin (s.a.v.) Veda Haccı sırasında Müslümanlara hitap ettiği Arafat, Mekke yakınında bir bölgedir.

Etkinlik

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Medine yıllarına ilişkin olarak en çok ilginizi çeken olaylar hangileridir? Bunları listeleyiniz. İlginizi çeken şeylerin neden size ilginç geldiğini arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 667- 682.

İslam Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.), Veda Haccı'nı tamamladıktan sonra tekrar Medine'ye döndü. Medine'ye vardıktan kısa bir süre sonra hastalanan Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), 8 Haziran 632 tarihinde, Pazartesi günü dünya hayatına veda edip Rabb'ine (c.c.) kavuştu ve Hz. Aişe'nin (r.a.) odasına defnedildi. Çünkü bu odada vefat etmişti ve peygamberler, vefat ettikleri yere defnedilirlerdi.[1]

Bilgi Notu

Ravza-i Mutahhara: Hz. Peygamber'in kabrinin bulunduğu yer. Hz. Peygamber'in Medine'deki mescidinde, kabri ile minberi arasındaki "tertemiz gül bahçesi" anlamına gelen bölüm.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 399.)

Hacca ve umreye giden Müslümanlar, Mescid-i Nebi'yi ve Peygamberimizin (s.a.v.) kabrini de ziyaret ederler.

Etkinlik

Peygamberimizin (s.a.v.) Medine Dönemi'ne ilişkin bir tarih şeridi oluşturunuz. Oluşturduğunuz tarih şeridini sınıfınızdaki arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 3, s. 370-371; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 330- 332.

4. BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

Güdüleme

Sabırlı insanın özellikleri nelerdir? Söyleyiniz.

Sabır kavramı sözlükte; tutma, engelleme, kararlılık, direnç gösterme, cesaretli olma, acele etmeme anlamlarına gelir. Dinî bir terim olarak ise sabır şöyle tanımlanabilir: Hoşa gitmeyen olaylar, nefse ağır gelen şeyler ve insanı zorlayan durumlar karşısında ruhsal dengeyi bozmamak için dünya ve ahiret yararlarını düşünerek insanın kalbinde yer tutan sükûnet ve dayanma kuvveti, Allah'a (c.c.) sığınıp güvenerek bela ve felaketlere direnç gösterme.[1] Sabır, İslam ahlakının temel değerlerinden biri olmasının yanı sıra Müslüman'ın sahip olması gereken en önemli özelliklerden biridir.

Hayat her zaman istediğimiz şartlarda gitmez. Nitekim hayatta kolaylıklar olduğu gibi zorluklar da vardır. Sevindirici olaylar gibi üzücü durumlar da hayatın gerçeğidir. Hastalık, sağlık, fakirlik, zenginlik, ölüm ve doğum hep insanlar içindir. Rabb'imiz (c.c.), insanı çeşitli şekillerde imtihan etmektedir. Dünyada bazı insanlar zenginlikle, bazıları fakirlikle sınanmaktadır. Bazıları sağlıkla, bazıları hastalıkla imtihan edilmektedir. Bazıları evlatla, bazıları evlatsızlıkla denenmektedir. Öyleyse insan, bunun bilincinde olmalıdır. Dünya hayatının bir imtihan yeri olduğunu bilmeli, üzücü durumlarla karşılaştığında bunlara sabredip Allah'a (c.c.) sığınmalı ve ondan yardım dilemelidir.

HADİS YORUMLAYALIM

مَنْ يَصْبِرْ يُصَبِّرْهُ اللّٰهُ وَمَا أُعْطِىَ أَحَدٌ مِنْ عَطَاءٍ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ مِنَ الصَّبْرِ

"...Kim sabrederse, Allah ona dayanma gücü verir. Kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir ikram verilmemiştir."

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Zekât, 124.)

Genelde günahlar, insan nefsine hoş gelir. Örneğin yalan söylemek, hile yapmak, çalışmadan başkalarının sırtından para kazanmak nefse hoş gelen davranışlara örnek verilebilir. İnsana ve topluma zararlı olan bu gibi kötülükleri, Rabb'imiz (c.c.) günah kabul etmiş ve yasaklamıştır. Günah olan davranışları yapmamak için de sabırlı olmak gerekir. Çünkü nefsin arzu ve isteklerine ancak sabırlı insanlar karşı koyabilir. Sabırsız ve iradesine hâkim olamayan insanların günah işlemesi daha kolaydır. Bütün bu sebeplerle sabır, Müslüman için çok önemli bir erdemdir. Çalışmak, başarının da anahtarıdır. Çünkü başarı için öncelikle sabırlı ve azimli bir şekilde çalışmak gerekir.

1. Dinî, Terimler Sözlüğü, s. 314.

Sabırla ve azimle çalışmak, insanı mutlu eder ve onu başarıya ulaştırır.

Etkinlik

عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلاَّ لِلْمُؤْمِنِ، إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ

"Müminin hâli ne hoştur! Her hâli kendisi için hayırlıdır ve bu durum yalnız mümine mahsustur. Başına güzel bir iş geldiğinde şükreder; bu onun için hayır olur. Başına bir sıkıntı geldiğinde ise sabreder; bu da onun için hayır olur."

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Zühd, 64.)

Yukarıdaki hadisi yorumlayınız. Bu hadisten ilke ve değerler çıkarınız. Çıkardığınız ilke ve değerlere uymak bize neler kazandırır? Sınıfınızda arkadaşlarınızla tartışınız. Ulaştığınız sonuçları aşağıya yazınız.

....
....
....
....
....

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Peygamberimizin (s.a.v.) doğumunu ve çocukluğunu kısaca anlatınız.

2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gençlik dönemi hakkında ana hatlarıyla bilgi veriniz.

3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olarak görevlendirilmesi nasıl olmuştur? Allah Resulü (s.a.v.), kendisine peygamberlik verildiğinde ne yapmıştır? Anlatınız.

4. Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamberliğinin başlangıcında İslam tebliğinde nasıl bir yol izlemiştir? Açıklayınız.

5. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) İslam davetine Mekkeli müşrikler hangi tepkileri göstermişlerdir? Anlatınız.

6. Müslümanları, Mekke'den Medine'ye hicrete yönelten sebepler nelerdir? Belirtiniz.

7. Hicret'in sonuçları neler olmuştur? Anlatınız.

8. Aşağıdakilerden hangisi, Peygamberimizin (s.a.v.) süt kardeşi değildir?

   A. Ümmü Eymen   B. Üneyse   C. Şeyma   D. Abdullah

9. Peygamberimiz (s.a.v.), Mekkelilerin İslam tebliğine karşı çıkmaları üzerine İslam'ı anlatmak için Mekke yakınlarındaki .... şehrine gitmiştir. Ancak .... halkı, Allah'ın Resulü'ne (s.a.v.) çok kötü davranmış, onu taşlamışlardır. Atılan taşlardan dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.) yaralanmış, ayakları kanlar içinde kalmıştır. Paragrafta yer alan boşluklara hangi şehrin ismi gelmelidir?

   A. Medine   B. Taif   C. Cidde   D. Şam

10. I. Namaz, beş vakit olarak bu gece farz kılınmıştır.

    II. Bakara suresinin son iki ayeti bu gece indirilmiştir.

    III. Ramazan ayında oruç tutmak bu gece farz kılınmıştır.

    IV. Allah'a (c.c.) şirk koşmadan ölenlerin cennete gireceği müjdelenmiştir.

    Yukarıdaki olaylardan hangisi, Miraç Gecesi'nde olmamıştır?

    A. I   B. II   C. III.   D. IV.

11. Peygamberimiz (s.a.v.), 622 yılında Mekke'den Medine'ye ………………….. ile birlikte hicret etmiştir.

Boşluğa hangi isim getirilmelidir?

A. Hz. Ebu Bekir (r.a.)
B. Hz. Ömer (r.a.)
C. Hz. Zeyd b. Hârise (r.a.)
D. Hz. Osman (r.a.)

12. I. Evs II. Hazreç III. Kaynukaoğulları IV. Nadiroğulları

Yukarıdakilerden kaç tanesi, Medine'de yaşayan Yahudi kabilesidir?

A. 1 B. 2 C. 3 D. 4

13. Aşağıdaki olayları meydana geliş tarihlerine göre sıraladığımızda ilk başta hangisi olması gerekir?

A. Bedir Savaşı
B. Mescid-i Nebi'nin yapılması
D. Mekke'nin Fethi
D. İlk vahyin gelişi

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan bölümleri, verilen ifadelerle doğru bir şekilde tamamlayınız.

Miraç | Cebrail | Kuba | Suffe | İsrâ

Hz. Hatice | Hz. Ali | el-Emin | Ravza-i Mutahhara

14. Peygamberimize (s.a.v.) ilk iman edenler …………………….. (r.a.), ……………………… (r.a.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Zeyd b. Hârise'dir (r.a.).

15. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Hicret'ten yaklaşık bir buçuk sene evvel (620), Miraç Gecesi'nde Kâbe'den Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya Allah'ın (c.c.) izniyle götürülmesine …………………… denir.

16. Hz. Peygamber'in (s.a.v.), Recep ayının 27. gecesinde, Mekke'den Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya götürüldükten sonra göğe yükseltilerek kendisine, Allah'ın (c.c.) ayetlerinin ve olağanüstü nimetlerinin gösterilmesine ……………….. denir.

17. Mekkeliler, güvenilir ve dürüst bir insan olan Peygamberimize (s.a.v.) ……………… yani güvenilir insan diyorlardı.

18. Peygamberimize (s.a.v.) ilahi vahyi ileten melek, …………………………...

19. İslam tarihinde yapılan ilk mescit ………………….. Mescidi'dir.

20. Mescid-i Nebi'nin bitişiğine kimsesiz ve yoksul Müslümanların barınması için yapılan üstü kapalı gölgeliğe …………………, burada kalan kişilere de Ashab-ı Suffe denir.

21. Peygamber Efendimizin (s.a.v.), Mescid-i Nebi'deki mübarek mezarının bulunduğu bölüm, ……………………………………………… olarak isimlendirilir.

2. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN EVRENSEL MESAJLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Mukaddes, adalet, kul hakkı ve emanet kavramlarının anlamlarını araştırınız.

2. Genel Ağ vb. kaynaklardan, temel insan haklarının neler olduğunu araştırınız.

3. İslam'ın yaşama hakkına verdiği önem hakkında bir araştırma yapınız.

4. Bakara suresinin 183. ayeti ile Nisâ suresinin 93. ayetinin mealini defterinize yazınız.

5. Diyanet İşleri Başkanlığının resmî sitesinden veya İslam ansiklopedisinden, Veda Hutbesi'ni bulup defterinize yazınız. Bu hutbede dikkatinizi en çok çeken hususların altını çiziniz.

6. Peygamber Efendimizin (s.a.v.), kul hakkı ile ilgili bir hadisini araştırıp defterinize yazınız.

1. İNSANLARIN DOKUNULMAZLIKLARININ GÖZETİLMESİ

Güdüleme

Sizce insan neden “eşref-i mahlûkat” yani yaratılmışların en şereflisi ve üstünü olarak nitelendirilmiştir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Allah (c.c.), insana akıl ve irade gibi üstün özellikler vermiş, yarattıkları arasında onu ayrıcalıklı bir konuma yükseltmiştir. Rabb’imiz (c.c.), sorumluluğu insana yüklemiştir. Dinî emir ve yasakları ona teklif etmiştir. Bütün bunlardan anlaşılacağı üzere insan; dinimizde ayrıcalıklı, üstün ve şerefli bir varlık olarak kabul edilmiştir. Dinimize göre insanın, yaratılmış varlıklar arasında özel ve ayrıcalıklı bir konumu vardır.

AYET YORUMLAYALIM

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَن۪ٓي اٰدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلٰى
كَث۪يرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْض۪يلًا ﴿٧٠﴾

“Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.”

(İsrâ suresi, 70. ayet.)

Yüce dinimizin temel amaçlarından biri; insanın şerefini, onurunu, üstünlüğünü korumaktır. İnsanın, onuruna yaraşır bir hayat sürdürerek dünyada ve ahirette mutlu olmasını sağlamaktır. Bunun için dinimiz, beş temel şeyi koruma altına almıştır. Bunlara dokunulmasını yasaklamış, haram kabul etmiştir.

Bilgi Notu

İslam’ın dokunulmaz kabul edip koruma altına aldığı beş husus vardır. Bunlar zarûrâtı hamse (beş esas) olarak adlandırılır. Beş esas şunlardır:

Dinin korunması	Canın korunması	Aklın korunması
Malın korunması	Neslin korunması	

Yüce dinimizin emir ve yasaklarının büyük bir bölümü, bu beş temel unsurun korunmasına yöneliktir. Örneğin insan öldürmenin yasaklanması canı, hırsızlığın ve gaspın yasaklanması malı, içkinin yasaklanması aklı, zinanın yasaklanması nesli korumaya yönelik olarak ortaya konulmuş ilkelerdir.

İslam'ın temel amaçlarından biri, din ve inanç hürriyetinin korunmasıdır.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), insanların dokunulmazlıklarına önem vermiş ve bu konuda sahabilerini sık sık uyarmıştır. Örneğin Resulullah (s.a.v.); cana kıymanın, zina etmenin, içki içmenin, kumar oynamanın, başkasının malına el uzatmanın, faizin ve rüşvetin günah olduğunu hatırlatmıştır. Bir hadisinde, **"Zina eden kişi mümin iken zina edemez; hırsızlık eden kişi, mümin iken hırsızlık edemez; içki içen kişi, mümin iken içki içemez... Tövbe kapısı da açıktır."** [1] buyurmuştur. Böylece Peygamberimiz (s.a.v.) içki, kumar, zina gibi fiillerin Müslüman'a yakışmayan kötülükler olduğunu anlatmak istemiştir.

HADİS YORUMLAYALIM

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمْ) : أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ . قُلْنَا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ : اَلْإِ شْرَاكُ بِاللَّهِ ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ . وَكَانَ مُتَّكِئًا فَجَلَسَ فَقَالَ : أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ ، أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ

Resulullah (s.a.v.) bir keresinde sahabilerine, "Size büyük günahların en büyüğünü haber vereyim mi?" buyurdu. Sahabiler, "Evet söyle ya Resulullah." dediler. Bunun üzerine Resulullah, "Allah'a ortak koşmak ve anne-babaya saygısızlık etmektir." buyurdu. Sonra arkasına yaslanmış hâldeyken doğruldu ve şöyle dedi: "Dikkat edin (bir de) yalan söylemek ve yalancı şahitlik yapmaktır, yalan söylemek ve yalancı şahitlik yapmaktır."

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Şehâdât, 10; Edeb, 6.)

1. Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İman, 104.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), vefatından kısa bir süre önce Mekke'ye giderek binlerce sahabi ile birlikte ilk ve son haccı olan Veda Haccı'nı yapmıştır. Efendimiz (s.a.v.), bu haccı esnasında Veda Hutbesi olarak bilinen meşhur konuşmasını yapmış ve müminlerle vedalaşmıştır. Allah Resulü (s.a.v.), insanların dokunulmazlıkları konusundaki en açık uyarılarından birini Veda Hutbesi'nde yapmıştır. Bu hutbesinde Resulullah (s.a.v.), yüz bini aşkın Müslüman'a, İslam dininin temel ilkelerini son kez hatırlatmıştır. O, Veda Hutbesi'nde, önemine binaen insanların dokunulmazlıklarına özellikle vurgu yapmıştır. Bu konuda insanları açıkça ikaz etmiştir.

Etkinlik

VEDA HUTBESİ'NDEN

"Ey insanlar! Sözümü iyi dinleyiniz. Çünkü bu seneden sonra bu mekânda bir daha sizinle karşılaşamam.

Ey insanlar! Bu günleriniz, bu aylarınız, bu beldeniz nasıl mukaddes ise kanlarınız, mallarınız, ırz ve namuslarınız da öylece mukaddestir (haramdır, dokunulmazdır).

Cahiliye Dönemi'ne ait bütün faizler kaldırılmıştır. Ana malınız ise sizindir. Ne hakkınızın fazlasını alırsınız ne de hakkınız alınır. Kaldırdığım ilk faiz, amcam Abbas b. Abdülmuttalip'in faizidir.

Hiçbir kimsenin malı, gönül hoşluğuyla vermedikçe başkasına helal değildir.

Cahiliye Dönemi'ne ait bütün kan davaları kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası da lyas b. Rebia b. Haris b. Abdülmuttalip'in kan davasıdır.

Müslüman, Müslüman'ın kardeşidir. Bütün Müslümanlar kardeştirler. Müslüman olan kişiye, kardeşinin malı da kanı da helal olmaz.

Sakın benden sonra eski sapıklıklarınıza dönüp de birbirinizin boynunu vurmayın."

(İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 4, s. 343-344; Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 3, s. 361-363; İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 680-681.)

Yukarıda bazı bölümleri verilen Veda Hutbesi'nde, insanların dokunulmazlıklarıyla ilgili hangi hususlara vurgu yapılmaktadır? Arkadaşlarınızla belirleyiniz. Bu hutbeden ilkeler çıkarınız. Çıkardığınız ilkelerin insanlık için önemini arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

Dinimiz, her insanın yaşama hakkını kutsal kabul eder.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadis-i şerifinde, **“Sarhoşluk veren her şey haramdır.”** [1] buyurarak insanın sağlıklı düşünmesini ve karar vermesini engelleyen içkinin haram olduğunu belirtmiştir.

HADİS YORUMLAYALIM

لاَ تَشْرَبِ الْخَمْرَ فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ

“İçki içme(yin), çünkü o, bütün kötülüklerin anahtarıdır.”

(Nesâî, es-Sünen, Eşribe, 44.)

Dinimiz, insanların özel hayatını da dokunulmazlık kapsamında kabul etmiştir. Rabb’imiz (c.c.) bir ayette, **“Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, geldiğinizi fark ettirip (izin alıp) ev halkına selam vermedikçe girmeyin. Bu, sizin için daha iyidir; herhâlde (bunu) düşünüp anlarsınız. Orada hiçbir kimseyi bulamadınızsa size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size, ‘Geri dönün!’ denilirse hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptığınızı bilir.”** [2] buyurmuştur. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de özel hayatın dokunulmazlığı konusunda sahabilerine sık sık uyarıda bulunmuştur. İnsanların evlerini gözetlemeyi, konuştuklarını dinlemeyi, gizli hâllerini araştırmayı yasaklamıştır. Örneğin Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur: **“Ey dili ile inanıp kalbine iman girmeyenler! Müslümanlara eziyet etmeyiniz ve onların gizli taraflarını araştırmayınız! Allah, Müslüman kardeşinin gizli tarafını araştıranın gizli tarafını araştırır ve Allah, kimin gizli tarafını araştırırsa evinin içinde bile olsa onu herkese karşı mahcup eder.”** [3]

HADİS YORUMLAYALIM

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلاَ تَجَسَّسُوا، وَلاَ تَحَسَّسُوا، وَلاَ تَبَاغَضُوا، وَكُونُوا إِخْوَانًا

“Zandan sakının. Çünkü zan, sözlerin en yalanıdır. Birbirinizin özel hâllerini araştırmayın, birbirinizin konuştuklarına kulak kabartmayın, birbirinize kin beslemeyin. Kardeşler olun.”

(Buhârî, el-Câmiu’s-Sahih, Nikâh, 46.)

1. Buhârî, el-Câmiu’s-Sahih, Eşribe, 4.
2. Nur suresi, 27-28 ayetler.
3. Tirmizî, es-Sünen, Birr, 85.

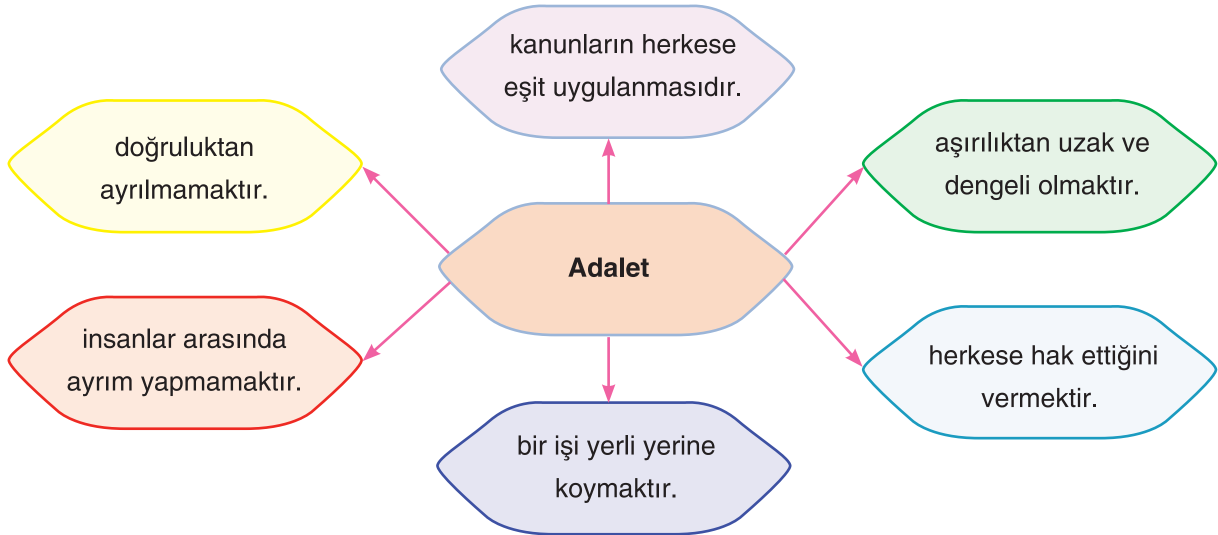
2. ADALETİN GÖZETİLMESİ

Güdüleme

"Zulm ile abâd olanın, âhiri berbad olur." sözü ne anlama gelir? Arkadaşlarınızla bu konuda konuşunuz.

Adalet kavramı sözlükte; doğruluk, eşitlik, denklik, aşırılıktan uzak ve dengeli olma, her şeye hakkını verme, bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk anlamlarına gelir. Kanunları eşitlik ilkesine göre uygulama, herkesi kanun karşısında eşit kabul etme, haklıya hakkını verip suçluyu işlediği suça denk bir ceza ile cezalandırma da adalet kavramının kapsamı içerisindedir.[1]

Adaletle ilgili bir şema

Adalet hem fert hem de toplum için son derece önemlidir. Ayrıca İslam dininin de temel ilkelerinden biridir. Çünkü toplumlar adaletle ayakta kalır. Adaletin olmadığı yerde güven, barış ve huzur olmaz. İnsanlar mutsuz ve huzursuz olurlar. Bir toplumda adalet gerçekleşmez ve hukuka güven olmazsa karmaşa yaşanır. Hakkını alamayan insanlar kanun dışı yollara başvurabilirler. Bu da toplumda düşmanlıklara ve çatışmalara yol açar. Bütün bu sebeplerle yüce dinimiz İslam adalete büyük önem vermiştir.

Rabb'imiz (c.c.) bizden, adalete önem vermemizi ve adil olmamızı istemektedir. Örneğin bir ayet-i kerimede şöyle buyurmaktadır: **"Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutan, kendiniz, ana-babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin olsunlar, fakir olsunlar Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (şahitliği) eğer, büker (doğru şahitlik etmez), yahut şahitlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."**[2]

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 4; Büyük Türkçe Sözlük, s. 4.
2. Nisâ suresi, 135. ayet.

AYET YORUMLAYALIM

إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَإِيتَآئِ ذِى الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ
وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

"Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder; çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."

(Nahl suresi, 90. ayet.)

Hz. Peygamber (s.a.v.) adalete çok önem vermiş, bunu da çeşitli hadislerinde ifade buyurmuştur. Örneğin bir hadisinde, "**Kıyamet günü insanların Allah'a en sevgili olanı ve mekân olarak da en yakını, adaletli yöneticidir. Kıyamet günü insanların Allah'a en sevimsizi ve ondan en uzak olanı, zalim yöneticidir.**"[1] buyurmuştur. Hz. Peygamber (s.a.v.), kıyamet günü hiçbir gölgenin bulunmadığı günde, Allah'ın (c.c.) arşında gölgelenecek yedi sınıf insandan birinin de adaletli yöneticiler olduğunu ifade etmiştir.[2]

Adalet hem fert hem de toplum açısından çok önemlidir.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), bir peygamber olmanın yanı sıra aynı zamanda devlet başkanıydı. O, Müslüman toplumun lideriydi. Hz. Peygamber (s.a.v.), insanlar arasındaki ihtilafları ve davaları karara bağlayan bir hâkimdi. Dolayısıyla Müslümanlar, aralarında ortaya çıkan ihtilafları ve problemleri Efendimize (s.a.v.) arz ediyorlardı. Allah Resulü (s.a.v.) de onların arasındaki anlaşmazlıkları çözüme kavuşturuyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.), insanlar arasında hüküm verirken hiç kimseye haksızlık yapmamaya ve adaletin tam olarak gerçekleşmesine büyük önem veriyordu. Allah Resulü (s.a.v.), kanunlar karşısında herkesi eşit tutuyordu. Hüküm verirken insanların kendisinin yakını olmasına, mevkisine, makamına, zengin veya fakir olmasına bakmıyordu.

1. Tirmizî, es-Sünen, Ahkâm, 4.
2. bk. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Ezan, 36.

Etkinlik

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) zamanında Mahzumoğulları kabilesinden Fâtıma adında bir kadın hırsızlık yapmış ve suçu kesinleşmişti. Kadının cezalandırılmasını istemeyen yakınları ve bazı kişiler, bu iş için bir çare düşünmeye başladılar. Onlar, Allah Resulü'ne (s.a.v.) müracaat edip ondan, kadının cezalandırılmamasını talep etmeye karar verdiler. Ancak bunu söylemek cesaret isterdi. Kim yapacaktı bu işi? Düşünüp taşındılar, en sonunda, “Bu iş için en uygun kişi Resulullah'ın (s.a.v.) çok sevdiği Üsame b. Zeyd'dir. Allah Resulü (s.a.v.) onun dediğini dikkate alır, onu kırmaz.” diye düşündüler. Durumu Üsame'ye (r.a.) anlattılar ve ondan, kadının cezalandırılmaması için Peygamberimizden (s.a.v.) ricada bulunmasını istediler. Üsame (r.a.), durumu Efendimize (s.a.v.) aktardı. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu duruma çok kızdı. **“Allah'ın kesin hüküm verdiği bir hususta şefaat mi talep ediyorsun?”** dedi. Bunun ardından da şöyle hitap buyurdu:

“Sizden öncekilerin helak olmasına sebep olan şey şudur: Onlar, içlerinden şerefli ve güçlü biri hırsızlık yaptığı zaman ona ceza vermezlerdi. Aralarından zayıf ve güçsüz biri hırsızlık edince de derhâl ona ceza verirlerdi...” buyurarak Müslümanları açık bir dille uyardı.

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Enbiyâ, 54, Hudûd, 11,12.)

Yukarıdaki olaydan hangi ilke ve değerleri çıkarabiliriz? Arkadaşlarınızla konuşup belirleyiniz.

HADİS YORUMLAYALIM

إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ ، وَإِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَلْحَنَ
بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ فَأَقْضِى نَحْوَ مَا أَسْمَعُ ، فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ بِحَقِّ أَخِيهِ شَيْئًا
فَلاَ يَأْخُذْهُ ، فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ

“Ben ancak bir insanım. Siz bana bazı davalarla geliyorsunuz. Belki biriniz, delilini diğerinden daha güzel ifade eder ve ben ondan duyduğuma göre (onun lehine) hüküm veririm. Bu şekilde kime (yanlışlıkla) kardeşinin hakkından bir şey vermişsem asla onu almasın. Zira böyle bir durumda ben ona ancak bir ateş parçası vermiş olurum.”

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Ahkâm, 20.)

3. KUL HAKKININ GÖZETİLMESİ

Güdüleme

Başkalarının haklarına neden saygı göstermeliyiz? Söyleyiniz.

Kul hakkı, yüce dinimiz İslam'ın en fazla önem verdiği hususlardan biridir. Dinimize göre kul hakkı yemek, en büyük günahlardan biridir. Çünkü kul hakkını Allah (c.c.) asla affetmez. Bir kimse kul hakkı yediyse bu günahını affettirebilmek için öncelikle hakkını yediği kişiden helallik almalıdır. Daha sonra da Rabb'imizin (c.c.) yasakladığı bir işi yaptığı için tövbe etmelidir.

HADİS YORUMLAYALIM

مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهَا

"Kim kardeşine haksızlık etmişse onunla helalleşsin."

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Rikak, 48.)

İnsan, onurlu bir varlıktır ve ona saygı gösterilmesi gerekir. Bunun için de onun haklarının korunması gerekir. Çünkü insan, haklarını kullanabildiği oranda mutlu, huzurlu ve onurlu yaşayabilir. Bu sebeple herkesin hakkına saygı göstermek, başkalarının hakkını çiğnememek gerekir. Kul hakkı yemek, en genel anlamıyla başkalarının hakkını yemek olarak tanımlanabilir. Kul hakkı, çok geniş kapsamlı bir kavramdır. Başkasına ait bir malı izinsiz almak ve kullanmak, insanların canına kastetmek, onların malına zarar vermek, insanların onuruyla oynamak, onları küçük düşürmek, rüşvet almak, iltimas yapmak, komşuyu rahatsız edecek davranışlarda bulunmak kul hakkı kapsamına giren davranışlara örnek verilebilir. Bunların yanında; birine iftira atmak, insanların dedikodusunu yapmak, ölçü ve tartıda hile yapmak, devletin malına zarar vermek, işini gereği gibi yapmamak gibi davranışlar da kul hakkı yemektir.

Etkinlik

Verilen bilgilerden yararlanarak boş bırakılan yerlere siz de kul hakkıyla ilgili örnekler yazınız.

Başkasının ağacından izinsiz meyve alan, kul hakkı yemiş olur.
Trafikte kırmızı ışıkta geçen kişi, kul hakkı yemiş olur.
Okuldaki sıralara yazı yazan kişi, kul hakkı yemiş olur.
Sanal ortamlarda birinin aleyhine yazı ve görüntü paylaşan kişi, kul hakkı yemiş olur.
.... kul hakkı yemiş olur.
.... kul hakkı yemiş olur.
.... kul hakkı yemiş olur.
.... kul hakkı yemiş olur.

Peygamberimiz (s.a.v.), kul hakkı konusunda o kadar titizdi ki başkasına borçlu olduğu hâlde ölen kişilerin cenaze namazını, borcu ödenmeden kılmazdı. Bir keresinde namazı kılınmak üzere bir cenaze getirilmişti. Ölen kişinin borcu olduğunu öğrenen Hz. Peygamber (s.a.v.), onun cenaze namazını kılmak istememişti. Bir sahabi, ölen kişinin borcunu kendisi ödeyeceğini söyleyince de cenaze namazını kılmıştı.[1]

Dinimize göre başkasına ait bir şeyi, şaka da olsa ciddi de olsa almak doğru değildir. Allah Resulü (s.a.v.), **"Sizden hiç kimse, ne şaka ne de ciddi olarak kardeşinin bastonunu almasın. Kim kardeşinin bastonunu almışsa hemen geri versin."**[2] buyurmuştur.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kul hakkını kutsal kabul eder, bu konuda Müslüman veya Müslüman olmayan (gayri müslim) ayrımı yapmazdı. Herkesin haklarının korunması gerektiğini ifade ederdi. O, bu konuyla ilgili bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **"Kim bir zımmiyi (anlaşmalı bir gayr-i müslim vatandaş) anlaşmalı iken öldürürse Allah ona cenneti haram kılar."**[3]

Başkalarının haklarına saygılı olmak, dinimizin emridir.

HADİS YORUMLAYALIM

لاَ يَأْخُذُ أَحَدٌ شِبْرًا مِنَ الأَرْضِ بِغَيْرِ حَقِّهِ، إِلاَّ طَوَّقَهُ اللَّهُ إِلَى سَبْعِ أَرَضِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

"Kimse, hakkı olmayan bir karış yeri dahi almasın! (Şayet alırsa) Allah, kıyamet gününde aldığından yedi kat fazla yeri onun boynuna dolar."

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Müsâkât, 141.)

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), sadece peygamberliği döneminde değil, ondan önceki dönemlerde de hak ve hukuk konusunda son derece duyarlı olmuş, zulme hep karşı durmuştur. İnsanların haklarının yenmesine karşı çıkmış, onların haklarını alabilmesi için mücadele etmiştir. Örneğin Cahiliye Dönemi'nde bir grup insan; Mekke'de yaşanan haksızlıkların önüne geçmek, işlenen zulümlere mani olmak ve mazlumların hakkını korumak için kurulan Hılfu'l-Fudûl (Erdemliler Anlaşması–Yemini) cemiyetine üye oldu ve bu cemiyetin faaliyetlerinde aktif olarak yer aldı. Allah Resulü (s.a.v.), peygamberliği döneminde de bu cemiyetten ve faaliyetlerinden övgüyle söz etmiştir. Bir gün ashabına şunu söylemiştir: **"Ben Abdullah b. Cüd'ân'ın evinde bir anlaşmaya şahit oldum ki bana onun karşılığında kızıl develer verseler onun bozulmasını istemem. Şayet öyle bir anlaşmaya İslam'da çağrılsam elbette icabet ederim."**[4]

1. bk.Tirmizî, es-Sünen, Cenâiz, 69; Nesâî, es-Sünen, Cenâiz, 67.
2. Ebu Davud, es-Sünen, Edeb, 93.
3. Ebu Davud, es-Sünen, Cihad, 153.
4. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 184-185.

4. EMANETİN GÖZETİLMESİ

Güdüleme

"Emanete ihanet etmek" ne demektir? Söyleyiniz.

Toplumsal hayatta en fazla dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de emanetin gözetilmesidir. **Emanet;** birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişice korunması gereken eşya, kimse vb. şeylere denir. Emanet, maddi şeyler olduğu gibi manevi değerler de olabilir. Örneğin belirli bir süreliğine arkadaşımızın bize verdiği kitap emanettir. Komşumuzun bize korumamız ve saklamamız için bir süreliğine bıraktığı çiçek, eşya, hayvan vb. emanettir. Arkadaşımızın bize anlattığı sırlar emanettir. Okulumuzda öğrenim gördüğümüz sıralar, kullandığımız araç ve gereçler emanettir. Cennet vatanımızın tarihî ve doğal güzellikleri emanettir. Bunların yanı sıra; aklımız, sağlığımız ve organlarımız da Rabb'imizin (c.c.) bize emanetidir. Bütün bu emanetleri korumak ve onlara sahip çıkmak hepimiz için önemli bir görevdir.

Cennet vatanımız ve şanlı bayrağımız bizim için emanettir; onları korumak için gerekirse canımızı veririz.

Emaneti korumak, Müslümanın sahip olması gereken temel özelliklerden biridir. Her konuda olduğu gibi bu konuda da bizim için en güzel örnek Peygamber Efendimizdir (s.a.v). Bütün peygamberler gibi Hz. Muhammed (s.a.v.) de sıdk (doğruluk) sıfatına sahiptir. O, her zaman doğru sözlü, dürüst ve güvenilir bir insan olmuştur. Verdiği sözleri muhakkak yerine getirmiş, kendisine emanet edilen şeyleri titizlikle muhafaza etmiştir. Bu güzel özellikleri sebebiyle daha peygamber olmadan önce o, Mekkeliler tarafından "el-Emin" yani güvenilir insan olarak nitelendirilmiştir. Mekkeliler, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) her zaman güven duymuşlardır. Onun peygamberliğine iman etmeseler bile güvenilirliğinden şüphe duymamışlardır. Şehir dışına çıktıkları zaman kıymetli eşyalarını Peygamberimize (s.a.v.) emanet etmişlerdir.

Emanete saygı duymak ve onu korumak dinî bir görevdir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de kendisine emanet edilen şeyleri titizlikle koruyup gözetmiştir. Kendisine bırakılan emanetleri sahiplerine olduğu gibi teslim etmiştir. Allah Resulü (s.a.v.), emanet konusunda çok titizdi. Mesela o, Mekkelilerin kendilerine suikast düzenleyeceğini öğrendiğinde hicret etmeye karar vermişti. Hicret edeceği gece, yanında bulunan emanetleri sahiplerine teslim etmesi için Hz. Ali'ye (r.a.) vermişti. Canının tehlikede olduğu durumda bile emanetleri ihmal etmemişti.[1]

Âlemlerin Efendisi Hz. Muhammed (s.a.v.), emanet konusunda titiz olduğu gibi ashabına da bu konuda sık sık tavsiyelerde bulunurdu. Örneğin o, Veda Hutbesi'nde şöyle buyurmuştu: **"Kimin yanında bir emanet var ise onu, kendisini onun üzerine emin kılan (emanet eden) kimseye ödesin, versin."**[2]

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Müslüman'ın her zaman güven duyulan insan olması gerektiğini ifade ederdi. Bir hadisinde şöyle buyurmuştu: **"Müslüman, elinden ve dilinden diğer Müslümanların güvende olduğu kimsedir."**[3] Başka bir hadisinde de **"Emanete riayet etmeyenin imanı yoktur, ahde vefa göstermeyenin ise dini yoktur."**[4] buyurarak insanları uyarmıştı.

HADİS YORUMLAYALIM

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ

"Münafığın alameti üçtür:
Konuştuğu zaman yalan söyler,
Söz verdiği zaman sözünde durmaz,
Kendisine bir şey emanet edilirse hıyanet eder."

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, İman, 26; Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İman, 107-108.)

Emanet sadece maddi değil manevi unsurları da kapsar. Dinî ilkelere bağlı kalmamız, Allah'ın (c.c.) emirlerine uymamız vb. hususlar da birer emanet sayılır. Hz. Peygamber (s.a.v.), devlet görevlerini de emanet olarak görürdü. Emaneti ehline vermeye dikkat eder, devlet işleri için birini görevlendirirken kişinin göreve layık olup olmadığına bakardı. Çünkü Rabb'imiz (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de, **"Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder…"**[5] buyurmaktaydı. Allah Resulü (s.a.v.), yaptığı görevlendirmelerde akrabalık, yakınlık, zenginlik, soyluluk vb. özelliklere bakmazdı. Örneğin ahirete irtihaline yakın bir zamanda, sefere gönderdiği ordunun komutanlığına, babası azatlı bir köle olan genç sahabi Üsame b. Zeyd'i (r.a.) getirmişti. Oysa ordunun içinde, sahabenin ileri gelenleri de bulunuyordu. Ashaptan bazıları bu durumu hoş karşılamamış, kendi aralarında konuşmaya başlamışlardı. Konuşulanları öğrenen Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ashabına şunu söyledi: **"Ey insanlar! Yemin ederim ki Üsame'nin emirliği hakkında söz ettiniz. Ondan önce onun babasının emirliği hakkında da söz etmiştiniz. O, muhakkak ki emirliğe layıktır, onun babası da elbette layıktı."**[6]

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 185.
2. Tirmizî, es-Sünen, Büyû; 38.
3. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, İman, 24.
4. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 3, s. 134.
5. Nisâ suresi, 58. ayet.
6. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 4, s. 404.

HADİS YORUMLAYALIM

اضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ، أَضْمَنْ لَكُمُ الْجَنَّةَ، اُصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ، وَأَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ، وَأَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ، وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ، وَكُفُّوا أَيْدِيَكُمْ

"Bana kendi adınıza altı konuda güvence verin, ben de size cennetin güvencesini vereyim:

Konuştuğunuzda doğru söyleyin, söz verdiğinizde sözünüzde durun, size bir şey emanet edildiğinde ona riayet edin, iffetinizi koruyun, gözlerinizi (bakılması yasak olan şeylerden) sakının ve ellerinizi (haramdan) çekin."

(Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 5, s. 323.)

İslamiyet evrensel bir dindir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliği de evrenseldir. **"Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik; fakat insanların çoğu bunu bilmezler."** [1] ayetinde bu husus açıkça ifade edilir. Allah Resulü (s.a.v.), bizlere hayatımız boyunca yol gösterecek evrensel ilkeler getirmiştir. Bu ilkeleri tebliğ etmiş, insanlara açıklamıştır. Yaşayışıyla da bizler için en güzel örnek olmuştur. Öyleyse bizler, Müslüman olarak Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hayatını, sünnetini ve evrensel mesajlarını iyi öğrenmeli ve bunları kavramalıyız. Onun ortaya koyduğu evrensel ilke ve mesajlara göre hayatımıza yön vermeliyiz. Hayatımız boyunca Kur'an ve sünnetin gösterdiği çizgiden ayrılmamalıyız.

5. BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

Güdüleme

"Âdem babamız", "Havva anamız" ifadeleri ne anlama gelmektedir?

Bir zamanlar yeryüzünde hiç insan yoktu. Âlemlerin Rabb'i olan Allah (c.c.), daha önceden olmayan bir varlık yaratmayı diledi. Bunu da meleklere bildirdi. Bu husus Kur'an'da şöyle açıklanır: **"Hatırla ki Rabb'in meleklere, 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım.' dedi. Onlar, 'Bizler hamdinle seni tesbih ve seni takdis edip dururken yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek birini mi yaratacaksın?' dediler. Allah da onlara: 'Sizin bilemeyeceğinizi herhâlde ben bilirim.' dedi."**[2] Rabb'imiz (c.c.), ilk insan olarak Hz Âdem'i (a.s.), daha sonra da ona eş olarak Hz. Havva'yı yarattı. İnsanlar, Hz. Âdem (a.s.) ile Hz. Havva'dan türediler.[3] Zamanla iyice çoğaldılar ve yeryüzünün çeşitli yerlerine dağıldılar. Kur'an-ı Kerim'de, bütün insanların Hz. Âdem (a.s.) ile Hz. Havva'dan türediği açıklanmaktadır.

1. Sebe suresi, 28. ayet.
2. Bakara suresi, 30. ayet.
3. bk. Nisâ suresi, 1. ayet; Zümer suresi, 6. ayet.

Günümüzde dünya üzerinde milyarlarca insan yaşamaktadır. Bu insanların renkleri, ırkları, milliyetleri, dilleri vb. birbirinden farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar üstünlük sebebi olamaz. Çünkü Rabb'imiz (c.c.), insanların farklı yaratılmasının sebebinin, tanışıp kaynaşmak olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de insanlar arasındaki farklılıkların, Allah'ın (c.c.) varlığının delillerinden biri olduğu açıklanmıştır. Bu konuyla ilgili bir ayette şöyle buyrulmuştur: **"Onun delillerinden biri de gökleri ve yeri yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin değişik olmasıdır. Şüphesiz bunda, bilenler için (alınacak) dersler vardır."** [1]

Etkinlik

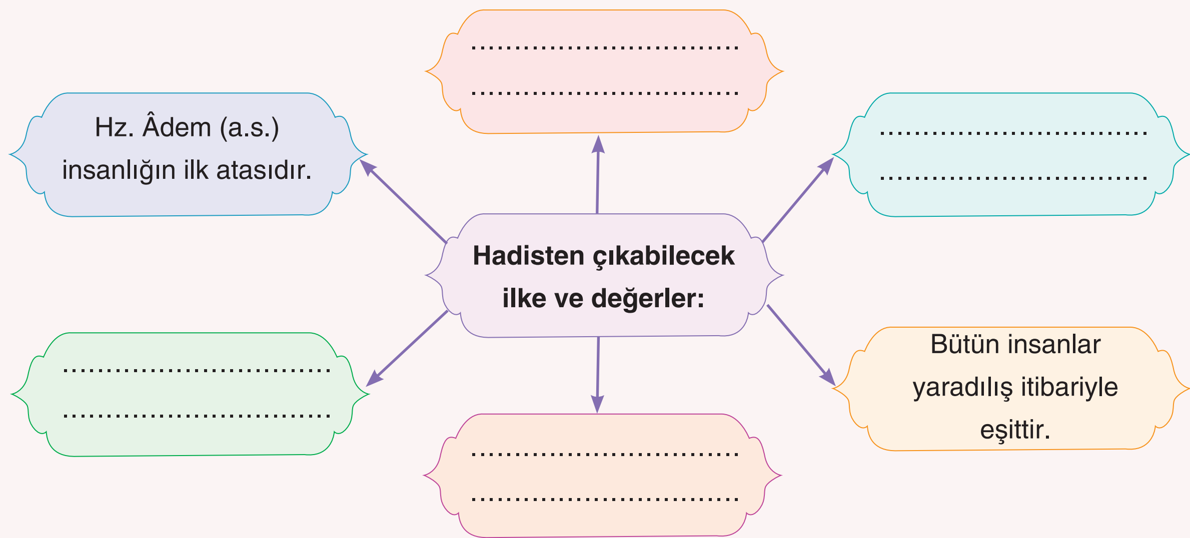
يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَلَا إِنَّ رَبَّكُمْ وَاحِدٌ وَإِنَّ أَبَاكُمْ وَاحِدٌ أَلَا لَا فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى أَعْجَمِيٍّ

وَلَا لِعَجَمِيٍّ عَلَى عَرَبِيٍّ وَلَا لِأَحْمَرَ عَلَى أَسْوَدَ وَلَا أَسْوَدَ عَلَى أَحْمَرَ إِلَّا بِالتَّقْوَى

"Ey insanlar! Dikkat edin! Rabb'iniz birdir. Babanız da birdir. Dikkat edin! Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap'a, beyazın siyaha, siyahın da beyaza, takva dışında hiçbir üstünlüğü yoktur."

(Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 5, s. 411.)

Yukarıdaki hadisi yorumlayınız. Bu hadisten hangi ilke ve değerleri çıkarabiliriz? Arkadaşlarınızla konuşunuz ve çıkardığınız ilkeleri aşağıdaki şemaya yazınız. Çıkardığınız ilkelerin insanlık için önemini sınıfınızda değerlendiriniz.

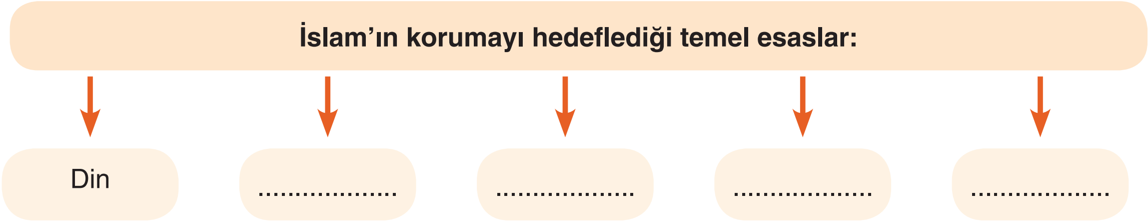
1.Rûm suresi, 22. ayet.

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İnsanın, varlıklar arasında neden üstün ve ayrıcalıklı konumu vardır? Belirtiniz.

2. İslam'ın korunmasını hedeflediği beş temel esas hangileridir? Aşağıdaki şemaya yazınız.

3. Adaletin birey ve toplum için önemi hakkında bilgi veriniz.

4. Kul hakkı yiyen biri, işlediği günahın affı için neler yapmalıdır? Açıklayınız.

5. Peygamberimizin (s.a.v.) adalete verdiği önemi örnek vererek açıklayınız.

6. Peygamberimizin (s.a.v.) emanetleri korumaya verdiği önemi anlatınız.

7. Emanetlerin gözetilmemesi, toplumda ne gibi sorunlara yol açar? Söyleyiniz.

8. I. Cana kıymanın yasaklanması

   II. Kan davalarının yasaklanması

   III. Rüşvetin yasaklanması

   IV. Kumarın yasaklanması

   Yukarıdakilerden kaç tanesi, İslam'ın yaşama hakkını korumaya yönelik ilkeleri arasında gösterilebilir?

   A. 1 B. 2 C. 3 D. 4

9. Aşağıdakilerden hangisi, adalet kavramının kapsamı içinde değerlendirilemez?

   A. Herkese hakkını verme

   B. Kanunları herkese eşit uygulama

   C. Çalışıp çok para kazanma

   D. Hak ve hukuka uygunluk

10. I. Kantinde sıra bekleyenlerin önüne geçmek

II. Cebimizdeki parayla yiyecek alıp yemek

III. Birine iftira atmak

IV. Başkasına ait bir şeyi izinsiz almak

Yukarıdakilerden kaç tanesini yapan kişi kul hakkı yemiş olur?

A. 1 B. 2 C. 3 D. 4

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan bölümleri, verilen ifadelerle doğru bir şekilde tamamlayınız.

Hz. Havva | takva | namaz

Veda | emanet | Hz. Âdem (a.s.)

11. ……………., birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişice korunması gereken eşya, kimse vb. şeylere denir.

12. Bütün insanlar …………………… ile ………………….. türemiştir.

13. İnsanlar, Allah (c.c.) katında eşittir. Allah (c.c.) katında üstünlük …………………. iledir.

14. Peygamberimiz (s.a.v.) ………………… Hutbesi'nde insanların dokunulmazlıklarının önemini vurgulamıştır.

3. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZ VE YAKIN ÇEVRESİ

Hasan (Radıyallâhu anhü)

Hüseyin (Radıyallâhu anhü)

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. İslam ansiklopedisi, Genel Ağ vb. kaynaklardan ehl-i beyt kavramının anlamı ve içeriği hakkında bir araştırma yapınız.
2. Sıla-i rahim, vefa ve adalet kavramlarının anlamlarını araştırınız.
3. Kur'an-ı Kerim mealinden, Nisâ suresinin 36. ayetini bularak defterinize yazınız. Bu ayette bizden neler istenmektedir? Bunları defterinize not ediniz.
4. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) komşu hakkı ile ilgili iki hadisini öğrenip defterinize yazınız.
5. Akrabalık hakları nelerdir? Bu konuda aile büyüklerinizle konuşunuz. Defterinize, ulaştığınız sonuçları içeren bir kavram haritası oluşturunuz.

1. PEYGAMBERİMİZİN EHL-İ BEYTİ

Güdüleme

"Peygamber Efendimizin (s.a.v.) aile fertleri" denilince aklınıza kimler gelmektedir? Söyleyiniz.

Ehl sözlükte; "akraba, ev halkı, aşiret, zevce, aile" gibi anlamlara gelmektedir. **Beyt** ise "ev, mesken, oturulan yer" demektir.[1] **Ehl-i beyt**, sözlük anlamı itibarıyla "ev halkı" anlamına gelen bir kavramdır. Bir kimsenin ev halkı denilince genellikle o kişinin eşi, çocukları, torunları ve yakın akrabaları anlaşılmaktadır. İslami bir terim olarak ise ehl-i beyt, "Peygamber Efendimizin (s.a.v.) ev halkı, aile fertleri, akrabaları ve soyu" anlamında kullanılan bir kavram olmuştur.[2]

Ehl-i beyt kavramının içeriği, dolayısıyla da ehl-i beytin kimlerden oluştuğu konusunda İslam âlimleri farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Yaygın görüşe göre ehl-i beyt; Hz. Peygamber (s.a.v.), onun eşleri, kızı Hz. Fâtıma (r.a.), damadı Hz. Ali (r.a.) ve torunları Hasan (r.a.) ile Hüseyin'den (r.a.) oluşmaktadır. Bununla birlikte bazı âlimler ehl-i beyt kavramını, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) aile fertleriyle birlikte tüm akrabalarını da kapsayacak şekilde geniş tutmuşlardır.[3]

Ehl-i beyt kavramı, Kur'an-ı Kerim'de bazı ayetlerde geçmektedir. Örneğin Hz. Musa'nın (a.s.) hayatının anlatıldığı Kasas suresinde, **"Biz daha önceden (annesine geri verilinceye kadar) onun sütanalarını kabulüne (emmesine) müsaade etmedik. Bunun üzerine ablası, 'Size, onun bakımını namınıza üstlenecek, hem de ona iyi davranacak bir aile göstereyim mi?' dedi."**[4] buyrulmaktadır. Bu ayette geçen, "aile" ifadesinin karşılığı olarak Kur'an'da, "ehl-i beyt" kavramı kullanılmaktadır.

Ahzab suresinin, **"…Ey ehl-i beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor."** mealindeki 33. ayeti nazil olduğunda Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) yanında; Hz. Fâtıma (r.a.), Hz. Ali (r.a.), Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) bulunmaktaydı. Resulullah (s.a.v.), bunları abasının altına almış ve şöyle buyurmuştu: **"Allah'ım! Bunlar benim ehl-i beytimdir. Onları günahlardan arındır."**[5]

Ehl-i beyt kavramı başka hadislerde de geçmektedir. Örneğin Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Zeynep (r.a.) ile evlendiği gün başta Hz. Aişe (r.a.) olmak üzere eşlerini dolaşmış, **"Allah'ın selamı üzerinize olsun ey ehl-i beyt!"** buyurarak onları selamlamıştır.[6]

Etkinlik

İslam ansiklopedisi, Genel Ağ vb. kaynaklardan Peygamber Efendimizin (s.a.v.) torunları Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) hakkında bir araştırma yapınız. Araştırmanız sonucunda elde ettiğiniz bilgileri sunu hâline getiriniz. Hazırladığınız sunuyu sınıfınızda arkadaşlarınızla paylaşınız.

---

1. İbn-i Manzur, Cemaluddin Muhammed b. Mükerrem el-Ensarî, Lisanü'l-Arab, C 1, s. 160,
2. Mustafa Öz, "Ehl-i Beyt", TDVİA, C 10, s. 498; Dinî Terimler Sözlüğü, s. 67.
3. Mustafa Öz, "Ehl-i Beyt", TDVİA, C 10, s. 499; Dinî Terimler Sözlüğü, s. 67.
4. Kasas suresi, 12. ayet.
5. Tirmizî, es-Sünen, Menâkıb, 60; Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, C 4, s. 382.
6. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Tefsir, 33.

Ashab-ı kiramdan Enes b. Malik'in (r.a.) haber verdiğine göre **"…Ey ehl-i beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor."**[1] ayeti nazil olduğunda Resulullah (s.a.v.), altı aya yakın bir süre kızı Fâtıma'nın (r.a.) kapısına uğrayıp **"Namaza kalkın ey ehl-i beyt! Allah günahlarınızı giderip sizi tertemiz yapmak istiyor."** diye seslenirdi.[2]

Peygamber Efendimizden (s.a.v.), ehl-i beytin faziletini ifade eden birçok hadis-i şerif nakledilmiştir. Bu hadislerden bazıları, tek tek ehl-i beyte mensup şahıslarla ilgilidir. **"Ali bendendir, ben de Ali'denim."**[3] ve **"Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim. Allah, Hüseyin'i seveni sever…"**[4] hadislerini bu bağlamda örnek verebiliriz.

Etkinlik

Sizce Peygamber Efendimize (s.a.v.) ve onun ehl-i beytine sevgimizi, saygımızı nasıl ortaya koyabiliriz? Arkadaşlarınızla tartışınız.

HADİS YORUMLAYALIM

اَلْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

"Hasan ve Hüseyin, cennet ehlinin iki seyyididir."

(Tirmizî, es-Sünen, Menâkıb, 31.)

فَإِنَّمَا هِيَ – فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ – بَضْعَةٌ مِنِّي، يُرِيبُنِي مَا أَرَابَهَا وَيُؤْذِينِي مَا آذَاهَا

"Muhakkak ki Fâtıma benden bir parçadır. Onu hoşnut eden şey beni de hoşnut eder, eza veren şeyler bana da eza verir."

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih Nikâh, 110.)

Müslümanlar açısından Hz. Peygamber'i (s.a.v.) sevmek ve onun sünnetine uymak çok önemlidir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in birçok ayeti bu konuda açık emir içermektedir. Örneğin bir ayette, **"(Resulüm!) De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir."**[5] buyrulmaktadır. Müslümanlar olarak bizler, Resulullah'ı (s.a.v.) çok sever ve onun sünnetine uygun yaşamaya gayret ederiz. Sadece Efendimizi (s.a.v.) değil, onun ehl-i beytini de sever ve sayarız. Ehl-i beyti sevmeyi, Peygamberimizi (s.a.v.) sevmenin bir gereği olarak görürüz.

1. Ahzâb suresi, 33. ayet.
2. Tirmizî, es-Sünen, Tefsir, 34.
3. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Fedâilü's-Sahabe, 210.
4. İbn-i Mâce, es-Sünen, Mukaddime, 144.
5. Âl-i İmrân suresi, 31. ayet.

Aziz milletimiz, Peygamberimizi (s.a.v.) olduğu gibi onun ehl-i beytini de her zaman sevip saymıştır. Çocuklarına; Hatice, Ayşe, Fatma, Zeynep, Hasan, Hüseyin, Ümmü Gülsüm, Rukiye, Kâsım, Abdullah gibi Efendimizin (s.a.v.) aile fertlerinin isimlerini vermiştir. Camilerimizin duvarlarında bulunan Allah (c.c.) ve Muhammed (s.a.v.) isimleri yanında, dört halifenin, Hz. Hasan (r.a.) ile Hz. Hüseyin'in (r.a.) isimlerinin yazılı olduğu hat örnekleri de ehl-i beyt sevgisinin göstergesidir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) soyu, Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin'den (r.a.) devam etmiştir. İslam kültüründe Hz. Hasan'ın (r.a.) soyundan gelenlere şerif, Hz. Hüseyin'in (r.a.) soyundan gelenlere de seyyid unvanı verilmiştir. Abbasiler Dönemi'nden itibaren gerek seyyidlerin gerekse şeriflerin şeceresi tutulmuştur. Milletimiz, Efendimize (s.a.v.) olduğu gibi onun soyundan gelenlere de büyük saygı göstermiştir. Osmanlı Devleti; seyyid ve şerifleri belirlemek, onların soy defterini tutmak ve ihtiyaçlarını gidermek için Nakibü'l-eşraflık adı verilen özel bir kurum oluşturmuştur. [1]

1.1. İdeal Bir Eş Olarak Peygamberimiz

Güdüleme

Sizce ailede huzur ve mutluluk için nelere dikkat edilmesi gerekir? Bu konudaki düşüncelerinizi açıklayınız.

Huzurlu ve mutlu bir yuva için ailedeki her bireye önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Her konuda olduğu gibi bu konuda da bizim için en güzel örnek, âlemlere rahmet olarak gönderilen Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Çünkü o, mükemmel bir aile reisi, mükemmel bir eşti. Onun tüm Müslümanlar için örnek teşkil eden huzur ve mutluluk dolu yuvasına İslam kültüründe **hane-i saadet** (mutluluk yuvası) denilmiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), kadınların ikinci sınıf kabul edildiği, kız çocuklarının hor görüldüğü bir toplumda doğmuş ve yaşamıştır. Ancak o, eşlerine ve kızlarına karşı davranışlarıyla toplumdaki bu tür köklü yargıların yanlışlığını ortaya koymuştur. Hz. Peygamber (s.a.v.) her zaman hayırlı ve iyi bir eş olmuştur. Müslümanları da böyle olmaya yönlendirmiştir.

HADİS YORUMLAYALIM

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لأَهْلِي

"Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en hayırlı olandır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanınızım."

(Tirmizî, es-Sünen, Menâkıb, 63.)

1. Ş. Tufan Buzpınar, "Nakibü'l-eşraf", TDVİA, C 32, s. 322-324.

Bilgi Notu

Hz. Peygamber (s.a.v.), eşlerine sevgisini sözleriyle olduğu gibi davranışlarıyla da göstermiştir. O, hiçbir zaman eşlerine kötü davranmamıştır...

(İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 351.)

Peygamberimiz (s.a.v.) müminlere, eşlerinin olumsuz yönlerini değil, güzel özelliklerini görmelerini tavsiye etmiştir. Eşlerin, birbirlerini hatalarıyla kabul etmelerini ve sevmelerini istemiştir. Bir hadisinde, **"Mümin, hanımına karşı kötü duygular beslemesin. Onun bir huyunu beğenmezse başka bir huyunu beğenir."** buyurmuştur.

(Tirmizî, es-Sünen, Radâ, 61.)

Hz. Peygamber (s.a.v.), kadınların da erkekler gibi haklarının olduğunu belirtmiş ve bu haklara riayet edilmesini istemiştir. Örneğin o, bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur: **"Dikkat edin! Sizin hanımlarınız üzerinde hakkınız olduğu gibi hanımlarınızın da sizin üzerinizde hakkı vardır."** [1] Peygamberimiz (s.a.v.) eşlerine iyi davranmış, aile fertlerine yapılan her iyiliğin sevap olduğunu belirtmiştir. Eşlerin birbirine iyi davranmasını, ailenin huzur ve mutluluğu için şart koşmuştur. Kişinin, eşine karşı ortaya koyduğu güzel davranıştan dolayı sevap kazanacağını müjdelemiştir.

HADİS YORUMLAYALIM

وَلَسْتَ تُنْفِقُ نَفَقَةً تَبْتَغِى بِهَا وَجْهَ اللّٰهِ إِلاَّ أُجِرْتَ بِهَا حَتَّى اللُّقْمَةُ تَجْعَلُهَا فِى امْرَأَتِكَ

"...Allah rızası için sarf ettiğin her nafakanın ecrini alırsın. Hatta yemek yerken hanımının ağzına koyduğun bir lokmadan dolayı bile (sevap kazanırsın)."

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Cenâiz, 36.)

Hane-i saadette; sevgi, saygı, anlayış, özveri, haklara riayet ve dayanışma gibi güzel özellikler hâkimdi. Bu hanenin reisi olan Hz. Peygamber (s.a.v.), eşlerini sever bu sevgisini de ifade etmekten çekinmezdi. Örneğin bir keresinde sahabeden Amr b. As (r.a.), Peygamberimize (s.a.v.), "Ya Resulallah! En çok kimi seviyorsun?" diye sormuş, Efendimiz (s.a.v.) de **"Aişe'yi."** cevabını vermişti. "Ben erkekleri kastetmiştim." deyince de **"Onun babası."** buyurmuştu.[2]

Peygamberimizin (s.a.v.), eşi Hz. Hatice'ye (r.a.) ayrı bir sevgisi ve bağlılığı vardı. Resulullah (s.a.v.), Hz. Hatice (r.a.) için **"O, çocuklarımın annesi ve evimin hanım efendisiydi."**[3] buyurarak eşine olan sevgi ve saygısını ifade etmişti.

1. Tirmizî, es-Sünen, Radâ', 11.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 10, s. 67.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 10, s. 81.

Hz. Peygamber (s.a.v.) bir sıkıntısı olduğunda onu Hz. Hatice (r.a.) ile paylaşırdı. Endişelendiği zaman hemen Hz. Hatice'nin (r.a.) yanına gider, onun yanında teselli bulurdu.

HADİS YORUMLAYALIM

مَا أَبْدَلَنِى اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ خَيْرًا مِنْهَا قَدْ آمَنَتْ بِى إِذْ كَفَرَ بِى النَّاسُ وَصَدَّقَتْنِى إِذْ كَذَّبَنِى النَّاسُ

وَوَاسَتْنِى بِمَالِهَا إِذْ حَرَمَنِى النَّاسُ وَرَزَقَنِى اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ وَلَدَهَا إِذْ حَرَمَنِى أَوْلَادَ النِّسَاءِ

"Yüce Allah bana ondan (Hatice'den) daha hayırlı bir eş vermemiştir. Bütün insanlar bana inanmazken o bana inandı. Herkes beni yalanlarken o doğruladı. İnsanlar (yardımlarını) benden esirgediklerinde o bana malıyla destek oldu. Yüce Allah bana başka kadınlardan değil, ondan çocuklar ihsan etti."

(Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 6, s.118.)

Peygamberimiz (s.a.v.), eşlerine olan sevgisini ve onların haklarını gözetmeye verdiği önemi, sözleriyle olduğu gibi davranışlarıyla da göstermiştir. Allah Resulü (s.a.v.) eşlerine değer vermiş, onlarla şakalaşmış ve birlikte zaman geçirmiştir. Örneğin bir sefer sırasında Efendimiz (s.a.v.), eşi Hz. Aişe (r.a.) ile koşu yarışı yapmış ve bu yarışı Hz. Aişe (r.a.) kazanmıştı. Birkaç yıl sonra yeniden yapılan başka bir koşuyu ise bu kez Hz. Peygamber (s.a.v.) kazanmıştı. Yarış sonunda Peygamberimiz (s.a.v.), eşi Hz. Aişe'ye (r.a.) şunu söylemişti: **"Bu birincilik, önceki birinciliğin karşılığıydı."** [1]

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bayram gibi sevinçli zamanlarda ailesiyle birlikte olmaya özen göstermiştir. O, sevinçli ve mutlu günlerin, ailece paylaşılması gerektiğine inanmıştır. Örneğin bir keresinde Allah Resulü (s.a.v.), Mescid-i Nebi'nin toprak zemini üzerinde bir grup Habeşlinin oynadığı mızrak-kalkan oyununu, eşi Hz. Aişe (r.a.) ile birlikte izlemiştir. Ayrıca Hz. Aişe'nin (r.a.) yanında cariyelerin def çalmasına da ses çıkarmamıştır. [2]

Allah Resulü (s.a.v.) hem bir peygamber hem Müslüman toplumun lideri hem de devlet başkanıydı. Dolayısıyla onun sorumluluğu ve işleri çok fazla idi. Ancak Peygamberimiz (s.a.v.), bu kadar yoğunluk arasında bile ailesini ihmal etmezdi. Ailesinin, kendisi üzerinde hakkı olduğunu bilir ve onların haklarını korumaya özen gösterirdi. Eşlerinin ve aile fertlerinin haklarına riayet ederdi. Zamanının bir kısmını mutlaka eşleriyle ilgilenmeye ayırırdı.[3]

Hz. Peygamber (s.a.v.), özellikle ikindi namazından sonra aile fertleriyle bir araya gelmeye ve onlarla sohbet etmeye önem verirdi. Hz. Ali'nin (r.a.) haber verdiğine göre "Resulullah (s.a.v.), evinde geçirdiği zamanı üç kısma ayırırdı. Bir kısmını Allah için, bir kısmını ailesi için, bir kısmını da kendisi için ayırırdı. Sonra kendi şahsı için ayırdığı zamanı da diğer insanlarla paylaşırdı…" [4]

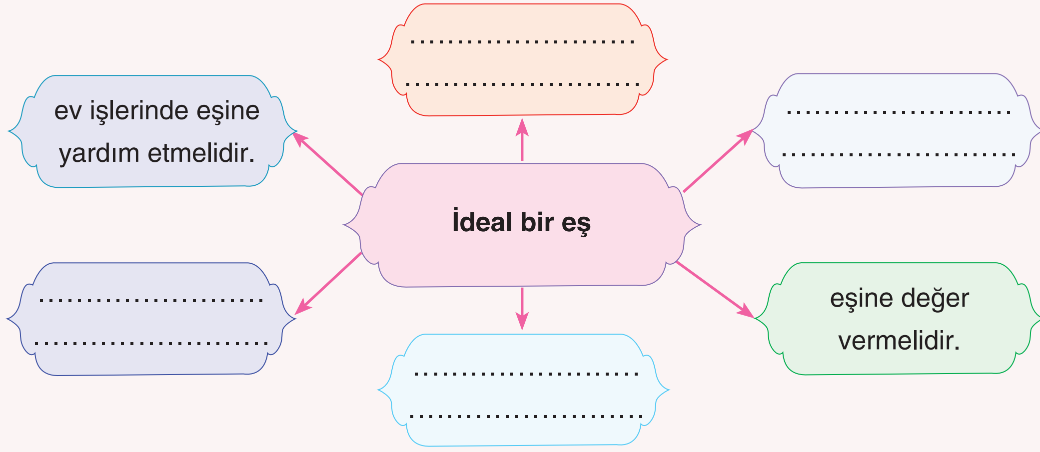
1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 10, s. 113-114.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Iydeyn, 2, 3.
3. bk. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 10, s. 179.
4. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 87 ve 408; Tirmizî, Kitabü'ş-Şemâil, s. 336.

Resulullah (s.a.v.), eşlerine günlük işlerinde yardım etmiştir. Ev işlerini eşlerine yüklemeyi uygun görmemiştir. Kendi işini kendisi yapmaya, ev işlerinin yapılmasında eşlerine destek olmaya önem vermiştir. Sahabiler Hz. Aişe'ye (r.a.), Resulullah'ın (s.a.v.) evde neler yaptığını sordular. Hz. Aişe (r.a.) şunları söyledi: "Sizden herhangi birinin yaptığını yapardı. O, ailesinin hizmetindeydi. Elbisesini yamar, ayakkabısını dikerdi. Namaz vakti geldiğinde de namaza çıkardı."[1]

Etkinlik

Sizce ideal bir eş nasıl olmalıdır? Peygamber Efendimizin (s.a.v.) aile içindeki davranışlarını da dikkate alarak aşağıdaki şemayı doldurunuz.

1.2. Şefkatli Bir Baba Olarak Peygamberimiz

Güdüleme

Babalar çocuklarına nasıl davranmalıdır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), yirmi beş yaşındayken Hz. Hatice (r.a.) ile evlenmiş ve onun bu evlilikten dört kız, iki erkek olmak üzere altı çocuğu dünyaya gelmiştir. Allah Resulü'nün (s.a.v.), Mariye adlı eşinden de İbrahim adlı bir çocuğu olmuştur. Efendimiz (s.a.v.), mükemmel bir eş olduğu gibi aynı zamanda çocuklarına karşı da mükemmel bir baba olmuştur. O, çocuklarına her zaman sevgiyle, şefkatle ve merhametle yaklaşmıştır. Çocuklarına her zaman yakın ilgi göstermiş, onların sorunlarıyla ilgilenmiştir. İyi ve kötü günlerinde çocuklarının yanında olmuştur. Örneğin torunları doğduğunda sevinmiş, onları görmeye gitmiştir. Hem Hz. Hasan'ın (r.a.) hem de Hz. Hüseyin'in (r.a.) doğumunu haber alınca kızı Fâtıma'nın (r.a.) evine gelmiş, torunlarının adını kendisi koymuştur.[2]

1. Buhârî, Nafakât, 8.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebir, C 6, s. 356.

Bilgi Notu

On yıl boyunca Resulullah'a (s.a.v.) en yakında bulunan Enes b. Malik (r.a.) şöyle demiştir: "Çocuklarına karşı Resulullah'tan (s.a.v.) daha merhametli birini görmedim."

(İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 124.)

HADİS YORUMLAYALIM

مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ نَحْلٍ أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ

"Hiçbir baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha kıymetli bir bağışta bulunmamıştır."

(Tirmizî, es-Sünen, Birr, 33.)

Hz. Peygamber (s.a.v.), çocuklara güzel isimler konulmasına önem vermiştir. Doğduklarında torunlarının sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okumuştur. Onlar için akika kurbanı kesmiştir.[1]

Allah Resulü (s.a.v.), bütün çocuklarına karşı sevgi, şefkat ve merhamet dolu bir babaydı. Örneğin en küçük kızı olan Fâtıma'yı (r.a.) çok severdi. Hz. Fâtıma (r.a.), yürüyüşü ve fiziki görünüşüyle babasına çok benzerdi.[2] Peygamberimiz (s.a.v.), bir yolculuğa çıkacağı zaman en son Fâtıma'nın (r.a.) yanına uğrar, kızıyla vedalaşırdı. Yolculuk dönüşünde de önce Hz. Fâtıma'nın (r.a.) evine gelirdi. Kızıyla hasret giderir, sohbet eder, onun hâl ve hatırını sorardı. **"Fâtıma benden bir parçadır."**[3] buyurarak ona olan sevgisini ifade ederdi. Efendimiz (s.a.v.), kızı Fâtıma'nın (r.a.) her zaman yakınında olmasını ister, ondan ayrı kalmaya dayanamazdı. Kızını Hz. Ali (r.a.) ile evlendirdiği zaman Hz. Ali'nin (r.a.) evi, Allah Resulü'ne (s.a.v.) biraz uzaktı. Resulullah (s.a.v.) kızına, **"Seni yanıma almak istiyorum."** buyurdu ve ondan, kendisine yakın bir eve taşınmasını istedi. Resulullah'ın (s.a.v.) bu arzusundan haberdar olan Harise b. Numan (r.a.) adlı sahabinin de Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evinin yanında bir evi vardı. Harise (r.a.), hemen evini boşaltıp Hz. Fâtıma'ya (r.a.) tahsis etti. Böylece Hz. Peygamber (s.a.v.), çok sevdiği kızına yakın oldu.[4]

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), çocuklarının doğumuna çok sevinmiştir. Örneğin oğlu İbrahim dünyaya geldiğinde çok mutlu olmuştur. Onun adını koyduktan sonra sevinç içinde, **"Dün gece bir oğlum dünyaya geldi. Onu, atamın ismiyle isimlendirdim: İbrahim."** buyurmuş, böylece sevincini yanındakilerle paylaşmıştır.[5]

---

1. bkz. Tirmizî, es-Sünen, Edâhî, 16; İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 317; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 6, s. 354, 356,357, 405.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 10, s. 25; İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 716.
3. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 323.
4. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 123-124; C 10, s. 21.
5. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 365; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 123.

Peygamberimiz (s.a.v.), çocuklara sevgi ve şefkat göstermemizi öğütlemiştir.

Peygamberimiz (s.a.v.), Hz. Mariye'den olan oğlu İbrahim'in doğumunun yedinci gününde akika kurbanı kesmiş, saçının ağırlığı kadar gümüşü de muhtaçlara dağıtmıştı. Resulullah (s.a.v.), oğlu İbrahim'i sütanneye vermişti. Onun sütannesinin evi, Medine'nin biraz dışındaydı. Hz. Peygamber (s.a.v.) evladını özler, fırsat buldukça onu ziyarete giderdi. Bir keresinde Enes b. Malik (r.a.) ile oğlunu ziyarete gitmişti. Onun yaşadığı eve varınca çocuğunu istedi. İbrahim kendisine getirilince onu sevgi ve şefkatle kucakladı, bağrına basıp öptü.[1]

Hz. Peygamber (s.a.v.) Bedir Savaşı'na gitmek için hazırlık yaptığı sırada, Hz. Osman'la (r.a.) evli olan kızı Rukiye (r.a.) hastalanmış ve o, Resulullah (s.a.v.) Bedir'de iken vefat etmişti. Savaştan sonra Medine'ye dönen Allah Resulü (s.a.v.), sevgili kızının vefat ettiğini duyunca çok üzüldü. Rukiye'nin (r.a.) defni için gerekli hazırlıklar yapıldı. Rahmet ve merhamet Peygamberi Efendimiz (s.a.v.), mahzun bir şekilde kızının mezarının başına oturdu. Hemen yanında da diğer kızı, ciğerparesi Fâtıma (r.a.) vardı. Hz. Fâtıma (r.a.), kardeşi defnedilirken ağlamaya başladı. Kızının çok üzülüp ağladığını gören ve esasen kendisi de üzgün olan Resulullah (s.a.v.), ciğerparesi Fâtıma'ya (r.a.) döndü. Ağlayan kızının gözyaşlarını, elbisesinin ucuyla sildi. Kâinatın Efendisi Hz. Muhammed (s.a.v.), kızı Ümmü Gülsüm'ün (r.a.) vefatında da onun kabri başına oturmuş ve mübarek gözlerinden akan yaşlara engel olamamıştı.[2]

Peygamberimizin (s.a.v.), oğlu İbrahim, on sekiz aylıkken vefat etmişti. Efendimiz (s.a.v.), evladının ölümüne çok üzülmüştü. Oğlunun mezarının başında, Resulullah'ın (s.a.v.) gözlerinden yaşlar boşanmıştı. Bunu gören sahabiler şaşırmış ve "Ya Resulullah! Sen bize ağlamayı yasaklamadın mı?" demişlerdi. Peygamberimiz (s.a.v.), **"Ben, ölüye feryad-ü figân ederek ağlamayı yasakladım. Bu benim ağlayışım ise rahmet eseridir. Merhamet etmeyene merhamet olunmaz. Ey İbrahim! O (ölüm) hak bir emir ve vaat, mutlaka girilmesi gerekli bir yol olmasa, sonra gelenlerimiz ilk gidenlere katılacak olmasa elbette bundan daha fazla üzülürdük. Elbette sana üzülüyoruz. Göz ağlar, kalp üzülür ama Rabb'imizin gazap edeceği bir söz söylemeyiz."**[3]

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 122-124.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 123-124; C 10, s. 36, 38.
3. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 365; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 125.

HADİS YORUMLAYALIM

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا

"Küçüklerimize sevgi ve şefkat göstermeyen, büyüklerimize hürmet etmeyen bizden değildir."

(Ebû Dâvud, es-Sünen, Edeb, 66.)

Allah Resulü (s.a.v.), çocuklarına değer verirdi. Onlara verdiği değeri hem sözleri hem de davranışlarıyla gösterirdi. Özellikle evlilik gibi önemli konularda çocuklarının görüşlerini sorar, onların düşüncelerini dikkate alırdı.[1] Örneğin Hz. Ali (r.a.), Hz. Fâtıma (r.a.) ile evlenmek istediğini Efendimize (s.a.v.) iletmişti. Bunun üzerine Resulullah Efendimiz (s.a.v.), kızının yanına geldi. **"Ali senden bahsediyor, seninle evlenmek istiyor. (Ne dersin?)"** buyurdu. Hz. Fâtıma (r.a.) mahcup bir eda ile başını eğdi, sustu. O zamanın şartlarında bu tavır, teklifi kabul etmek anlamına geliyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), kızının da razı olduğunu görünce bu evliliğe onay verdi.[2]

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), çocukları arasında ayrım yapmazdı. Kız, erkek, küçük, büyük ayrımı yapmaksızın çocuklarının hepsini sever ve onlara değer verirdi. Hediye verme, bağışta bulunma vb. konularda çocuklarına ve torunlarına adaletli davranırdı. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir keresinde kızı Fâtıma'nın (r.a.) evindeydi. Torunları uyuyordu. O sırada Hz. Hasan (r.a.) uyanıp süt istedi. Peygamberimiz (s.a.v.) hemen süt getirdi. Sütü Hasan'a (r.a.) vermek üzereyken Hüseyin (r.a.) uyandı. Resulullah (s.a.v.) sütü Hasan'a (r.a.) verdi. Hz. Fâtıma (r.a.), "Ya Resulullah! Galiba Hasan'ı daha çok seviyorsunuz." dedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), **"İkisini de aynı derecede seviyorum ancak sütü Hasan önce istemişti."** buyurdu.[3] Bir keresinde Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.), Resulullah'ın (s.a.v.) huzurunda güreşe tutuştular. Efendimiz (s.a.v.), **"Ha Hasan, tut Hasan."** demeye başladı. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a.), "Küçük dururken büyüğe yardım ediyorsun ey Allah'ın Resulü!" dedi. Efendimiz (s.a.v.), **"Cebrail (a.s.) de 'Tut ya Hüseyin.' diyor."** buyurdu. Böylece torunları arasında ayrım yapmadığını, onlara adaletsiz davranmadığını ifade etti.[4]

Peygamberimizi (s.a.v.) örnek alan bir baba, çocukları arasında ayrım yapmamalı, onlarla ilgilenmelidir.

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 322.
2. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 316-317; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 10, s. 18.
3. İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe fî Ma'rifeti's-Sahabe, C 5, s. 523.
4. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 6, s. 372.

Allah Resulü (s.a.v.), çocukları ve torunlarıyla zaman zaman oyunlar oynar, onlarla şakalaşırdı. Çocukları ve torunları, Peygamber Efendimizi (s.a.v.) çok severlerdi. Bazen torunları Hz. Hasan (r.a.), Hz. Hüseyin (r.a.) ve Hz. Ümame (r.a.) namaz kılarken Efendimizin (s.a.v.) mübarek sırtına binerlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.), secdedeyken torunu sırtına bindiğinde secdesini uzatırdı. Torunu düşmesin diye secdeden yavaşça kalkardı. Bazen de torunu insin diye secdesini uzatırdı.[1] Efendimiz (s.a.v.) zaman zaman torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i sırtına bindirir, onlarla ilgilenirdi.

Bilgi Notu

Bir gün Hz. Peygamber (s.a.v.) bir davete gidiyordu. Yolda, torunu Hz. Hüseyin'i (r.a.) gördü. Hz. Hüseyin (r.a.), arkadaşlarıyla oynuyordu. Efendimiz (s.a.v.), gittiği yere torununu da götürmek istedi. Ancak Hz. Hüseyin (r.a.), dedesinden kaçmak için bir sağa, bir sola koşmaya başladı. Allah Resulü (s.a.v.), Hz. Hüseyin'i (r.a.) yakalamak istedi. Bunun için şaka olsun diye, torununu taklit ederek onun gibi bir sağa, bir sola koşup durdu. Sonunda Hz. Hüseyin'i (r.a.) yakaladı. Bir elini torununun ensesinin altına, bir elini de çenesinin altına koydu. Sonra da Hz. Hüseyin'i (r.a.) şefkatle öptü ve **"Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim. Hüseyin'i sevenleri Allah sevsin..."** buyurdu.

(İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 6, s. 409-410.)

Etkinlik

قَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمْ) الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، وَعِنْدَهُ الْأَ قْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ جَالِسًا، فَقَالَ الْأَ قْرَعُ: إِنَّ لِي عَشَرَةً مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا، فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمْ) ثُمَّ قَالَ: "مَنْ لاَ يَرْحَمُ لاَ يُرْحَمُ.

Bir gün Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), yanına gelen torunu Hasan bin Ali'yi (r.a.) bağrına basıp öptü. Onun yanında oturan sahabe-i kiramdan Akra bin Hâbis et-Temimî (r.a.) buna şaşırdı ve şunu söyledi: "Ya Resulullah! Benim on çocuğum var, onlardan hiçbirini öpmüş değilim." dedi. Allah Resulü (s.a.v.), ona baktı ve şöyle buyurdu:

"Merhamet etmeyene merhamet olunmaz."

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Edeb, 18; Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Fedâil, 65.)

Yukarıdaki olay ve hadis, bize hangi mesajları vermektedir? Düşüncelerinizi sınıfınızda arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 6, s. 362; C 10, s. 38.

1.3. Vefalı Bir Akraba Olarak Peygamberimiz

Güdüleme

Vefalı bir insanda hangi özellikler bulunur? Söyleyiniz.

Bilgi Notu

İslam dininde akrabalarla iyi ilişkiler kurup bu ilişkileri devam ettirmeye ve yakınlarımızı ziyaret etmeye **"sıla-i rahim"** denilmektedir. Tüm akrabalarımızla güzel ilişkiler kurmak, onları arayıp sormak, yakınlarımızın hâl ve hatırlarını sorup gönüllerini almak, akrabalarımızı ziyaret etmek, ihtiyacı olan yakınlarımıza maddi ve manevi yardımda bulunmak, selam ve hediye göndermek gibi davranışlar sıla-i rahimin gereklerindendir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 330.)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) sıla-i rahime çok önem vermiş, akrabalarını sık sık ziyaret etmiştir. Yakınlarının hâl ve hatırlarını sormuş, güzel sözlerle onların gönüllerini almıştır. Allah Resulü (s.a.v.), vefalı bir insandı. **Vefa**; sevgi ve dostlukta sebat ve devamlılık, sevgiyi sürdürmek, sevgi ve dostluk bağı, yapılan iyiliği unutmamak demektir. Hz. Peygamber (s.a.v.), özellikle kendisine iyiliği dokunan akrabalarını hiç unutmamıştır. Onlara karşı her zaman vefalı davranmıştır. Örneğin Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), kendisini küçükken kısa bir süre emziren Süveybe Hanım'ın her zaman hâl ve hatırını sormuştur. Mekke'de yaşadığı süre içinde Süveybe Hanım'ı sık sık ziyaret etmiştir. Efendimizin (s.a.v.) eşi Hz. Hatice (r.a.) de Süveybe Hanım'a ikramlarda bulunmuştur. Hz. Peygamber (s.a.v.), ilk sütannesi olan Süveybe Hanım'a Medine'ye hicretinden sonra da ikramlarda bulunmuş, ona hediye ve giyecekler göndermiştir. Mekke'nin fethinde, Süveybe Hanım'ın oğlu Mesruk'u sormuştur. Mekkeliler, onun Süveybe Hanım'dan önce vefat ettiğini haber vermişledir.[1]

HADİS YORUMLAYALIM

تَعَلَّمُوا مِنْ أَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ فَإِنَّ صِلَةَ الرَّحِمِ مَحَبَّةٌ فِى الْأَهْلِ مَثْرَاةٌ فِى الْمَالِ مَنْسَأَةٌ فِى أَثَرِهِ

"Neseplerinizi (soylarınızı) öğreniniz ki akrabalarınızla ilişki kurabilesiniz. Muhakkak ki sıla-i rahim akrabalar arasında muhabbeti artırır, malı çoğaltır ve ömrü uzatır."

(Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 2, s. 374.)

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 97.

Allah Resulü (s.a.v.), dört yıl yanında kaldığı sütannesi Halime'ye de sevgi ve saygı göstermiş, ona karşı her zaman vefalı bir akraba olmuştur. O, Halime'yi kendi annesi gibi görmüştür. Bir keresinde Halime, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yanına gelmişti. Efendimiz (s.a.v.) onu görünce hemen karşıladı, **"Anneciğim, anneciğim!"** diyerek ona sevgi ve saygısını gösterdi. Sonra da ridasını (hırka, şal) yere serip sütannesini onun üzerine oturttu.[1]

Etkinlik

Peygamberimiz (s.a.v.), Hz. Hatice (r.a.) ile evliyken Mekke'de bir ara kıtlık olmuştu. Ebu Talip ve ailesi de bu durumdan etkilenmiş, sıkıntıya düşmüşlerdi. Resulullah (s.a.v.), maddi durumu iyi olan amcası Abbas'a (r.a.) gitti ve **"Ebu Talip ıyal sahibidir. Ve işte insanlara, gördüğün bu kıtlık isabet etmiştir. O hâlde ikimiz bir, ona gidelim. Oğullarından birini ben alırım, birini de sen alırsın ve onlara biz bakarız."** buyurdu. Abbas (r.a.) da bu teklife olumlu cevap verdi.

Peygamberimiz (s.a.v.) ve amcası Abbas (r.a.), beraberce Ebu Talip'in yanına geldiler. **"Biz senin yükünü hafifletmek istiyoruz. Ta ki insanların içinde bulunduğu bu hâl kalkıncaya kadar."** dediler. Ebu Talip, onların bu teklifine olumlu cevap verdi. Böylece Ebu Talip'in oğullarından Cafer'i (r.a.) Abbas (r.a.), Hz. Ali'yi (r.a.) de Hz. Peygamber (s.a.v.) aldı.

(İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 236-237.)

Yukardaki olayda verilmek istenen mesaj nedir? Sınıfınızda değerlendiriniz.

....
....
....
....
....

Hz. Peygamber (s.a.v.), sekiz yaşından yirmi beş yaşında evleninceye kadar amcası Ebu Talip'in evinde kalmıştı. Gerek Ebu Talip gerekse onun eşi Fâtıma Hanım, Peygamberimize (s.a.v.) çok iyi davrandılar. Onu hiçbir zaman kendi çocuklarından ayırmadılar. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de onların kendisine olan iyiliğini hiç unutmadı. Hem amcasına hem de yengesine her zaman vefalı davrandı. Evlendikten sonra da onları ziyaret etti, kendilerine ikramda bulundu. Ebu Talip ölünce Peygamber Efendimiz (s.a.v.), **"Ebu Talip ölünceye kadar kimse bana ilişmedi."** buyurmuştu.[2] Böylece Müslüman olmamış olsa bile Ebu Talip'in kendisine yaptığı iyilikleri unutmadığını ifade etmiş, ona karşı vefasını göstermişti.

Misafirlerimize ve akrabalarımıza ikramda bulunmak güzel bir davranıştır ve sünnettir.

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 102.
2. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 309.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), akrabalarını iyi ve kötü günlerinde yalnız bırakmamıştır. Düğün, doğum, cenaze vb. zamanlarında onların yanında olmuştur. Örneğin çocuğu dünyaya gelen akrabalarını tebrik etmiş, bebeğin sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okumuş, onun hayırlı bir evlat olması için dua etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) hastalık, cenaze vb. durumlarda akrabalarına destek olmuştur. Örneğin Mûte Savaşı'nda şehit düşen amcasının oğlu Cafer'in (r.a.) eşi Esma'ya (r.a.), **"Ey Esma! Allah, Cafer'e cennette iki kanat verdi. Onlarla uçuyor."** diye müjde vermiş ve onu teselli etmiştir. Sahabilerine de **"Cafer bin Ebi Talip ailesi için yemek yapın. Çünkü başlarına, onları meşgul edecek bir iş gelmiştir."** buyurmuştur.[1] Hz. Peygamber (s.a.v.), şehit düşen Cafer b. Ebu Talip'in (r.a.) çocuklarını da evine almış, onlarla yakından ilgilenmiştir. Cafer'in (r.a.) çocuklarını birkaç gün hane-i saadette misafir etmiş, onları yedirip içirmiştir.[2]

 HADİS YORUMLAYALIM

الرَّحِمُ شِجْنَةٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَمَنْ وَصَلَهَا وَصَلَهُ اللّٰهُ وَمَنْ قَطَعَهَا قَطَعَهُ اللّٰهُ

"Rahim (akrabalık), Rahman'dan bir bağdır. Kim onunla irtibatını sürdürürse Allah da onunla irtibatını sürdürür. Kim de onu koparırsa Allah da o kimseyle ilişkisini koparır."

(Tirmizî, es-Sünen, Birr, 16.)

Mekke'nin fethinden sonra yapılan Hevazin Savaşı Müslümanların lehine sonuçlanmış, birçok kişi esir alınmıştı. Bu esirler arasında Hz. Peygamber'in (s.a.v.) süt kardeşi Şeyma da bulunuyordu. Şeyma, sahabilere, kendisinin Hz. Muhammed'in (s.a.v.) süt kardeşi olduğunu söyledi. Bunun üzerine sahabiler onu Peygamberimizin (s.a.v.) huzuruna getirdiler. Şeyma, Peygamberimize (s.a.v.), "Ben senin süt kardeşinim." dedi. Resulullah (s.a.v.) onu tanıyamadı. **"Bunun alameti nedir?"** diye sordu. Şeyma da "Ben seni, uyluklarımın üstünde taşırken sırtımdan beni ısırmıştın. Hâlen izi vardır." diye cevap verdi. Bunu söyleyince Allah Resulü (s.a.v.) süt kardeşini tanıdı. Hemen yere ridasını serdi ve Şeyma'yı onun üstüne oturttu. Şeyma'ya, isterse kendisiyle kalabileceğini isterse de kabilesine geri dönebileceğini söyledi. Şeyma da kabilesine dönmek istediğini belirtti. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de ona bir köle ile cariye hediye etti. Sonra Şeyma'yı kavmine geri gönderdi. Böylece Peygamberimiz (s.a.v.) ne kadar vefalı bir akraba olduğunu gösterdi.[1]

 HADİS YORUMLAYALIM

عَلَى الْمِسْكِينِ صَدَقَةٌ وَعَلَى ذِى الرَّحِمِ اثْنَتَانِ: صَدَقَةٌ وَصِلَةٌ

"Fakirlere yapılan tasadduk bir sadakadır. Akrabaya yapılan tasadduk ise iki sadakadır. Biri sıla-i rahim, diğeri sadaka (sevabıdır)."

(Tirmizî, es-Sünen, Zekât, 26; Nesâî, es-Sünen, Zekât, 82.)

1. Vâkıdî, Kitabu'l-Meğâzî, C 2, s. 426; İbn-i a'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 10, s. 304.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 132-133.

Bizler, her konuda olduğu gibi akrabalarımızla ilişkilerimizde de Sevgili Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almalıyız. Onun gibi vefalı bir akraba olmalıyız. Sıla-i rahime önem vermeli, akrabalarımızla ilişkilerimizi koparmamalıyız. Akrabalarımız bize gelmese bile biz onlarla ilişkilerimizi sürdürmeliyiz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) böyle yapmamız gerektiğini ifade etmiştir. Bir gün bir kişi Peygamberimizin (s.a.v.) huzuruna gelmiş ve “Ey Allah’ın Elçisi! Benim akrabalarım var. Ben onları ziyaret ediyorum, onlar bana gelip gitmiyorlar. Ben onlara iyilik yapıyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Ben onlara anlayışlı davranıyorum, onlar bana kaba davranıyorlar.” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“...Böyle davranmaya devam edersen onlara karşı senin yanında Allahü Teâlâ’nın görevlendireceği bir yardımcı her zaman olacaktır.”** [2]

Akrabalarımızı ziyaret etmek, Peygamberimizin (s.a.v.) tavsiye ettiği güzel bir davranıştır.

Etkinlik

Allah’a ibadet edin ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşa, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara (köle, cariye, hizmetçi ve benzerlerine) iyi davranın; Allah kendini beğenen ve daima böbürlenip duran kimseyi sevmez.

(Nisâ suresi, 66. ayet.)

Yukarıdaki ayette vefalı davranarak iyilik edilmesi gereken kimler vardır? Şemaya yazınız.

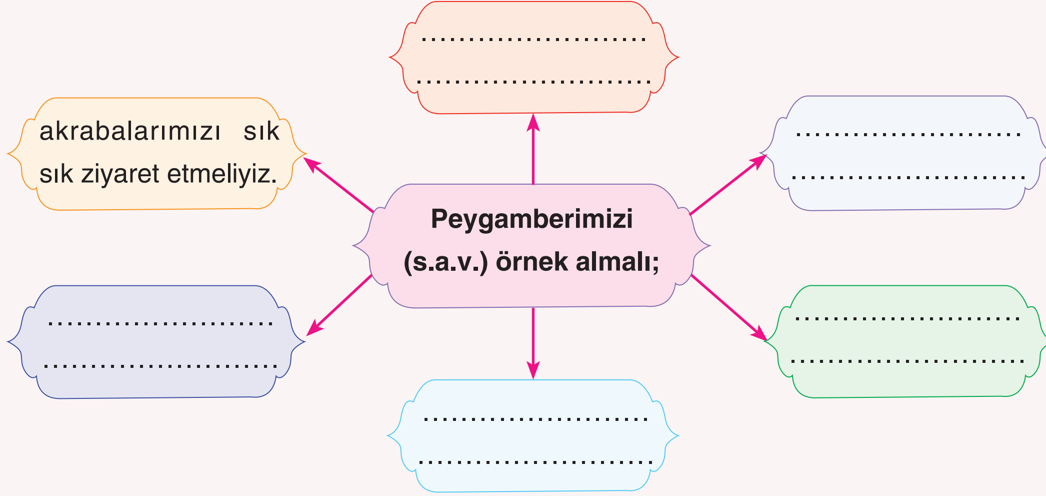
....	....	....
....	....	....
....	....	....

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü’n-Nebeviyye, C 4, s. 136-137.
2. Buhârî, el-Edebü’l-Müfred, s. 77.

Etkinlik

Akrabalık ilişkilerinde Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almak için neler yapmalı, yakınlarımıza nasıl davranmalıyız? Aşağıdaki şemaya yazınız.

1.4. Hayırlı Bir Komşu Olarak Peygamberimiz

Güdüleme

"**Komşusu şerrinden emin olmayan kimse, cennete giremez.**" *(Müslim, el- Camius Sahih, İman, 73.)* hadisi bize ne anlatmak istiyor? Söyleyiniz.

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), komşuluk ilişkilerine çok önem vermiştir. Komşularıyla iyi geçinmiş, onlarla sevgi ve saygıya dayalı ilişkiler kurmuştur. Allah Resulü (s.a.v.), komşularının haklarına riayet etmiştir. Onlara rahatsızlık vermemeye büyük özen göstermiştir. Komşularını incitecek, üzecek söz ve davranışlardan kaçınmıştır. Örneğin Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Medine'ye hicret ettiğinde kendi evi yapılıncaya kadar Halid b. Zeyd el-Ensârî'nin (r.a.) evinde kalmıştır. Halid b. Zeyd'in (r.a.) evi iki katlıydı. Hz. Peygamber (s.a.v.), bu evin alt katında oturmayı tercih etti.

Halid b. Zeyd (r.a.), Allah'ın Elçisi'ne (s.a.v.) olan saygısı sebebiyle onun üst katında oturmanın yakışıksız olacağını düşündü. Bu düşüncesini de Efendimize (s.a.v.) iletti. "Ey Allah'ın Nebisi! Anam babam sana feda olsun. Senin üstünde olmamdan muhakkak ben hoşlanmıyorum. Bu bana ağır geliyor. Lütfet de sen üstte ol, biz de inelim ve altta olalım." dedi. Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), kendisini ziyarete gelenlerin, misafirlerinin çok olacağını biliyordu. Bunun da alt katta oturacak olan kişiye rahatsızlık vereceğinin farkındaydı. Bunun için Halid b. Zeyd'e (r.a.) şu cevabı verdi: **"Ey Eba Eyyüb! Bize ve bizim etrafımızdakilere en iyisi, evin alt katında olmamızdır."** [1]

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 168.

Bilgi Notu

Resulullah'ın (s.a.v.) hayatıyla ilgili ilk eser yazanlardan biri olan İbn-i İshak der ki:

"Resulullah Cahiliye pisliklerinden ve kusurlarından uzak olarak büyüdü. Allahü Teâlâ onu kavminin idaresi altında olduğu hâlde peygamberliğini murat ettiği için bu kusur ve ayıplarından korudu. Büluğa erince kavminin en üstün erkeği, en güzel ahlaklısı, en güzel geçimlisi oldu. En iyi komşu, en doğru sözlü ve en güvenilen kişi; kötü duruma düşürecek huylardan ve çirkin şeylerden de en uzak duran kimse oldu…"

(İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 130.)

HADİS YORUMLAYALIM

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِفَلا يُؤْذِ جَارَهُ ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ
فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi, komşusuna eziyet etmesin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi, misafirine ikramda bulunsun. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi, ya hayır konuşsun ya da sussun."

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Edeb, 31, Rikak, 23.)

Komşular, her zaman birbirleriyle dayanışma içinde olmalıdırlar.

Peygamberimiz (s.a.v.), akrabalarıyla ve komşularıyla ilişkisini her zaman devam ettirmiştir. Sahabilerine de böyle yapmayı tavsiye etmiştir. Bir keresinde Ukbe b. Âmir (r.a.), Peygamber Efendimize (s.a.v.) gelip "Amellerin en faziletlisi hangisidir?" diye sormuştu. Hz. Muhammed (s.a.v.) de ona şu cevabı vermişti: **"Seninle ilgisini kesenle ilgini kesmemen, sana vermeyene vermen, sana kötülük edeni bağışlamandır."** [1]

Hz. Peygamber (s.a.v.), komşularını her fırsatta gözetmeye ve onlara iyilik etmeye çalışmıştır. Komşularını gözetirken de kendisine en yakın olanlardan başlamıştır. Bir gün Hz. Aişe (r.a.), Sevgili Peygamberimize (s.a.v.), "Ey Allah'ın Resulü! İki komşum var. (Önce) hangisine ikramda bulunayım?" diye sormuştu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de **"Sana kapısı en yakın olana."** buyurarak eşini bu konuda yönlendirmişti. [2]

Allah'ın Kutlu Elçisi (s.a.v.), komşularına güler yüz göstermiş ve güzel sözlerle onların gönüllerini almaya önem vermiştir. O, her zaman iyi bir komşu olmuştur. Bunu da Müslüman olmanın gereklerinden biri olarak görmüştür.

HADİS YORUMLAYALIM

خَيْرُ الأَصْحَابِ عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ

"Allah katında arkadaşların en hayırlısı, arkadaşına hayırlı olandır. Komşuların en hayırlısı da komşusuna en hayırlı olandır."

(Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, s. 104; Tirmizî, es-Sünen, Birr, 28.)

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), komşularına ikramda bulunmayı severdi. Ashabına da bu şekilde davranmalarını öğütlerdi. Bir keresinde ashab-ı kiramdan Ebu Zerr'e (r.a.), **"Ey Eba Zerr! Çorba pişirdiğin zaman suyunu fazla koy. Sonra da komşularını gözden geçir ve gerekli gördüklerine güzelce ikramda bulun."** [3] buyurarak tavsiyede bulunmuştu.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) komşulara rahatsızlık vermenin, onlara eziyet etmenin günah olduğunu ifade etmiştir. Bir gün sahabiler Hz. Peygamber'e (s.a.v.), "Ey Allah'ın Resulü! Falanca kadın geceyi ibadetle geçirir, gündüzleri oruç tutar, çalışır, sadaka verir fakat komşularına eziyet eder." dediler. Resulullah (s.a.v.), **"O kadında hayır yoktur. O cehennemliktir."** buyurdu. Ahab-ı kiram, "Falanca kadın ise farz namazlarını kılar, yağı alınmış peyniri sadaka verir ve hiç kimseye eziyet etmez." dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), **" O kadın cennet ehlindendir."** buyurdu. [4]

Komşularımıza iyilik edip ikramda bulunmak, Müslüman'a yakışan güzel davranışlardandır.

1. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 4, s. 148.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Edeb, 32, Hibe, 16; Ebu Davud, es-Sünen, Edeb, 132.
3. Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, s. 104; Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Birr, 143.
4. Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, s. 105.

HADİS YORUMLAYALIM

مَا زَالَ يُوصِينِى جِبْرِيلُ بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ

"Cebrail bana o derece komşuya iyi davranmayı emretti ki komşunun komşuya mirasçı olacağını zannettim."

(Tirmizî, es-Sünen, Birr, 28.)

Hz. Peygamber (s.a.v.) tanıdıklarının, komşularının davetini geri çevirmezdi. Bir komşusu, Peygamberimizi (s.a.v.) yemek, düğün vb. sebeplerle davet ettiği zaman o da bu davete icabet ederdi. Ashabına da bu şekilde davranmalarını öğütlerdi. Bir hadis-i şerifinde, **"Sizden biriniz, kardeşinizin ister düğününe isterse buna benzer başka bir şeye davet edilirse bu davete icabet etsin."** [1] buyurmuştu. Peygamberimiz (s.a.v.) komşularına hediyeler verir, onların hediyesini de kabul ederdi. Bir hadisinde, **"Bana, bir koyunun inciğine kadar ayağı hediye edilse kabul ederim. Böyle bir yemeğe çağrılsam icabet ederim."** [2] buyurmuştu.

Hz. Muhammed (s.a.v.), cenazesi olan komşularına taziyede bulunur, hastalanan komşularını ziyaret ederdi. Örneğin Uhud Savaşı'nda şehit olan Amr b. Muaz'ın (r.a.) annesini, **"Ey Ümmü Sa'd! Müjdeler olsun, onların (Uhud Savaşı'nda şehit olanların) hepsi cennettedir… Onlar aileleri için şefaatçi olacaklardır."** buyurarak teselli etmişti. **"Allah'ım! Onların kalplerindeki hüznü gider, musibetlerini hafiflet ve geride kalanlara güzel bir akıbet ihsan eyle."** buyurarak da Sa'd'ın (r.a.) annesine dua etmişti. [3]

Etkinlik

لَيْسَ الْمُؤْمِنُ الَّذِى يَشْبَعُ وَجَارُهُ جَائِعٌ (إِلَى جَنْبِهِ)

"(Yanı başında) komşusu açken kendisi tok kimse (gerçekten) iman etmiş sayılmaz."

(İbn-i Ebi Şeybe, el-Musannef, İman ve Rüya, 6; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, C 10, s. 7.)

Sınıfınızda, yukarıdaki hadis-i şerifin içeriğini yansıtan doğaçlama bir drama çalışması yapınız. Etkinlik sonunda, dramadaki doğru ve yanlış davranışları arkadaşlarınızla değerlendiriniz. Yanlış davranışların, hangi doğru davranışlarla düzeltilmesi gerektiğini tartışınız.

1. Ebu Davud, es-Sünen, Et'ime, 1.
2. Tirmizî, es-Sünen, Ahkâm, 10.
3. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 364.

Bir gün sahabe-i kiramdan Sa'd b. Ubade (r.a.) hastalanmıştı. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) onu ziyaret etti. Mübarek elini Sa'd'ın (r.a.) alnına koydu. Sa'd'ın (r.a.) karnını ve yüzünü sıvazladı. Sonra da **"Allah'ım! Sa'd'a şifa ver."** diye dua edip şifa diledi.[1] Resulullah (s.a.v.), bir gün hastalanan bir Yahudi çocuğunu ziyaret etti. Çocuğun baş ucuna oturan Hz. Peygamber (s.a.v.), çocuğa geçmiş olsun dileklerini iletti, şifa diledi ve ona Müslüman olmasını teklif etti. Çocuk da teklifi kabul edip Müslüman oldu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Şu genci cehennem azabından kurtaran Allah'a hamdolsun."** buyurarak Allah'a (c.c.) hamd etti.[2]

Etkinlik

Sizce günümüzde komşuluk ilişkilerinde, dinimizin koyduğu ölçülere gereken özen gösterilmekte midir? Peygamber Efendimizin (s.a.v.), komşularına karşı tutum ve davranışları müminler tarafından ne kadar örnek alınmaktadır? Bu konuyla ilgili gözlem ve düşüncelerinizi içeren bir kompozisyon yazınız.

2. BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

Güdüleme

Aile içinde bireylerin sorumlulukları ve görevleri nelerdir? Açıklayınız.

Ailede anne, baba ve çocuklara düşen görevler vardır. Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde bunlara sık sık vurgu yapılmıştır. Özellikle anne ve babaların, sorumluluklarını bilmeleri ve bunları yerine getirmeleri büyük önem taşımaktadır. Anne ve baba, çocuklarının hem dünyada hem de ahirette huzurlu ve mutlu olması için çaba harcamalıdır. Aile büyükleri, çocuklarına karşı sorumluluklarını ihmal etmemelidir. Çocuklarının; yeme, içme, giyinme, barınma ve eğitim görme gibi ihtiyaçlarını karşılamalıdırlar. Onların her ihtiyacıyla ilgilenmelidirler. Peygamberimiz (s.a.v.), **"Bakmakla yükümlü olduğu kişileri ihmal etmesi, kişiye günah olarak yeter."**[3] buyurarak bu konuda anne-babaları uyarmıştır.

Anne ve babalar, çocuklarının manevi eğitimine de çok önem vermelidirler. Onlara, Allah'ı (c.c.) ve Peygamber'i (s.a.v.) tanıtıp sevdirmelidirler. Çocuklarına dinini, mukaddesatını, millî ve manevi değerlerini öğretip benimsetmelidirler. Onları namaz, oruç vb. ibadetlere alıştırmalıdırlar. Kur'an-ı Kerim'de Rabb'imiz (c.c.), **"Ailene namazı emret; kendin de ona sabırla devam et."**[4] buyurarak bu konuda müminlere uyarı yapmaktadır.

1. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Merdâ, 13, 20; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 161.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Cenâiz, 80, Merdâ, 11.
3. Ebu Davud, Es-Sünen, Zekât, 45.
4. Tâhâ suresi, 132. ayet.

Aileler, çocuklarının dinî eğitimine önem vermelidirler.

Bir ailede herkes, Kur'an-ı Kerim'in ve hadislerin tavsiye ettiği şekilde davranırsa o ailede huzur ve mutluluk olur. Sevgi, saygı, dayanışma gerçekleşir. Bu sebeple başta anne ve babalar olmak üzere bütün aile fertleri, dinimizin koyduğu ölçülere göre davranmalı ve yaşamalıdır. Rabb'imizin (c.c.) gösterdiği ölçülere uymalı, Peygamber Efendimizi (s.a.v.) örnek almalıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.) gibi mükemmel bir eş, mükemmel bir baba, mükemmel bir komşu, mükemmel bir akraba olmak için gayret etmelidir.

Etkinlik

كُلُّكُمْ رَاعٍ ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ ، اَلْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِى أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِى بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا ، وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِى مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

"Hepiniz birer yöneticisiniz. Hepiniz yönettiklerinizden sorumlusunuz. Devlet başkanı bir yöneticidir ve yönettiklerinden sorumludur. Evin beyi, ailesinin yöneticisidir ve yönettiklerinden sorumludur. Evin hanımı da kocasının evinden ve yönettiklerinden sorumludur. Hizmetçi de efendisinin malı üzerinde bir yöneticidir ve yönettiklerinden sorumludur."

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, İstikraz, 20, Cuma, 11.)

Yukarıdaki hadisi yorumlayınız. Bu hadisten, günlük hayatımıza yönelik ilke ve değerler çıkarınız. Çıkardığınız ilke ve değerlere uymanın neden önemli olduğunu arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Ehl-i beyti neden severiz? Açıklayınız.

2. Milletimiz, ehl-i beyte saygısını hangi yollarla göstermiştir? Örneklerle anlatınız.

3. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) eşlerine nasıl davranmıştır? Örnek vererek açıklayınız.

4. Peygamberimizin (s.a.v.), çocuklarına olan şefkat ve merhameti hakkında bilgi veriniz.

5. Peygamberimiz (s.a.v.) akrabalarıyla ilişkilerinde nelere dikkat etmiş, yakınlarına nasıl davranmıştır? Örnek vererek açıklayınız.

6. Peygamber Efendimizin (s.a.v.), komşularına nasıl davrandığını anlatınız.

7. I. Hz. Ali (r.a.) II. Hz. Fâtıma (r.a.) III. Hz. Ebu Bekir (r.a.) IV. Hz. Hüseyin (r.a.)

   Yukarıdakilerden kaç tanesi ehl-i beyttendir?

   A. 1 B. 2 C. 3 D. 4

8. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) ailesi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

   A. Sevgi ve saygıya önem verilirdi.
   B. Ev işlerini sadece kadınlar yapardı.
   C. Üzüntüler ve sevinçler paylaşılırdı.
   D. Anlayış, haklara riayet ve özveri hâkimdi.

9. Aşağıdakilerden hangisi, Peygamberimizin (s.a.v.) yeni doğan çocuklarla ilgili sünneti olarak değerlendirilemez?

   A. Güzel isimler koymak
   B. Bir yıl boyunca saçını kesmemek
   C. Sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okumak
   D. Akika kurbanı kesmek

10. Aşağıdakilerden hangisi, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) çocuklara davranışı için söylenemez?

A. Hz. Peygamber (s.a.v.) erkek çocuklarını kız çocuklarından çok severdi.

B. Hz. Peygamber (s.a.v.) çocuklarla oyunlar oynardı.

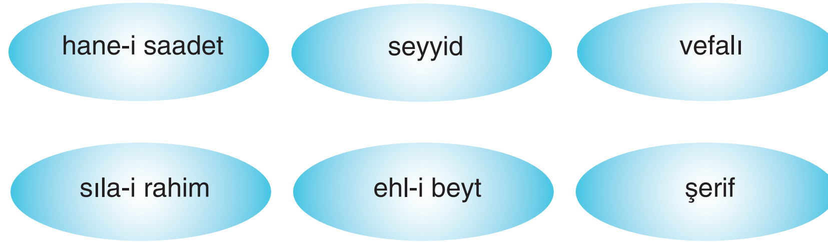
C. Hz. Peygamber (s.a.v.) çocuklara değer verirdi.

D. Hz. Peygamber (s.a.v.) çocuklarla şakalaşırdı.

11. **"Komşusu, şerrinden emin olmayan kimse, ………………….. giremez."** (Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İman, 73.) hadis-i şerifinde boş bırakılan bölüme hangi ifade getirilmelidir?

A. Cennete B. Mescide C. Yanıma D. Kâbe'ye

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan bölümleri, verilen ifadelerle doğru bir şekilde tamamlayınız.

12. …………… ……………. kavramı, "Peygamber Efendimizin (s.a.v.) ev halkı, aile fertleri, akrabaları ve soyu" anlamına gelmektedir.

13. İslam kültüründe Hz. Hasan'ın (r.a.) soyundan gelenlere …………………, Hz. Hüseyin'in (r.a.) soyundan gelenlere de ………………. unvanı verilmiştir.

14. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) huzur ve mutlulukla dolu olan aile yuvasına İslam kültüründe ………………… ………………… denilmektedir.

15. Akrabalarla iyi ilişkiler kurmaya, onları ziyaret etmeye, akrabaların hâl ve hatırlarını sorup gönüllerini almaya, sıkıntı çeken akrabalara yardımcı olmaya İslam kültüründe ……..…… ……………… denir.

16. Sevgi ve dostlukta sebat ve devamlılık, sevgiyi sürdürmek, sevgi ve dostluk bağı, yapılan iyiliği unutmamak …………………….. insanın özelliklerindendir.

C. **Aşağıdaki bulmacada, işlediğiniz ünitede geçen bazı kavram, ifade ve isimler gizlenmiştir. Bulmacayı soldan sağa, sağdan sola, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya tarayıp bu kavramları bulunuz ve işaretleyiniz.**

S	E	Y	Y	İ	D	İ	A	N	E	S	İ
I	K	Y	O	R	İ	B	D	U	R	K	A
L	H	A	N	E	İ	S	A	A	D	E	T
A	Ş	E	F	K	A	T	L	Ç	E	T	H
İ	K	R	A	M	A	F	E	V	P	A	K
R	H	İ	T	L	I	Ö	T	Y	Ş	Z	U
A	K	R	A	B	A	S	E	V	G	İ	L
H	O	H	I	A	N	Ğ	U	F	E	Y	U
İ	Y	İ	L	İ	K	Ş	F	İ	R	E	Ş
M	E	P	B	L	E	V	V	E	H	S	M
F	F	M	E	E	F	Â	T	I	M	A	O
C	A	A	V	T	E	R	A	Y	İ	Z	K

SILA-İ RAHİM | İYİLİK | İKRAM | KOMŞULUK

ADALET | FÂTIMA | ZİYARET | VEFA

SEYYİD | TAZİYE | HANE-İ SAADET | AKRABA

ŞERİF | ŞEFKAT | SEVGİ

4. ÜNİTE

EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. İbadet, savm, adap, nezaket ve hilm kavramlarının anlamlarını araştırınız.
2. Oruçla ilgili bir ayet ve bir hadis öğrenerek bunları defterinize yazınız.
3. Peygamberimizin (s.a.v.) farz ve vacibin dışında hangi zamanlarda oruç tutmaya önem verdiğini araştırıp öğreniniz.
4. Bir Müslüman olarak giyim kuşam konusunda ölçülerimiz ne olmalıdır? Diyanet İşleri Başkanlığının resmî sitesinden ve ilmihâl kitaplarından araştırınız.
5. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) nezaketiyle ilgili örnek olaylar araştırıp bunları defterinize not ediniz.

1. PEYGAMBERİMİZİN İBADET HAYATI

Güdüleme

İbadetlerimizi yerine getirme konusunda neden titiz olmalıyız? Açıklayınız.

Allah (c.c.), tarih boyunca birçok peygamber göndermiş, bunları da insanlar arasından seçmiştir. Rabb'imizin (c.c.) gönderdiği son peygamber Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Bütün peygamberler gibi Hz. Muhammed (s.a.v.) de Allah'ın (c.c) elçisidir. Aynı zamanda o, bir kuldur. Rabb'imiz (c.c.) bu durumu çeşitli ayetlerde vurgulamaktadır. Örneğin Necm suresinde, **"Bunun üzerine Allah, kuluna vahyini bildirdi."** [1] buyurmaktadır. İsrâ suresinde ise **"Bir gece, kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah, noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir."**[2] buyurarak Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kul olma özelliğine dikkat çekmektedir. Bizler de kelime-i şehadeti söylerken "Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şehadet ederim ki Hz. Muhammed onun kulu ve elçisidir." diyoruz. Böylece Hz. Muhammed'in (s.a.v.), kul bir peygamber olduğunu ifade ediyoruz. Peygamberimiz (s.a.v.) de kendisinin kul olduğunu zaman zaman ifade etmiştir. Örneğin bir keresinde ashabına şunu söylemiştir: **"Hristiyanların Meryem oğlunu (İsa'yı) övmekte aşırı gittikleri gibi siz de beni övmede aşırılık göstermeyin. Şüphesiz ki ben Allah'ın kuluyum. Onun için bana 'Allah'ın kulu ve resulü' deyin."** [3]

"Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûluh." yazılı bir hat örneği

Allah'ın Kutlu Elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.), her konuda olduğu gibi ibadet konusunda da bizlere örnek olmuştur. O, ibadete çok önem vermiş ve Allah'a (c.c.) kulluğu, hayatının gayesi hâline getirmiştir. Resulullah (s.a.v.) ibadetlerini hiç aksatmamış, her şart ve durumda kulluk görevlerini yerine getirmiştir. **"(Resulüm!) Şüphesiz ki Kitab'ı sana hak olarak indirdik. O hâlde sen de dini Allah'a has kılarak (ihlas ile) kulluk et."** [4] ayetini kendisine ilke edinmiştir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), ibadetlerde devamlılığa çok önem vermiştir. İbadetlerde, az da olsa sürekliliği tavsiye etmiştir.

1. Necm suresi, 10. ayet.
2. İsrâ suresi, 1. ayet.
3. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Enbiyâ, 48.
4. Zümer suresi, 2. ayet.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), farz ibadetlere çok önem verirdi. İslam'ın temel ibadetleri olan; namaz, oruç, hac, zekât gibi farz ibadetleri asla ihmal etmezdi. Resulullah (s.a.v.); kurban, dua, zikir, Kur'an okuma, sadaka vb. ibadetlere de önem verirdi. Namaz ibadetinin ise Allah Resulü'nün (s.a.v.) hayatında ayrı bir yeri vardı. O, namaz için "dinin direği" [1] ve "gözümün nuru"[2] ifadelerini kullanmıştı. **"Ailene namazı emret, kendin de ona sabırla devam et…"** [3] ayetinde emredildiği üzere namazı sabırla ve her durumda mutlaka kılmıştı.

HADİS YORUMLAYALIM

بُنِىَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَحَجِّ الْبَيْتِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

"İslam beş temel üzerine bina olunmuştur: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resulü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekâtı hakkıyla vermek, Kâbe'yi haccetmek ve ramazan orucunu tutmak."

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, İman 1, 2 ; Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İman, 21.)

Allah Resulü (s.a.v.), Rabb'ine (c.c.) ibadet etmeyi en önemli görev görürdü. İbadetlerini ihlasla, samimiyetle ve sadece Allah'a (c.c.) rızasını kazanmak için yapardı. İnsanın, sahip olduğu nimetlere karşılık Allah'a (c.c.) şükür ve ibadet etmesi gerektiğine inanırdı. Peygamberimizin (s.a.v.) bildirdiğine göre yaptığımız ibadetler, günahların affına da vesile olmaktadır.

Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almalı, ibadetlerimizi huşu içinde ve samimiyetle yapmalıyız.

1. bk.Tirmizî, es-Sünen, İman, 8.
2. bkz. Nesâî, es-Sünen, İşretü'n-Nisâ, 1.
3. Tâhâ suresi, 132. ayet.

HADİS YORUMLAYALIM

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ : أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهَرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ ، يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا ، مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِى مِنْ دَرَنِهِ . قَالُوا لاَ يُبْقِى مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا . قَالَ : فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ ، يَمْحُو اللَّهُ بِهَا الْخَطَايَا

Ebu Hureyre'nin (r.a.) haber verdiğine göre Allah Resulü (s.a.v.) bir gün ashabına sordu:

"Ne dersiniz? Birinizin kapısının önünde bir nehir olsa da o kimse her gün bu nehirde beş defa yıkansa kirinden bir şey kalır mı?" Sahabiler dediler ki:

"Hayır! O kimsenin kirinden hiçbir şey kalmaz." Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"İşte beş vakit namaz da böyledir. Allah, beş vakit namazla hataları (günahları) silip yok eder." buyurdu.

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Mevâkîtü's-Salât, 16.)

Etkinlik

Bir keresinde Peygamber Efendimiz (s.a.v.), geceleyin namazı biraz fazla uzatmıştı. Bu duruma şahit olan Hz. Aişe Validemiz (r.a.), "Ya Resulallah! Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışladığı hâlde neden kendini bu kadar yoruyorsun?" diye sormuştu. Rabb'ine (s.a.v.) sonsuz bir sevgi ve saygıyla bağlı olan Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), **"Ey Aişe! Şükreden bir kul olmayayım mı?"** buyurarak cevap vermişti.

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Teheccüd, 6.)

Yukarıdaki metin, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hayatında ibadetin yeri hakkında size neler düşündürmektedir? Biz bu metinden hangi mesajları çıkarabiliriz? Arkadaşlarınızla konuşunuz.

Dinimizde ibadetin kapsamı oldukça geniştir. Bunu, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatında açıkça görebiliriz. Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) anlayışına göre ibadet sadece namaz, oruç, hac, zekât, kurban, dua vb. ile sınırlı bir kavram değildir. Onun anlayışına göre ibadet, hayatın her alanını kapsamaktadır. Peygamber Efendimize (s.a.v.) göre ibadet, müminin her an kulluk bilinciyle hareket etmesidir. Her işini Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak için yapmasıdır. Bu anlamda çalışmaktan ilim

öğrenmeye, ağaç dikmekten kardeşini güler yüzle selamlamaya kadar her şey ibadettir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün sahabilerine şu olayı anlattı: **“Sizden önceki topluluklardan birinde bir adam vardı. Bir gün yolda giderken susadı. Bir kuyu bulup ondan su içti. Kuyudan çıkınca susuzluktan dili dışarı sarkmış bir köpek gördü. ‘Bu köpek de benim gibi susamış.’ diye düşündü ve tekrar kuyuya inip köpeğe su verdi. Allah, bu davranışı sebebiyle o adamdan razı oldu ve onun günahlarını affetti.”** Resulullah’ın (s.a.v.) anlattıklarını dikkatle dinleyen sahabe-i kiram sordu: “Ya Resulullah! Hayvanlara yaptığımız iyilikler için de bize sevap var mıdır?” Allah Resulü (s.a.v.)**, “Her can taşıyan varlığa yapılan iyilik için sevap vardır.”** buyurdu.[1] Bu hadis, dinimizde ibadetin kapsamının ne kadar geniş olduğunu göstermektedir.

Peygamberimizin (s.a.v.) haber verdiğine göre her canlıya yapılan iyilik sevaptır.

 HADİS YORUMLAYALIM

كُلُّ سُلاَمَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ - قَالَ - تَعْدِلُ بَيْنَ الاِثْنَيْنِ صَدَقَةٌ وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِى دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ - قَالَ - وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ وَكُلُّ خَطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلاَةِ صَدَقَةٌ وَتُمِيطُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ

(Ebu Hureyre’den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:)

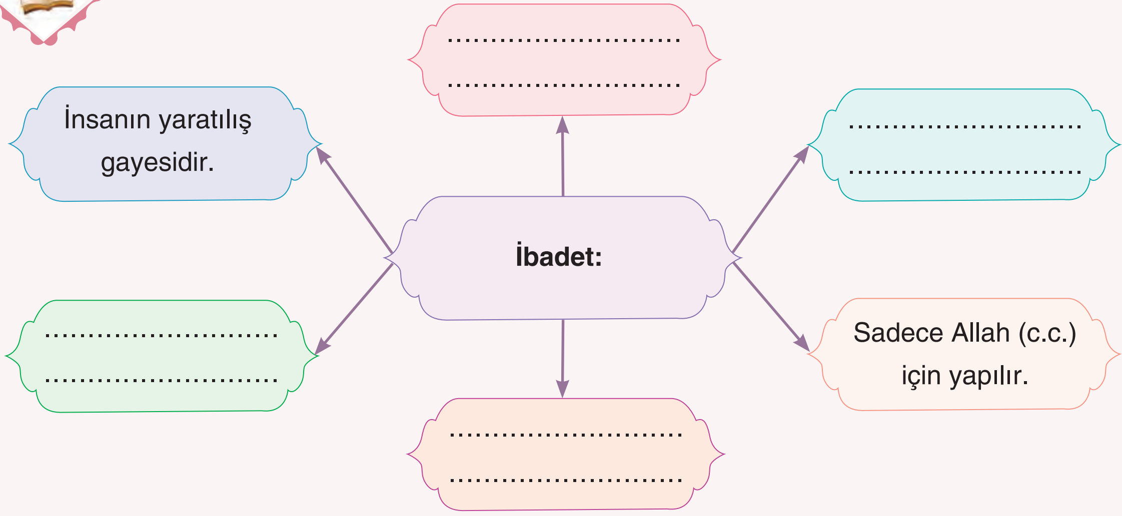
“Güneşin doğduğu her gün, insanın bütün eklemleri için sadaka vermesi gerekir. İki kişinin arasını düzeltmen sadakadır. Bir kimseyi kaldırarak hayvanına (bineğine) binmesine yardımcı olman veya eşyasını ona yüklemen sadakadır. Güzel söz de sadakadır. Namaza giderken attığın her adım sadakadır. Yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırman sadakadır.”

(Müslim, el-Câmiu’s-Sahih, Zekât, 56.)

1. Buhârî, el-Câmiu’s-Sahih, Müsâkât, 9, Edeb, 27.

Etkinlik

Yukarıdaki şemaya ibadetle ilgili başka neler eklenebilir? Konuda öğrendiklerinizden ve örneklerden de yararlanarak boş kutuları doldurunuz.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kulluk anlayışının temelinde, hakkı söylemek ve hakkı savunmak önemli bir yer tutuyordu. Allah Resulü (s.a.v.), her durumda hak ve hakikati söylerdi. O, İslam tebliğine tek kişi olarak başladı. Peygamber olarak görevlendirildiğinde bütün toplum onun karşısındaydı. Ama bu durum Peygamberimizi (s.a.v), hakkı ve hakikati haykırmaktan alıkoymadı. Hz. Peygamber (s.a.v.), insanlara, hiç kimseye bir fayda veya zarar verme gücü olmayan putlara tapmanın anlamsız ve yanlış olduğunu cesaretle haykırdı. Müşriklerin baskılarından, tepkilerinden, hakaretlerinden, tehditlerinden korkmadı. Çünkü kulu ve elçisi olduğu Allah (c.c.), Peygamberimizden (s.a.v.) bunu istiyordu: **"Ey Resul! Rabb'inden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğuna rehberlik etmez."** [1] Resulullah (s.a.v.) da Rabb'inin (c.c.) emrini yerine getirmeyi bir ibadet kabul etmiştir.

2. PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA RAMAZAN VE ORUÇ

Güdüleme

Ramazan ayı bizler için neden önemlidir? Söyleyiniz.

Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) hayatında, ramazan ayının ve orucun ayrıcalıklı bir yeri vardı. Allah Resulü (s.a.v.), ramazan ayını en iyi şekilde değerlendirmeye özen gösterirdi. Ramazan ayının tamamını oruçlu geçirirdi. Hastalık ya da yolculuk gibi geçerli bir sebebi olmadıkça bu konuda asla ihmalkârlık göstermezdi. Hz. Aişe'nin (r.a.) haber verdiğine göre Peygamber Efendimiz (s.a.v.), ramazan ayı haricinde hiçbir ayın tamamında oruç tutmazdı.[2]

1. Mâide suresi, 67. ayet.
2. bk. Müslim, El-Câmiu's-Sahih, Sıyam, 175; Tirmizî, es-Sünen, Savm, 37.

Bilgi Notu

Oruç, İslam kültüründe savm veya sıyam kavramlarıyla ifade edilir.

Ramazan ayında camilere mahyalar asılır.

 HADİS YORUMLAYALIM

اَلصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ مُكَفِّرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ

"Büyük günah işlenmediği takdirde beş vakit namaz, kendi aralarında işlenen günahlara; cuma namazı, diğer cuma namazına; ramazan ayında tutulan oruçlar, diğer ramazana kadar işlenen günahlara kefarettir."

(Müslim, el Camius-Sahih, Tahâret, 16; Tirmizi, es-Sünen, Salat, 160.)

Allah Resulü (s.a.v.), ramazan orucu konusunda ashabına da titiz olmayı emrederdi. Oruç tutmanın çok sevap olduğunu belirterek ashabını bu konuda teşvik ederdi. Bir hadisinde, **"Cennette Reyyan denilen bir kapı vardır. Oradan sadece oruçlular girer. Oruçlular girdi mi artık o kapı kapanır, kimse oradan giremez. Oraya kim girerse ebediyen susamaz."** [1] buyurmuştur. Peygamberimiz (s.a.v.) orucu, kişiyi kötülüklerden ve günahlardan koruyan bir kalkana benzetmiştir. O bir hadisinde, **"Oruç bir kalkandır. (Oruçlu kişi) saygısızlık yapmasın, kötü konuşmasın. Eğer biri kendisiyle dövüşmeye veya ona sövmeye kalkışırsa iki defa, 'Ben oruçluyum.' desin."** [2] buyurmuştur.

1. Tirmizî, es-Sünen, Savm, 55.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Savm, 2.

Bir hadis-i kutside belirtildiğine göre Rabb'imiz (c.c.) şöyle buyurmaktadır: **"...Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım şeyleri yerine getirmesidir. Kulum bana nafile ibadetlerle yaklaşmaya devam eder, sonunda sevgime erer. Ben bir kulumu sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı olurum. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep ettiğinde onu himayeme alır, korurum…"** [1]

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) farz olan ramazan orucu dışında tuttuğu oruçlardan biri, şevval orucu idi. Peygamberimiz (s.a.v.), ramazan orucunu tamamlayıp bayram bittikten sonra altı gün daha oruç tutardı. **"Her kim ramazan ayını oruçlu geçirir, sonra buna şevval ayında altı gün oruç eklerse bütün yıl oruç tutmuş gibi olur."** [2] buyurarak ashabını da böyle yapmaya teşvik ederdi.

Allah Resulü (s.a.v.) recep ve şaban aylarında da oruç tutmaya özen gösterirdi. **"Şaban ayı, recep ile ramazan ayı arasında, insanların kıymetinden gaflete düştükleri bir aydır. Hâlbuki o, amellerin Allah'a yükseltildiği bir aydır. Ben de amelimin Allah'a oruçlu olduğum hâlde yükseltilmesini isterim."** [3] buyururdu. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bazen recep ayında çok fazla oruç tutardı. Bunu gören ashab-ı kiram, Resulullah'ın (s.a.v) bu ayın tamamını oruçlu geçireceği düşüncesine kapılırdı. Hz. Peygamber (s.a.v.) bazen de recep ayında çok az oruç tutardı. Sahabiler, o ay Resulullah'ın (s.a.v.) hiç oruç tutmayacağını düşünürlerdi. [4]

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmaya özen gösterirdi. **"Ameller, pazartesi ve perşembe günleri arz edilir."** [5] buyururdu. Dolayısıyla pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmak, Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetidir ve sevaptır.

Ramazan ayında, toplumda birlik ve dayanışma artar.

1. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Rikak, 38.
2. Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Sıyam, 204.
3. Nesâî, es-Sünen, Sıyam, 70.
4. bk. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Savm, 53; Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Sıyam, 179.
5. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 5, s. 204-205.

Dinimizde muharrem ayı önemli bir yere sahiptir. Resulullah (s.a.v.) bu ayı, “Allah’ın ayı”[1] olarak nitelendirmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.), muharrem ayında oruç tutmanın sevap olduğunu ifade etmiş ve ashabına da bu ayda oruç tutmayı tavsiye etmiştir. Muharrem ayının 10. günü aşure günü olarak adlandırılır ve bu günün İslam kültüründe ayrıcalıklı bir yeri vardır Hz. Peygamber (s.a.v.), aşure gününde oruç tutmaya ayrı bir önem vermiştir. Ancak Yahudilere benzememek için sadece muharrem ayının 10. günü oruç tutmayı hoş görmemiştir. Allah Resulü (s.a.v.), muharremin 10. gününü bir önceki veya bir sonraki günle birleştirerek oruç tutmuş, ashabına da böyle yapmayı öğütlemiştir. Dolayısıyla muharrem ayının 9 ve 10 ya da 10 ve 11. günlerini oruçlu geçirmek sünnettir.[2]

HADİS YORUMLAYALIM

أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ صِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ شَهْرُ اللّٰهِ الْمُحَرَّمُ

“Ramazan ayından sonra en faziletli oruç, Allah’ın ayı olan muharremde tutulan oruçtur.”

(Müslim, el-Câmiu’s-Sahih, Sıyam, 202.)

Etkinlik

Ramazan ayının özellikleriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz? Verilen örneklerden de faydalanarak boş bırakılan bölümleri tamamlayınız.

Ramazan, on bir ayın sultanıdır.

Ramazan, rahmet ayıdır.

Ramazan .... ayıdır.

Ramazan .... ayıdır.

Ramazan .... ayıdır.

Ramazan .... ayıdır.

Ramazan .... ayıdır.

Bilgi Notu

Peygamberimizin (s.a.v.) ramazan ayında önem verdiği şeylerden biri de itikâfa girmekti. **İtikâf;** ibadete açık olan bir mescitte, kişinin Allah’ın (c.c.) rızasını kazanmak için ramazanın son on gününde ibadet niyetiyle kalmasıdır. İtikâfta zorunlu olmadıkça dışarı çıkılmaz; itikâf süresince Kur’an okuyarak ve namaz kılarak zaman değerlendirilir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 185.)

1. bk. Tirmizî, Savm, 40.
2. bk. Tirmizî, es-Sünen, Savm, 50; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 1, s. 240.

3. PEYGAMBERİMİZİN GİYİM KUŞAM ADABI

Güdüleme

Giyim kuşam konusunda nelere özen göstermemiz gerekir? Söyleyiniz.

Peygamberimiz (s.a.v.), Müslüman toplumun lideriydi. O, ashabına her konuda olduğu gibi giyim kuşam konusunda da örnek olmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.); kıyafet konusunda ihtiyaçlarını, içinde yaşadığı toplumun geleneklerini, estetiği ve iklim şartlarını dikkate almıştır. Allah Resulü (s.a.v.) güzel, temiz ve tertipli giyinmeye önem vermiştir. Onun seçtiği kıyafetlerin uyumu ve güzelliği hem kendi zevk ve tutumlarını yansıtıyor hem de muhataplarına verdiği değeri ortaya koyuyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.) her zaman temiz giysiler giymiştir. Onun giyim kuşam anlayışına göre kişinin kıyafetleri eski olabilirdi ama asla kirli olmamalıydı. Efendimiz (s.a.v.), bu konuda kendisi titiz olduğu gibi ashabını da gerekli gördüğü durumlarda ikaz etmiştir. Bir keresinde üzerinde kirli giysiler olan bir kişiyi görünce, **"Bu adam elbisesini yıkayacak bir şey bulamamış mı?"** [1] buyurmuştur. Allah Resulü (s.a.v.), giyim kuşamda en çok beyaz elbiseleri sevmiş ve tercih etmiştir. Bununla birlikte yeşil, kırmızı vb. çeşitli renk ve desenlerde de elbiseler giymiştir. Efendimiz (s.a.v.) yün, keten ve pamuklu elbiseler de giymiş ama ipekli kumaştan yapılmış giysiler giymekten kaçınmıştır.[2] O, daha temiz ve hoş olduğu için beyaz giysiyi çokça tercih etmiştir.[3]

Bilgi Notu

Peygamberimiz (s.a.v.) yeni bir giysi aldığı zaman şöyle dua ederdi: **"Allah'ım! Sana hamdolsun. Bunu bana sen giydirdin. Bu elbisenin hayrını ve onun için takdir edilen hayrı senden istiyorum. Onun şerrinden, onun için takdir edilmiş şerlerden sana sığınıyorum."**

(İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 446.)

Kıyafetlerimize özen göstermek, öncelikle kendimize saygımızın gereğidir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Allah'ın (c.c.) verdiği nimetlerden faydalanmak gerektiğini ifade etmiştir. İmkânı olduğu hâlde giyim kuşamına özen göstermeyenleri uyarmıştır. Örneğin ashab-ı kiramdan biri, üzerinde sıradan, eski bir elbise olduğu hâlde Resulullah'ın (s.a.v.) huzuruna gelmişti. Peygamberimiz

1. Ebû Davud, es-Sünen, Libas, 14.
2. Nesaî, es-Sünen, Zînet, 83.
3. bk. Tirmizî, es-Sünen, Edeb, 46

(s.a.v.) ona, **"Senin malın yok mu?"** diye sormuş, "Evet var." cevabını almıştı. Peygamberimiz (s.a.v.) "Ne çeşit malların var?" diye sorunca sahabi, "Allah bana her çeşit maldan vermiştir. Benim deve, sığır, davar, at, köle, hepsinden malım var." dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), **"Öyleyse Allahü Teâlâ Hazretleri sana bir mal verdiği vakit Allah'ın verdiği bu nimetin eseri senin üzerinde görülmelidir."** buyurarak o sahabiyi, güzel giyinmesi konusunda ikaz etmiştir.[1]

HADİS YORUMLAYALIM

اَلْبَسُوا الْبَيَاضَ فَإِنَّهَا أَطْهَرُ وَأَطْيَبُ ...

"Beyaz elbiseleri giyin. Çünkü beyaz, daha temiz ve daha hoştur..."

(Tirmizî, es-Sünen, Edeb, 46; Kitabü'ş-Şemâil, s. 97.)

Hz. Peygamber (s.a.v.) her zaman saçına ve sakalına özen gösterir, giyim kuşamına dikkat eder ve güzel giyinirdi. Sahabeden Bera b. Azib (r.a.), Peygamberimizle (s.a.v.) ilgili şunu söylemektedir: "Saçları omuzlarına düşmüş, kırmızı bir elbise içinde Resulullah'tan daha güzel birini görmedim."[2] Allah Resulü (s.a.v.), başkalarının yanına çıkacağı zaman ise giyim kuşam konusunda daha titiz olurdu. O, insanların yanına çıkacağı zaman güzel görünmeye önem verirdi. Saçını, sakalını düzeltir, elbiselerinin temiz olmasına özen gösterirdi. Yolculukta ayna, tarak, misvak ve sürme gibi malzemelerini yanında bulundururdu. Özellikle yabancı heyetler kendisini ziyarete geldiğinde onların karşısına en güzel elbiseleri giyerek çıkmaya özen gösterirdi. Sahabilerine de bu konuda öğütler verirdi. Örneğin bir keresinde sahabilerine şu tavsiyede bulunmuştu: **"Siz Müslüman kardeşlerinizin yanına gidiyorsunuz. Onların yanına gittiğiniz zaman elbiselerinizi düzeltin... Çünkü Allah çirkinliği ve isteyerek çirkinleşmeyi sevmez."**[3]

HADİS YORUMLAYALIM

اَلطُّهُورُ شَطْرُ الإِيمَانِ...

"Temizlik imanın yarısıdır..."

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Taharet, 1.)

Resulullah (s.a.v.), her konuda olduğu gibi giyim kuşam konusunda da sadeliğe önem vermiş, israftan kaçınmıştır. Peygamberimiz (s.a.v.), eskiyen ve yıpranan elbiselerini, ayakkabılarını hemen atmamıştır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), aile fertlerine ve sahabilerine de her zaman sadeliği, tutumlu olmayı, israftan kaçınmayı tavsiye etmiştir.

1. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Libas, 30.
2. Tirmizî, es -Sünen, Libas,4.
3. Beyhakî, Kitabü'l-Âdab, s. 357.

Bilgi Notu

Hz. Aişe (r.a.), Resulullah (s.a.v.) vefat edince eskiyip yıpranmış bir elbise ile kaba kumaştan bir peştemal çıkardı ve "Allah Resulü (s.a.v.), işte bu ikisinin içinde ahirete irtihal etmiştir." dedi.

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Libas, 19; Beyhakî, Kitabü'l-Âdab, s. 360.)

Zaman zaman toplumda moda diye değerlerimizle ve geleneklerimizle uyuşmayan kıyafetler giyildiği görülmektedir. Ayrıca modayı takip etmek amacıyla ihtiyaç olmadığı hâlde kıyafetler alınmaktadır. Bu tür davranışlar, Peygamberimizin (s.a.v.) ortaya koyduğu giyim kuşam ilkeleriyle bağdaşmamakta, ayrıca israfa yol açmaktadır. Bu konuda da Müslüman olarak duyarlı olmamız gerekir.

Peygamberimiz (s.a.v.), giyim kuşamda abartıya kaçıp insanlara gösteriş yapmayı, kibirlenmeyi Müslüman'a yakışmayan bir davranış olarak değerlendirmiştir. Allah Resulü (s.a.v.) bir keresinde, **"Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez."** buyurmuştu. Bir sahabi, "Ama ya Resulallah! Muhakkak herkes ayakkabısının, elbisesinin güzel olmasından hoşlanır, bunu ister (Bu da kibir midir?)" diye sordu. Allah Resulü (s.a.v.) ona şu cevabı verdi: **"Şüphesiz ki Allah Cemil'dir (Güzeldir.), güzeli ve güzelliği sever. Kibir ise hak ve hakikati kabul etmemek, insanları küçük görmektir."** [1]

HADİS YORUMLAYALIM

"كُلُوا وَتَصَدَّقُوا وَالْبَسُوا فِى غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلاَ مَخِيلَةٍ"

"Kibirlenmeden ve israf etmeden yiyiniz (içiniz), giyininiz ve sadaka veriniz."

(Nesâî, es-Sünen, Zekât, 66.)

Bilgi Notu

Hz. Peygamber (s.a.v.) elbiselerini ve ayakkabılarını giyerken, abdest alırkan vb. durumlarda her zaman sağdan başlamayı tercih etmiştir.

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Hayz, 78.)

1. Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İman, 147-149; Beyhakî, Kitabü'l- Âdab, s. 355.

Müslüman'ın giysisi temiz, güzel ve dinî ölçülere uygun olmalıdır.

Bilgi Notu

Giyim kuşam konusunda Resulullah'ın (s.a.v.) en önemli ölçüsü, mahremiyettir. İslam'da, kadın ya da erkek için belirlenen avret yerleri ile örtülmesi gereken yerlerin örtülmesine **tesettür** denilmektedir. *(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 363.)* Kur'an'da tesettürle ilgili ayetler vardır. Örneğin bir ayette, **"Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, zinetlerini teşhir etmesinler. Baş örtülerini, yakalarının üzerine (kadar) örtsünler…"** (*Nûr suresi, 31. ayet.*) buyrulur. Bu sebeple Müslümanın, tesettür konusunda hassas olması gerekir. Avret yerleri kişinin mahremidir ve bunları başkalarının görmesi dinen yasaktır. Gerek erkeklerin gerekse kadınların bu konuda hassas olması dinî bir zorunluluktur. İslam bilginleri arasında farklı görüşler olmakla birlikte genel olarak kadınların el, ayak ve yüzleri dışındaki bölgeler; erkeklerin ise diz kapakları ile göbekleri arasındaki bölgeler avret yeri olarak kabul edilmiştir. (İlmihâl, TDV, C 2, s. 71-72.) Giyim kuşamda, bu hususa ve ayrıca toplumun değerlerine özen göstermek gerekir.

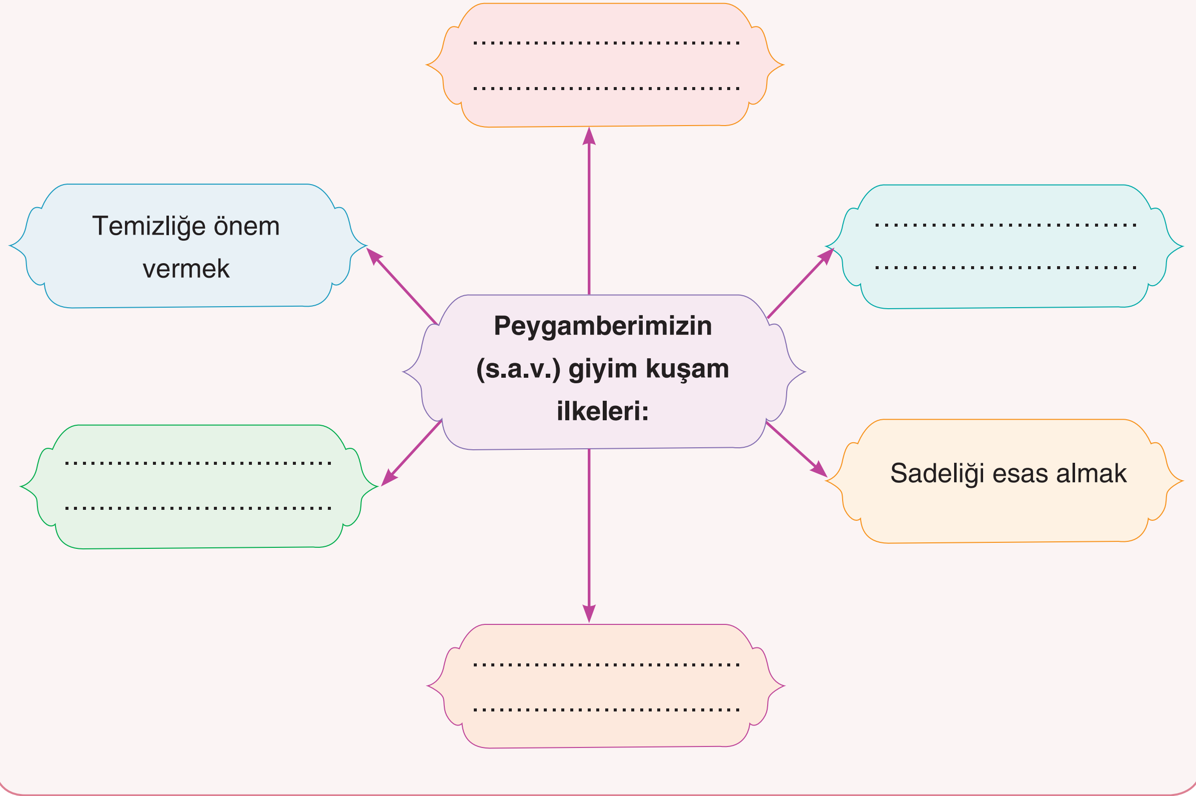
(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Hayz, 78.)

Bizler, her konuda olduğu gibi giyim kuşam konusunda da Peygamberimizi (s.a.v.) örnek alalım. Onun giyim kuşam konusunda ortaya koyduğu ve benimsediği ölçüleri ilke edinelim. Böyle yaparsak hem kendimize hem de topluma saygımızı göstermiş oluruz. Ayrıca Peygamberimizi (s.a.v.) örnek aldığımız için de sevap kazanırız.

Etkinlik

Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) hayatındaki giyim kuşam ilkeleri nelerdir? Konuda öğrendiklerinizden hareketle bu husustaki tespitlerinizi şemadaki boşluklara yazınız.

4. PEYGAMBERİMİZİN NEZAKETİ VE HİLMİ

Güdüleme

Nezaket sahibi bir insan, davranışlarında nelere dikkat eder? Düşününüz.

Nezaket ve hilm, toplumsal ilişkilerde dikkat edilmesi gereken önemli hususlardandır. **Nezaket;** başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, naziklik, zarafet anlamlarına gelir.[1] Hilm ise yumuşak huylu, kibar, efendi, ağırbaşlı ve akıllı olma; uygarca davranma demektir. Gücü kuvveti yerinde olan birinin, öfke anında haklı olduğu hâlde karşısındakini cezalandırmak yerine onu bağışlayıp affetmesi de hilm kavramının anlamlarındandır. Hilm ile benzer anlama gelen bir kavram da rıfktır. **Rıfk;** bir Müslüman'da olması gereken incelik, naziklik, yumuşak huyluluk ve kibarlık gibi ahlaki özellikleri ifade eder.[2] Bu konuda en güzel örnek, Sevgili Peygamberimizdir (s.a.v.).

1. TDK Sözlük, s. 1472.
2. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 139, 306.

Peygamberimiz (s.a.v.), biriyle karşılaştığında hemen nezaketle ona selam verirdi. Karşılaştığı kişiyle tokalaşır, onun hâl ve hatırını sorardı. Konuşurken karşısındaki kişinin yüzüne bakar, vücudunu da tamamen ona doğru çevirirdi. Enes b. Malik (r.a.), Peygamberimizin (s.a.v.) edebi ve nezaketi ile ilgili olarak şunları söylemektedir: "Resulullah (s.a.v.), arkadaşlarından biri ile karşılaşıp da adam elini uzatacak olsa hemen elini tutardı. Resulullah (s.a.v.), biriyle karşılaşıp musafaha yaptığı (el sıkıştığı) zaman adam elini çekmedikçe kendisi elini çekmezdi. Yine adam yüzünü çevirmedikçe Resulullah (s.a.v.) yüzünü çevirmezdi. Resulullah'ın (s.a.v.), yanında oturan arkadaşlarına karşı ayaklarını uzattığı da görülmemiştir. Karşısındaki kişi (bulunduğu yerden) ayrılmadan Resulullah (s.a.v.) ayrılmazdı. Arkadaşlarından biri onun kulağına eğildiğinde o da eğilirdi."[1]

HADİS YORUMLAYALIM

أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ أَوْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ لَيِّنٍ سَهْلٍ

"Kendisi cehenneme ve cehennem de kendisine haram olan kişiyi size haber vereyim mi? Cana yakın, yumuşak huylu, kolaylaştırıcı kimse."

(Tirmizî, es-Sünen, Sıfatü'l-Kıyâme, 45.)

Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almalı, insan ilişkilerinde nazik ve samimi olmalıyız.

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 362-363.

Resulullah (s.a.v.), insanlara kin gütmez, kimseden intikam almazdı. Kendisine yapılan kötülüğü bağışlardı. Kendisine kötülük yapana, iyilikle muamele ederdi. Bir kimseye kızdığı zaman onu toplum içinde azarlayıp küçük düşürmezdi. O kişiden intikam alma yoluna gitmez, daima hilmi ve bağışlamayı tercih ederdi.[1] Resulullah (s.a.v.), emri altında bulunanlara ya da aile fertlerine asla el kaldırmamıştır. Onlara kibar ve anlayışlı davranmış, merhametle muamele etmiş ve hiç vurmamıştır. Bir hadisinde, **"Allah her işte rıfk ile davranmayı sever."**[2] buyurarak bizleri de uyarmıştır.

AYET YORUMLAYALIM

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾

"İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel bir şekilde sav. Bir de bakarsın ki seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sıcak bir dost oluvermiştir."

(Fussilet suresi, 34. ayet.)

Bilgi Notu

Allah'ın (c.c.) esma-i hüsnâsından (en güzel isimlerinden) biri de el-Halîm'dir. **el-Halîm,** "İnsanlara güzel muamele yapan, onlara nazik ve şefkatli davranan, işledikleri suçlara hemen karşılık vermeyen, sabırlı ve temkinli olan, acele davranmayıp ileride olacak gelişmelere fırsat tanıyan" anlamına gelir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 117.)

Hz. Peygamber (s.a.v.), insanlara karşı daima güler yüzlü ve tatlı dilliydi. Abdullah b. Hâris (r.a.), "Peygamber Efendimizden daha çok tebessüm eden birini görmedim."[3] demektedir. Allah Resulü (s.a.v.), herkese olduğu gibi aile fertlerine karşı da son derece hilm sahibiydi. Kendisine, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evde nasıl davrandığı sorulduğunda Hz. Aişe (r.a.), "Resulullah, insanların en yumuşak huylusu ve en cömerdi idi. O da sizler gibi bir insandı. Ancak o, gülen ve tebessüm eden biriydi."[4] demiştir. Hz. Ali (r.a.), Peygamberimizin (s.a.v.) özellikleriyle ilgili olarak bir gün şunu söylemiştir: "Resulullah (s.a.v.); insanların en cömert gönüllüsü, en doğru sözlüsü, en yumuşak tabiatlısı ve en arkadaş canlısıydı."[5]

1. Tirmizî, Kitabü'ş-Şemâil, s. 241-242.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Edeb, 35.
3. Tirmizî, Kitabü'ş-Şemâil, s. 241-242.
4. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 350.
5. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 396.

HADİS YORUMLAYALIM

يَا عَائِشَةُ ارْفُقِي فَإِنَّ الرِّفْقَ لَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلاَّ زَانَهُ وَلاَ نُزِعَ مِنْ شَيْءٍ قَطُّ إِلاَّ شَانَهُ

Hz. Peygamber (s.a.v.), bir gün Hz. Aişe'ye (r.a.) şöyle tavsiyede bulunmuştur:

"Ey Aişe, yumuşak davran! Çünkü rıfk (nezaket), nerede bulunursa onu güzelleştirir, nereden çıkarılıp alınırsa orayı da çirkinleştirir."

(Ebû Dâvûd, Cihâd, 1.)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), insanları toplum içinde küçük düşürmezdi. Ancak birinin bir sözünden ya da davranışından hoşlanmadığında bunu yüz ifadeleriyle belli ederdi. Ashab-ı kiramdan Ebu Said el-Hudrî (r.a.), "Resulullah (s.a.v.) kendine mahsus odasında, genç bir kızdan daha çok hayâ sahibiydi. Bir şeyden hoşlanmadığı zaman (bunu) yüzünden anlardık." [1] demiştir. Allah Resulü (s.a.v.) hata yapan kişiyi değil, yapılan hatayı ön plana çıkarır ve kötülerdi. Yanlış davranışta bulunan bir kişiyi insanların yanında azarlamaz, onun hatasını yüzüne vurmazdı. **"Bazılarına ne oluyor ki şöyle şöyle yapıyorlar?"** buyurarak hata yapanları genel ifadelerle ikaz ederdi. Resulullah (s.a.v.), toplumun her kesimine karşı nazik davranırdı. Yaşlı, genç, kadın, erkek, yetişkin, çocuk, hür, köle kim olursa olsun insanlara değer verir, nezaketle muamele ederdi.[2]

Hz. Peygamber (s.a.v.), bir yere davet edildiğinde davete icabet etmeye çok önem verirdi. Bu konuda hür, köle, fakir, zengin, Müslüman, gayrimüslim ayrımı yapmazdı. Resulullah (s.a.v.), davet edildiği yere gitmemeyi karşısındaki insana nezaketsizlik olarak görür, bunu kaba bir davranış olarak değerlendirirdi.

Etkinlik

Hz. Ali (r.a.), bir keresinde Peygamberimizle (s.a.v.) ilgili olarak şunları söylemiştir: "Bir şahıs Resulullah'ın (s.a.v.) yanına oturduğunda ya da durumunu ona arz ettiğinde kendisi ayrılıncaya kadar Allah'ın Resulü (s.a.v.) onu sabırla dinler ve kendisiyle ilgilenirdi. Ondan bir şey isteyene ya istediğini verir ya da güzel sözlerle onu teselli eder, gönlünü alırdı… Resulullah (s.a.v.) daima güler yüzlü ve yumuşak huyluydu. Kaba, sert, gürültücü, utanmayan ve ayıplayıcı değildi. Hoşuna gitmeyen şeyleri görmezlikten gelirdi… Nefsini üç şeyden uzak tutardı: Tartışmaktan, çok konuşmaktan ve kendisini ilgilendirmeyen şeylerle ilgilenmekten. Kimseyi kötülemez, kimsenin gizli hâllerini araştırmaz ve sevap kazanma umudu olmadan konuşmazdı."

(İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 409.)

Yukarıda verilen bilgilerden hangi güzel örnek davranışları çıkarabiliriz? Bunları belirleyip arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 350.
2. bk. Tirmizî, Kitâbü'ş-Şemâil, s. 333.

Hz. Muhammed (s.a.v.), bir topluluğa vardığı zaman ayağa kalkılmasını istemez, boş bulduğu yere otururdu. Hz. Peygamber (s.a.v.), huzuruna gelen kimselere ve ashabına sık sık iltifatlarda bulunurdu. Efendimiz (s.a.v.), ashabına o kadar nezaketli ve iyi davranırdı ki sahabilerin her biri, “Resulullah’ın (s.a.v.) yanında benden kıymetli kimse yok.” diye düşünürdü.[1]

Bir gün Peygamberimiz (s.a.v.), üzerinde kenarları sert kumaştan yapılmış bir elbise olduğu hâlde yürüyordu. Arkadan bir bedevi, Resulullah’a (s.a.v.) yaklaştı ve onun elbisesinden sert bir şekilde çekmeye başladı. Adam elbiseyi o kadar şiddetli çekti ki elbisenin kenarı, Resulullah’ın (s.a.v.) boğazını çizdi. Sonra adam kaba bir şekilde, “Ey Muhammed! Emir ver de yanındakiler, malından bana versinler.” dedi. Adamın bu kaba davranışına rağmen Hz. Peygamber (s.a.v.) ona kızmadı, tebessüm etti. Sonra da adama biraz mal verilmesini emretti.[2]

Bizler de Peygamberimizi (s.a.v.) örnek alalım. Onun gibi nezakete önem veren, yumuşak huylu bir insan olalım. Böyle yaparsak Peygamberimizi (s.a.v.) örnek aldığımız için sevap kazanır ve güzel ahlaklı bir insan oluruz. Hem Allah (c.c.) hem de toplum tarafından seviliriz.

Etkinlik

Aşağıdaki tabloda kendinize uygun bölüme “X” işareti koyunuz. Peygamberimizin (s.a.v.) davranışlarını örnek alma bakımından kendinizi değerlendiriniz.

PEYGAMBERİMİZ (S.A.V.)	BEN	
	Yapıyorum	Yapmıyorum
Karşılaştığı insanlarla selamlaşırdı.		
İnsanlara değer verir, hiç kimseyi küçümsemezdi.		
Bir yere davet edildiği zaman mutlaka gitmeye çalışırdı.		
İnsanları kırıp incitecek sözler söylemezdi.		
Bir kişiyle konuşurken ona tüm vücuduyla dönerdi.		
Kaba, nezaketsiz davranışlardan kaçınırdı.		
Son derece güler yüzlüydü.		
Konuşurken karşısındaki kişinin yüzüne bakardı.		
İnsanlara karşı yumuşak huyluydu.		
Öfkeyle hareket etmezdi.		
Kendisine yapılan kötülüğü bağışlardı.		
Kötülüğe iyilikle karşılık verirdi.		

1. Tirmizî, Kitabü’ş-Şemâil, s. 339.
2. İbn-i Sa’d, Kitabü’t-Tabakâti’l-Kebîr, C 1, s. 443.

5. BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

Güdüleme

Oruç ibadetinin insana ne gibi yararları vardır? Araştırınız.

Oruç, İslam'ın şartlarından biridir ve dinimizde emredilen temel ibadetlerdendir. Akıllı, ergenlik çağına ulaşmış ve sağlıklı Müslümanların ramazan ayında oruç tutması farzdır. Bu konuyla ilgili bir ayette Rabb'imiz (c.c.) şöyle buyurmaktadır: **"Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki korunursunuz."** [1] Bizler de Rabb'imizin (c.c.) emrine uyar, ramazan ayında orucumuzu tutarız. Oruç sayesinde iftar vaktine dek aç ve susuz kalırız. Yiyecek ekmek, içecek su bulamayan insanların durumunu daha iyi anlarız. Böylece oruç sayesinde merhamet duygumuz artar. Merhamet duygumuz artınca da zor durumda olanlara ve fakirlere yardım etmeye daha istekli oluruz. Oruç sayesinde aile fertleri, komşular ve akrabalar iftar sofralarında bir araya gelir. Bu da onlar arasındaki kadeşlik ve dayanışma duygularını güçlendirir.

Oruç sayesinde insanlar iftar sofralarında bir araya gelip kaynaşırlar.

1. Bakara suresi, 183. ayet.

Şema üzerinde arkadaşlarınızla konuşunuz.

Etkinlik

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

"Her kim inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır."

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Savm, 6.)

Yukarıdaki hadisi yorumlayınız. Bu hadisten ilke ve değerler çıkarınız. Çıkardığınız ilke ve değerleri aşağıya yazınız.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Niçin ibadet ederiz? Açıklayınız.

2. Peygamberimizin (s.a.v.) ibadet anlayışı nasıldı? Anlatınız.

3. Peygamberimizin (s.a.v.) oruç ibadetine verdiği önemi anlatınız.

4. Peygamberimiz (s.a.v.) giyim kuşam konusunda nelere dikkat etmiştir? Onun bu konudaki ölçüleri nelerdir? Bilgi veriniz.

5. Peygamberimizin (s.a.v.) insanlara karşı hilm sahibi olmasıyla ilgili örnekler veriniz.

6. I. Muharrem orucu
   II. Şevval orucu
   III. Ramazan orucu
   IV. Pazartesi-perşembe orucu

   Yukarıdaki oruçlardan kaç tanesi nafile oruçtur?

7. Peygamberimizin (s.a.v.) günlük hayatı konusunda aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

   A. Karşılaştığı insanlara selam verirdi.

   B. Aile fertleriyle yardımlaşmaya özen gösterirdi.

   C. Günün tamamını kendi işlerine ayırırdı.

   D. Temiz ve sade giyinmeye önem verirdi.=

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan bölümleri, verilen ifadelerle doğru bir şekilde tamamlayınız.

rıfk | muharrem | hilm | nezaket

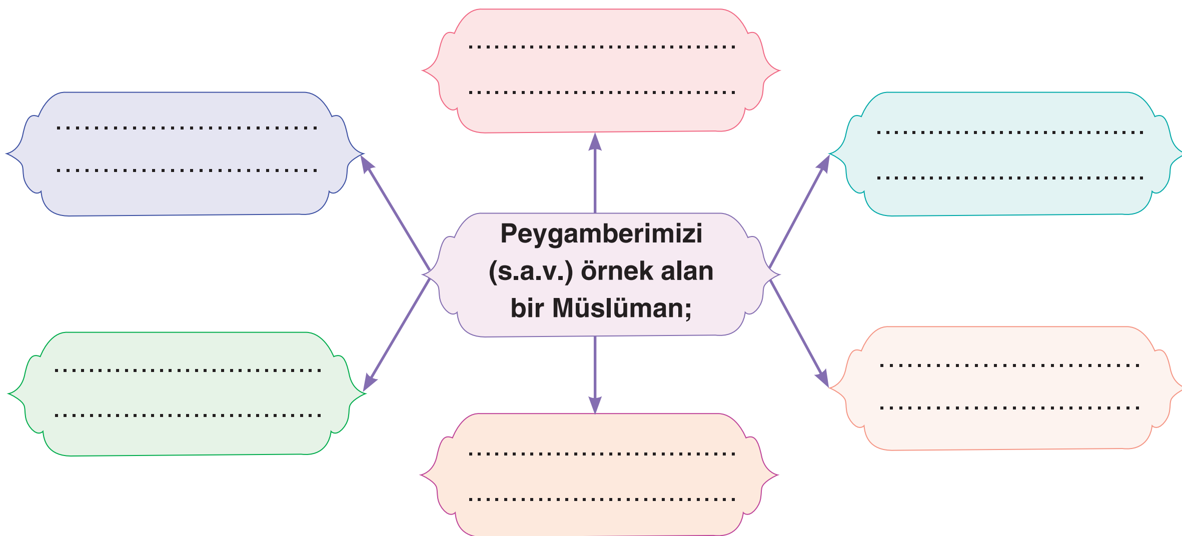
8. Peygamberimiz (s.a.v.), ramazan orucundan sonra en faziletli orucun ………............….. ayında tutulan oruç olduğunu bildirmiştir.

9. ………….......... başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, naziklik, zarafet anlamlarına gelir.

10. Gücü kuvveti yerinde olan birinin, öfke anında haklı olduğu hâlde karşısındakini cezalandırmak yerine onu bağışlayıp affetmesi ……………...…….kavramı ile ifade edilir.

11. …………..........bir Müslüman'da olması gereken incelik, naziklik, yumuşak huyluluk ve kibarlık gibi ahlaki özellikleri ifade eder.

12. Peygamberimizi (s.a.v.) örnek alan bir Müslüman, insanlara nezaketini ve saygısını hangi davranışlarla gösterebilir? Aşağıdaki şemaya örnekler yazınız.

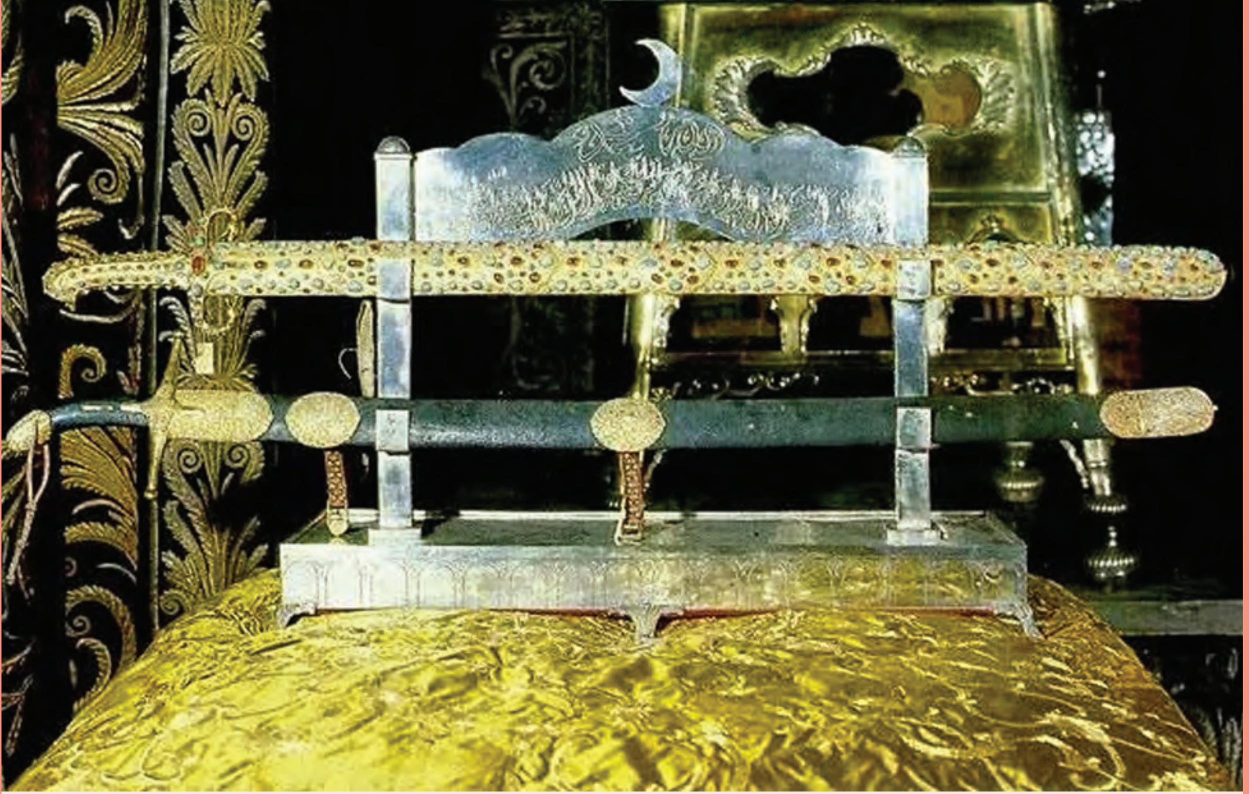

13. Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almak bize neler kazandırır? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………

5. ÜNİTE

SAHABEDEN ÖRNEK DAVRANIŞLAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sadakat, azim, isâr, cihat, şehit ve gazi kavramlarının anlamlarını araştırınız.
2. Sahabe-i kiramın, Bedir Savaşı'nda ortaya koyduğu kahramanlık ve cesareti ile ilgili bir örnek araştırınız.
3. Tebük Savaşı'na "Zorluk Savaşı", bu savaş için hazırlanan orduya da "Zorluk Ordusu" denilmesinin sebebi nedir? Bu konuda bir araştırma yapınız.
4. Ashab-ı kiramın dayanışma ve yardımlaşmasına örnekler araştırınız.
5. Haşr suresinin 9. ayetinin anlamını, Kur'an mealinden bulup defterinize yazınız. Bu ayette ne anlatıldığını, aile büyüklerinizle konuşunuz.
6. Hz. Peygamber'in (s.a.v.), dayanışma ve yardımlaşmayı konu alan bir hadis-i şerifini bularak defterinize yazınız.

1. SAHABENİN CESARET VE SADAKATİ

Güdüleme

Cesaret sahibi bir insanda hangi özellikler bulunur? Bu konudaki düşüncelerinizi belirtiniz.

Cesaret ve sadakat, örnek bir insanda bulunması gereken iki güzel erdemdir. **Cesaret,** güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu; güven, yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz pekliği, çekinmezlik, atılganlık gibi anlamlara gelir.[1] **Sadakat;** dostluk, bağlılık, güven duymak, vefalı olmak, sözünde durmak ve doğruyu söylemek demektir. Sevdiği birisini yalnızca Allah (c.c.) rızası için sevmek, maddi bir çıkar gözetmemek, sevdiği kişiye karşı içtenlikle davranmak ve kendisine iyilikte bulunan kimsenin iyiliğini hiçbir zaman unutmamak da sadakatin gereğidir. Sadakat, her durumda sevilen kişinin yanında olmak, zor zamanda onu terk etmemektir.[2]

Sahabiler, başlangıçtan itibaren İslam'a sadakatle ve gönülden bağlandılar. İslam dinine, Allah'ın (c.c.) emirlerine ve Hz. Peygamber'e (s.a.v.) her zaman büyük bir sadakat gösterdiler. İslam'ın yayılması ve korunması için cesaretle ve sadakatle mücadele ettiler. İslam'ı yok etmek ve Peygamber Efendimize (s.a.v.) zarar vermek isteyenlerle korkusuzca savaştılar. Allah (c.c.) için, vatan için, mukaddes değerler için cihat etmeyi bir görev; şehit ya da gazi olmayı ise en büyük onur kabul ettiler. Böylece vatanımız ve kutsal değerlerimiz için nasıl mücadele etmemiz gerektiği konusunda bize örnek oldular. Müşriklerin işkencelerine, eziyetlerine ve saldırılarına omuz omuza, cesaretle karşı koydular. Kendilerini Müslümanlıktan vazgeçirmek için her çeşit baskıyı yapan müşriklerin yüzlerine, cesaretle Allah'ın (c.c.) birliğini ve İslam'dan asla dönmeyeceklerini haykırdılar. Kendilerinden kat kat fazla olan düşman orduları karşısında asla korkuya kapılmadılar. Örneğin Bedir Savaşı'nda müşrikler bin kişiydiler. Müslümanlar ise üç yüz beş kişiyle Bedir mevkiine doğru yola çıktılar. Ancak onlar hiçbir zaman korkuya kapılmadılar. Çünkü Allah'ın (c.c.), müminlere zafer vaadi vardı. Sahabenin cesareti, fedakârlığı ve inancına bağlılığı sayesinde müşriklerin İslam'ı yok etme, Resulullah'ı (s.a.v) öldürme çabaları da boşa çıkmıştır. Ashab-ı kiramın cesaret ve sadakati, Allah'ın (c.c) da yardımıyla İslam'ı kısa zamanda birçok bölgede yaymayı başarmıştır.

Sahabiler, Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak uğruna, her durumda Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) yanında oldular. Kendilerine yapılan hakaret ve eziyetlere aldırış etmediler. Maruz kaldıkları işkencelere ve baskılara, sabırlı bir şekilde cesaretle göğüs gerdiler. Karşılaştıkları tehditlere boyun eğmediler, cesaretle karşı koydular.

Bilgi Notu

Habeşli bir köle iken Müslüman olan Hz. Bilal'e (r.a.), sahibi olan Ümeyye b. Halef dayanılması zor işkenceler yaptı. Onu kızgın kumların üzerine yatırdı. Karnına da bazen sıcak ve ağır taşlar, bazen de inek derisi koydu. "Ya böyle kalırsın ya da Muhammed'in dininden ayrılırsın." dedi. Onu ölümle tehdit etti. Hz. Bilal'i (r.a.) dininden döndürmek için her şeyi yaptı. Ama Bilal-i Habeşî (r.a.) yine de "Allah bir, Allah bir." diye haykırmaya devam etti. Çünkü o; Allah'a (c.c.), İslam'a ve Peygamber Efendimize (s.a.v.) sadakatle bağlıydı. Daha sonra Hz. Ebu Bekir (r.a.), Bilal'i (r.a.) satın alıp onu azat etti.

(İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 258; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 263-264; İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 332.)

1. Büyük Türkçe Sözlük, s. 361
2. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 314; Büyük Türkçe sözlük, s. 1675.

Hz. Bilal (r.a.) dışında, İslam'a sadakatle bağlı olan birçok cesur sahabi vardır. İlk Müslümanlardan Yasir (r.a.), Sümeyye (r.a.) ve onların oğlu Ammar (r.a.) bunlardandır. Örneğin ilk şehit sahabi olan Sümeyye (r.a.), inancı uğruna çok ağır baskılar gördü. Müşrikler onu dininden döndürmek için çok ağır işkenceler yaptılar, ölümle tehdit ettiler. Ancak o, kendisine yapılan tehditlere aldırmadı, maruz kaldığı işkenceler karşısında boyun eğmedi. Tehditlere sabır ve cesaretle karşı koydu. Başına ne gelirse gelsin dininden dönmeyeceğini ve inancından vazgeçmeyeceğini söyledi. İslam'a sadakatle bağlı olan bu cesur sahabi, işkence edilerek katledildi ve İslam'ın ilk şehidi olma şerefine nail oldu. Ammar (r.a.) ve ailesinin çektiği işkenceleri gören Resulullah (s.a.v.), **"Sabır, ey Yasir ailesi! Gideceğiniz yer cennettir."** buyurarak onları cennetle müjdeledi.[1]

Müşrikler, Reci' Vakası'nda Zeyd b. Desinne'yi (r.a.) esir alıp ona işkence ettiler. Sonra da bu sahabiyi öldürmeye karar verdiler. Gerekli hazırlıkları yaptılar. Kararlarını uygulamak için onu bir meydana getirdiler. İnsanlar, Zeyd'in (r.a.) katledilmesini görmek için meydanda toplanmıştı. Zeyd (r.a.), biraz sonra öldürülecekti. Ancak korkmuyordu. Çünkü İslam'a sadakatle ve gönülden bağlı olan bu cesur sahabi, Allah (c.c.) yolunda canını vermekten, şehadet şerbetini içmekten ancak mutluluk ve onur duyardı. Bu sırada müşriklerin önde gelenlerinden Ebu Süfyan, Zeyd'e (r.a.) sordu: "Ey Zeyd! Allah iyiliğini versin. Şimdi senin yerine Muhammed'in bizim elimizde olmasını, onun boynunu vurmamızı ve senin de ailenin yanında olmanı ister miydin?" İslam Peygamberi'ne (s.a.v.) büyük bir sadakatle bağlı olan Zeyd (r.a.), Ebu Süfyan'a şunu söyledi: "Onu bırak, vallahi Muhammed'in şimdi bulunduğu yerde, ona eziyet veren bir dikenin olmasını ve benim de ailemin yanında olmamı istemem de sevmem de." Zeyd'in (r.a.) bu cevabı karşısında şaşkına dönen Ebu Süfyan, "Muhammed'in ashabının, Muhammed'i sevmesi gibi hiçbir insanın diğerini sevdiğini görmedim." dedi. Bunun ardından, toplanan kalabalığın önünde bu cesur sahabi şehit edildi.[2]

Bilgi Notu

Bir gün ashab-ı kiram toplanıp "Vallahi Kureyş, Kur'an'ın açıktan okunuşunu duymadı. Onlara birisi duyursun, kim duyuracak?" dediler. Bu, cesaret isteyen bir işti. Çünkü Kureyşlilerin buna müsaade etmeyeceğini ve büyük tepki göstereceğini herkes biliyordu. Ancak Abdullah b. Mesud (r.a.), "Ben duyururum." diye atıldı. Abdullah b. Mesud (r.a.), fiziksel olarak zayıf bir kişiydi ve kendisini koruyacak güçlü bir kabileye de sahip değildi. Sahabe-i kiram, "Sana kötülük etmelerinden korkarız. Aşireti olan bir adam olsun isteriz. Kureyş ona eziyet etmek isterse aşireti engel olur." dediler. Abdullah b. Mesud (r.a.) şunları söyledi: "Bırakın. Allah beni koruyacaktır." Sonra kuşluk vakti Kâbe'ye gitti. Kureyşliler de oradaydı. Abdullah (r.a.) yüksek sesle, **"Bismillâhirrahmânirrahîm. Er-Rahmân, alleme'l-Kur'ân."** diyerek Rahmân suresini okumaya başladı. Bunu duyan Kureyşliler çok öfkelendiler, hemen kalkıp Abdullah b. Mesud'a (r.a.) vurmaya başladılar. O ise yüzüne ve vücuduna gelen darbelere rağmen cesaretle Kur'an okumaya devam ediyordu. Okuyabildiği kadar okudu, sonra da yüzü kan ve yara bere içinde arkadaşlarının yanına geldi. Arkadaşları, "İşte biz bundan korkuyorduk." dediler. İnancına ve İslami değerlere sadakatle bağlı olan cesur sahabi Abdullah b. Mesud (r.a.), onlara şunu söyledi: "Allah düşmanları, hiçbir zaman bana o andakinden daha zayıf ve hakir gelmedi. Eğer isterseniz yarın onlara aynısını yapmak üzere yine gideyim." Ancak sahabiler, "Yeter, onlara istemedikleri şeyi duyurdun." diye karşılık verdiler.

(İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 250.)

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 257.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 244-245.

Dört Halife başta olmak üzere sahabiler, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) her zaman sadakatle bağlı kalmışlardır.

Allah'ın Arslanı olarak tanınan Hz. Ali (r.a.) de cesaret ve sadakat sahibi bir kişiliğe sahipti. O, küçüklüğünden beri Resulullah'ın (s.a.v.) her zaman yanında yer aldı. Ona ilk iman edenlerden biri oldu. Hayber Savaşı'nda da büyük cesaret ve kahramanlık örneği gösterdi. Kuşatmanın uzaması üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Yarın sancağı öyle birine vereceğim ki Allah ve Resulü onu seviyor. Allah, onun eliyle fethi müyesser kılacaktır. O, kaçan biri değildir."** buyurdu. Ertesi gün de sancağı Hz. Ali'ye (r.a.) verdi. Hz. Ali'nin (r.a.) kahramanlıkları sayesinde ve Allah'ın (c.c.) lütfuyla Hayber fethedildi.[1]

Bilgi Notu

Cesaret ve sadakatiyle ön plana çıkan sahabilere, Ebu Dücane'yi (r.a) de örnek olarak verebiliriz. Uhud Savaşı'nda Resulullah (s.a.v.) eline bir kılıç aldı ve sahabe-i kirama, **"Bu kılıcın hakkını kim verecek?"** diye sordu. Ashab-ı kiram, "Bu kılıcın hakkı nedir ya Resulallah?" diye sorunca Peygamberimiz (s.a.v.), **"Kırılıncaya kadar düşmanla çarpışmak."** buyurdu. Birkaç kişi, kılıcı almak için girişimde bulunduysa da Hz. Peygamber (s.a.v.) kılıcı onlara vermedi. Bunun üzerine Ebu Dücane (r.a.), "Ben o kılıcın hakkını veririm." dedi ve kılıcı eline aldı. Bundan sonra var gücüyle düşmanla savaşmaya başladı. Büyük bir cesaretle düşman ordusunun arasına daldı. Ebu Dücane (r.a.), bu savaşta büyük yararlılıklar gösterdi. Resulullah'ın (s.a.v.) övgüsüne ve duasına mazhar oldu. Allah Resulü (s.a.v.) Uhud'da onun için, **"Allah'ım! Hareşe'nin oğlundan ben nasıl razı isem sen de razı ol."** diye dua etti.

(Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 309-310; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 110-111; Asri Çubukçu, TDVİA, "Ebu Dücane," C 10, s. 122.)

1. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 2, s. 309-310.

Hz. Ömer (r.a.), henüz Müslüman olmamışken müşriklerin aldığı bir karar gereği Peygamberimizi (s.a.v.) öldürmeye karar verdi. Bunun için yola çıktı. Yolda karşılaştığı biri, onun Hz. Peygamber'i (s.a.v.) öldürmeye gittiğini öğrenince "Önce sen kız kardeşine bak, o da Müslüman oldu." dedi. Duyduklarına çok sinirlenen Hz. Ömer (r.a.), hemen kız kardeşinin evine geldi. Kız kardeşi ile kocasının Kur'an okuduğunu işitti. Hışımla içeri girdi. Evdekiler, okudukları sayfaları sakladılar. Hz. Ömer (r.a.) önce kız kardeşinin kocasını tartakladı, onu darp etti. Kız kardeşi, ağabeyini engellemeye çalıştı. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.) ona da saldırdı ve kız kardeşini kanlar içinde bıraktı. Ama Hz. Ömer'in (r.a.) kız kardeşi, cesaretle şöyle haykırdı: "Ey Ömer! Duyuyor musun? Bil ki putları terk ettiğim doğrudur. Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur, onun ortağı da yoktur. Muhammed onun kulu ve resulüdür. Bize ne yapmak istiyorsan yap." dedi. Daha sonra Hz. Ömer (r.a.) yumuşadı ve Müslüman oldu.[1]

Etkinlik

Ashab-ı kiramdan biri, Uhud Savaşı'na kardeşiyle birlikte katılmıştı. Savaş esnasında her ikisi de yaralanmıştı. İki kardeş, yaralı olarak Medine'ye döndüler. Bu sırada Hz. Peygamber'in (s.a.v.) nidacısının, düşmanı kovalamak için çağrı yaptığını işittiler. Sonrasını bu sahabi şöyle anlatıyor: "Resulullah'ın (s.a.v.) nidacısı, düşmanı kovalamak için çıkmaya çağırınca kardeşimle birbirimize dedik ki: 'Resulullah (s.a.v.) ile birlikte olan bir gazveyi kaçırır mıyız? Vallahi bizim için binecek bir hayvan da yoktur. Biz ağır yaralıyız.' Böylece Resulullah (s.a.v.) ile birlikte yola çıktık. Ben daha az yaralı idim. Yarası ağırlık verdiği zaman kardeşimi kâh sırtımda taşıdım kâh o yürüdü. Nihayet Müslümanların vardığı yere vardık."

Sahabilerin davranışları, vatan sevgisi ve mukaddes değerler uğrunda mücadele etme konusunda bize nasıl bir yol gösterebilir? Yukarıdaki olayı ve konuda öğrendiğiniz bilgileri dikkate alarak arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

(İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 137.)

2. SAHABENİN YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMASI

Güdüleme

"Müminler ancak kardeştirler." (Hucurât suresi, 10. ayet.) ayeti bize hangi mesajları vermektedir? Söyleyiniz.

Dinimiz, inananları kardeş sayar. Buna göre kardeşler birbirleriyle nasıl dayanışma içinde olurlarsa birbirlerinin sevinç ve üzüntülerini nasıl paylaşırlarsa müminler de öyle olmalıdır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) birçok hadis-i şerifinde bu hususa dikkat çekmiştir. Örneğin o, bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur: **"Müminler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir organı hasta olduğu zaman, diğer organlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar."**[2] Sahabiler, İslam kardeşliğinin en güzel örneklerini sergilemişler ve her zaman birbirleriyle dayanışma içerisinde olmuşlardır.

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 243-245.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Edeb, 27; Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Birr, 66.

HADİS YORUMLAYALIM

اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لاَ يَظْلِمُهُ وَلاَ يُسْلِمُهُ مَنْ كَانَ فِى حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللّٰهُ فِى حَاجَتِهِ وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِماً سَتَرَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"Müslüman, Müslüman'ın kardeşidir. Ona zulmetmez. Onu (düşmana) teslim etmez (himaye eder). Kim Müslüman kardeşinin bir ihtiyacını giderirse Allah da onun bir ihtiyacını giderir. Kim, bir Müslüman'ın bir sıkıntısını giderirse Allah da onun kıyamet sıkıntılarından birini giderir. Her kim dünyada bir Müslüman'ın (ayıbını) örterse Allah da kıyamet günü onun (ayıbını) örter."

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Birr, 58; Tirmizî, es-Sünen, Hudûd, 3.)

Sahabiler, maddi olsun manevi olsun her konuda yardımlaşma ve dayanışma içinde oldular. Bir iş yapılacağı zaman el ele ve omuz omuza verip işi tamamladılar. Mescid-i Nebi'nin inşasında, Hendek Savaşı için hendek kazılmasında bunun örneklerini açık bir şekilde görebiliriz. Örneğin Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Medine'ye hicret ettiğinde burada bir mescit yaptırmaya karar vermiş ve bunu da sahabilerine bildirmişti. Sahabiler, Allah Resulü'nün (s.a.v.) isteği üzerine hemen çalışmalara başladılar. Omuz omuza vererek mescidin yapımında hep birlikte çalıştılar. Allah'ın Kutlu Elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.) de çalışmalara bizzat katıldı. Mübarek elleriyle mescidin yapımı esnasında kerpiç taşıdı.[1] Resulullah'ın (s.a.v.) eşi Ümmü Seleme (r.a.), bu konuda şunu söylemektedir: "Resulullah (s.a.v.) ile sahabileri, Mescid-i Nebi'yi inşa ederlerken sahabilerin her biri kerpiç taşıyordu. Ammar ise biri kendi yerine, diğeri de Resulullah'ın (s.a.v.) yerine olmak üzere ikişer kerpiç taşıyordu. Resulullah (s.a.v.) Ammar'ın sırtına elini sürüp **'Ey Sümeyye'nin oğlu! Herkesin bir, senin iki sevabın var.'** buyurdu."[2] Ashab-ı kiramın el birliği yapması, yardımlaşma ve dayanışması ile Mescid-i Nebi'nin inşası başarıyla tamamlandı.

Bilgi Notu

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), Medine'ye hicret ettiğinde tesis ettiği kardeşlik anlaşması ile ilgili bir sözleşme düzenlemişti. Buna **Medine Vesikası (Medine Sözleşmesi)** denir. Medine Vesikası'nda müminlerin birbiriyle her zaman dayanışma içinde olması gerektiği şöyle belirtiliyordu:

"Müslümanlar, (diğer) insanlardan ayrı olarak (kendi) aralarında bir topluluktur. Müminler, borcu ağır olan veya çoluk çocuğu fazla olan bir kimseyi ...yardımsız bırakamazlar... Müminler, Allah yolunda başlarına gelen musibetlere karşı birbirlerini korurlar... Müminler, insanlar içinde birbirlerinin dostlarıdırlar."

(İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 171-172; İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 294.)

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 164-165.
2. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 289.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Hicret'ten sonra Mekkeli muhacirlerden her birini, Medineli bir Müslüman ile kardeş yapmıştı. Böylece evlerini, mallarını, eşyalarını hatta ailelerini bırakıp başka bir şehre, inançları uğruna hicret eden müminlerin sıkıntısını hafifletmek istemişti. Hz. Peygamber (s.a.v.) muhacirlerin sıkıntılarını, İslam kardeşliğinin gerektirdiği yardımlaşma ve dayanışma ile hafifletmeyi amaçlamıştı. Medineli Müslümanlar, Peygamberimizin (s.a.v.) tesis ettiği kardeşlik gereğince Mekke'den hicret eden kardeşlerine samimi bir şekilde kucak açtılar. Onlarla evlerini, mallarını, sofralarını ve kazançlarını paylaştılar. Allah (c.c.) için yurtlarını terk etmek zorunda kalan din kardeşlerine her türlü yardımı yaptılar. Bundan dolayı onlardan bir karşılık da beklemediler. Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile muhacir kardeşlerine öncelik verdiler. Kardeşlerini kendilerine tercih ettiler. Rabb'imiz (c.c.) onları bu davranışları sebebiyle övdü. **"İman edip de hicret edenler, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihat edenler ve (muhacirleri) barındırıp yardım edenler var ya, işte onların bir kısmı diğer bir kısmının dostudur..."**[1]

Bilgi Notu

Sahabe-i kiramın sahip olduğu güzel özelliklerden biri, îsardır. **Îsar;** kişinin, kendi ihtiyacı varken başkalarına yardımda bulunarak özverili davranması, onları kendisine tercih ederek fedakârlık yapmasıdır.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 175.)

AYET YORUMLAYALIM

وَالَّذٖينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْاٖيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فٖى
صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّٓا اُو۫تُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ
يُوقَ شُحَّ نَفْسِهٖ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir."

(Haşr suresi, 9. ayet.)

1. Enfâl suresi, 72. ayet.

Yüce dinimiz, dayanışma ve yardımlaşmaya önem vermemizi ister.

Selman-ı Fârisî (r.a.), ashab-ı kiramın en tanınmış olanlarından biridir. İran asıllı olan bu sahabi, önceleri Mecusilik dinine mensupken daha sonra hak dini bulmak için evinden ve memleketinden ayrılmıştır. Selman-ı Fârisî (r.a.), başından çeşitli olaylar geçtikten sonra köle olarak Medineli bir Yahudi'ye satılmıştır. Burada Hz. Peygamber'i (s.a.v.) tanımış ve ona iman ederek Müslüman olmuştur. Selman-ı Fârisî (r.a.) başından geçenleri Peygamber Efendimize (s.a.v.) anlatmış, Resulullah (s.a.v.) da onun anlattıklarından etkilenmiştir.

Peygamberimiz (s.a.v.), Selman'ın bir köle olduğunu öğrenince ona, **"Ey Selman! Efendinle kölelikten azat olmak için bir anlaşma yap."** buyurdu. Selman-ı Fârisî (r.a.), efendisiyle konuştu. Üç yüz hurma dikip yetiştirmek ve kırk okka altın vermek şartıyla serbest kalma anlaşması yaptı. Hz. Peygamber (s.a.v.), Selman-ı Fârisî'den (r.a.) fidanlar için çukur kazmasını istedi. Ancak hurmaları dikmemesini, onları kendisinin dikeceğini söyledi. Üç yüz fidanı bulmak ve dikmek, tek başına Selman (r.a.) için oldukça zor bir işti ve zaman alacaktı. Ancak sahabiler, kardeşleri Selman'ı (r.a.) bu konuda yalnız bırakmadılar. Her sahabi, gücü oranında Selman'a (r.a.) hurma fidanı verdi. Ayrıca sahabiler, hurma fidanları için çukurların kazılmasında ona yardım ettiler. Daha sonra Resulullah'a (s.a.v.) haber verdiler. Efendimiz (s.a.v.), hurma fidanlarını mübarek elleriyle çukurlara tek tek dikti. Daha sonra yine Resulullah'ın (s.a.v.) ve sahabilerin yardımıyla altınlar da tamamlandı. Selman (r.a.) altınları, efendisi olan Yahudi'ye verdi. Böylece Selman-ı Fârisî (r.a.), efendisiyle anlaşmasının gereği olan şartları yerine getirdi. Sonuçta sahabilerin yardımlaşma ve dayanışması ile Selman-ı Fârisî (r.a.) kölelikten kurtuldu.[1]

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 139-144.

Etkinlik

Sınıfınızda birkaç kişilik gruplar oluşturunuz. Günümüzde, Müslümanlar arasındaki yardımlaşma ve dayanışmayı yaygınlaştırmak için neler yapılabileceğine ilişkin farklı projeler hazırlayınız. Projelerinizi arkadaşlarınızla karşılaştırıp değerlendiriniz.

3. SAHABENİN AZMİ VE FEDAKÂRLIĞI

Güdüleme

Azim ve fedakârlık ne demektir? Bu konuda bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sahabiler, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğine ilk inananlar oldular. Onlar; atalarının yüzlerce yıllık geleneklerini, yanlış inançlarını ve yerleşmiş alışkanlıklarını reddettiler. Müminler, İslam'ın ilk dönemlerinde çok sıkıntı çektiler. Çünkü onların sayıları, güçleri ve maddi imkânları son derece sınırlıydı. İslam tebliğinin ilk yıllarında putlara tapmayı reddedip İslam'ı benimseyenlere alaycı gözlerle bakıldı, onlara hakaretler edildi, dayanılması zor işkenceler yapıldı. Bunları yapan müşriklerin amacı, inananları dininden döndürmek ve İslam'a inanmaktan vazgeçirmekti. Ancak Müslümanlığı gönülden benimseyen sahabiler, baskılardan yılmadılar. Azimle ve sabırla doğru bildikleri yolda yürümeye devam ettiler. Çünkü onlar, bir gün hakkın batılı yeneceğine ve karanlığın yok olmaya mahkûm olduğuna gönülden inanıyorlardı.

Bilgi Notu

Sahabiler, İslam dinini yaymak ve inançlarını yaşamak için büyük fedakârlıklar yaptılar. Doğup büyüdükleri, aileleriyle yaşadıkları, yıllardır havasını soludukları, evlerinin ve arazilerinin bulunduğu toprakları karşılaştıkları baskılar sebebiyle terk etmek zorunda kaldılar. 615 ve 616 yılında Habeşistan'a, 622 yılında da Medine'ye hicret ettiler.

616 ile 619 yılları arasında müşrikler, Müslümanlara ekonomik ve sosyal boykot uyguladılar. Onlara, parasıyla bile yiyecek ve içecek satmadılar. Müminlerle alışverişi, konuşmayı ve kız alıp vermeyi kestiler. İnananlar, bu üç yıl boyunca büyük zorluklar çektiler. Gün geldi, yiyecek ekmek, içecek su bulmakta zorlandılar. Paralarıyla bile yiyecek alamayacak kadar zor durumda kaldılar. Ancak bütün bunlar, onları yıldırmadı. Müslümanlar, bu zorluklara azimle ve sabırla direndiler. Sonunda da boykot kaldırıldı.

(İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 219-224.)

Bilgi Notu

Azim; bir iş hakkında kesin kararlı olmak, karşılaşılan engelleri yenme konusunda sebatkâr davranmak, ümitsizliğe ve karamsarlığa kapılmamak anlamlarına gelir. Dinî bir kavram olarak azim; emirlerine hiçbir şekilde karşı gelmek mümkün olmayan ve âciz bırakılamayan, kendisinin ve sıfatlarının mahiyeti anlaşılamayacak kadar ulu ve yüce varlık." anlamında Allah'ın esmayıhüsnasından biri.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 39-40.)

İslam tarihinde ilk hicret, Habeşistan'a gerçekleşmiştir.

Peygamberimiz (s.a.v.) ve 305 sahabi, Medine'ye hicretten iki yıl sonra (624) Şam'dan dönen bir Kureyş kervanını takip etmek üzere yola çıktılar. Amaçları, kervanın mallarına el koymaktı. Ancak kervan, yolunu değiştirip Mekke'ye ulaştı. Bu arada kervana yönelik saldırı hazırlığını duyan Mekkeli müşrikler, 1.000 kişilik bir kuvvetle yola çıktılar. Bu durumda Peygamberimiz (s.a.v.) ashabının savaşmak istemeyeceğini düşündü. Çünkü Medine'den savaşmak amacıyla yola çıkmamışlardı. Peygamberimiz (s.a.v.), ashabına, düşman ordusunun yaklaştığını söyledi. Ne düşündüklerini sordu. Sahabiler düşmana karşı koyma konusunda son derece azimliydiler. Mikdad b. Amr el-Behrânî (r.a.), "Seni hak ile gönderen Allah'a ant olsun ki bizi Birgü'l-gumad'a* götürsen bile oraya varıncaya kadar seninleyiz." dedi. Sa'd b. Muaz (r.a.) da "Seni hak ile gönderen Allah'a ant olsun ki şu denize varsan ve dalsan, bizden de bir tek kişi kalsa bile seninle beraber denize dalacağız." diyerek ashabın kararlılığını ve azmini ortaya koydu.[1]

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 349; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 2, s. 10-11.
* Mekke'den oldukça uzak, denize 15 mil mesafede bir yer.

Etkinlik

Sahabiler, Bedir Savaşı'na büyük fedakârlıklar ve yokluklar içinde katılmışlardı. Bu durumu gören Hz. Peygamber (s.a.v.), ashabına bakıp **"Allah'ım! Bunlar yaya ve yalın ayaktırlar, onları bindir. Allah'ım! Bunlar açık ve çıplaktırlar, onları giydir. Açtırlar, onları doyur. Fakirdirler, onları fazl-u kereminle mal sahibi yap."** buyurarak dua etmişti.

(Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 72.)

Ashab-ı kiram, inançları ve kutsal değerleri uğruna her türlü fedakârlığı yapmıştır. Onlar; Allah (c.c) için, Resulullah (s.a.v.) için, İslam için gerektiğinde canlarını ve mallarını feda etmekten çekinmemişler, aileleriyle dahi karşı karşıya gelmeyi göze almışlardır. Örneğin Mekke'nin en yakışıklı gençlerinden biri olan Mus'ab b. Umeyr (r.a.), varlıklı bir ailenin oğluydu. Müslüman olunca ailesi ona cephe almıştı. Annesi, babası ve akrabaları ona dininden dönmesi için baskı yaptılar, kendisini hapsettiler. Ama o, inancından asla vazgeçmedi. Daha önce sahip olduğu imkânları ve lüks hayatı terk ederek sıkıntı içinde yaşamayı göze aldı. Doğup büyüdüğü topraklardan ayrılıp Medine'ye hicret etmek zorunda kaldı. Peygamberimizle (s.a.v.) Bedir ve Uhud Savaşı'na katıldı. Uhud Savaşı'nda şehit düştü. Şehit olduğunda sahabiler onu kefenlemek istediler. Ancak bunun için bir parça giysiden başka bir şey bulamadılar. O giysi de kısaydı. Ashab-ı kiram bu giysiyle Mus'ab'ın (r.a.) başını örtmek istediklerinde ayak kısmı, ayak kısmını örtmek istediklerinde ise baş tarafı açıkta kalıyordu. Allah Resulü (s.a.v.), onun bu durumunu görünce duygulandı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), **"Ben seni Mekke'de görmüştüm. Mekke'de senin gibi zarif elbiseli, saçı güzel ve dalgalı biri yoktu. Şimdi ise sen, saçı başı dağınık hâlde bir hırkanın içindesin."** buyurarak duygularını ifade etti. Sonra da kefen olarak kısa gelen o giysiyle onun baş tarafının örtülmesini ve ayak kısmına da izhir adı verilen bitkiden, kokulu bir ot demeti konulmasını istedi.[1]

Bilgi Notu

Ashab-ı kiramın fedakârlıklarına örneklerden biri de Hz. Osman'ın Rûme kuyusunu satın alıp vakfetmesidir. Bu kuyu, Yahudi bir adama aitti ve adam, bu kuyunun suyunu Müslümanlara para ile satıyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.), bu kuyunun Müslümanların olmasını çok arzuluyordu. **"Müslüman'ın en güzel sadakası, birisinin bu kuyuyu Müzeyneli adamdan satın alması ve onu vakfetmesidir."** buyurmuştu. Bunun üzerine Hz. Osman (r.a.), 4.000 dirhem ödeyip bu kuyuyu satın aldı ve vakfetti. Peygamberimiz (s.a.v.) bundan çok memnun oldu ve **"Ya Rabbî! Cenneti ona vacip kıl."** buyurarak Hz. Osman'a (r.a.) dua etti.

(İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 489.)

1. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 359-360; İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 258-259; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 132- 133; Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Cenâiz, 27.

Sudan'da açtırılan bir su kuyusu

Sultan Ahmet Çeşmesi/İstanbul

Dinimize göre insanların su ihtiyacını gidermek büyük sevaptır.

İslam için, Resulullah (s.a.v.) için birçok fedakârlık yapan sahabilere Hz. Ali'yi (r.a.) de örnek verebiliriz. Hz. Ali (r.a.), küçük yaşta Müslüman olmuş ve her zaman Resulullah'ın (s.a.v.) yakınında bulunmuştur. Allah Resulü'nün (s.a.v.) en yakın destekçilerinden olan Hz. Ali (r.a.), onun için gerektiğinde canını ve malını feda etmekten çekinmemiştir. Örneğin Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), hicret edeceği zaman Hz. Ali'ye (r.a.), **"Benim yatağımda yat ve benim yeşil cübbemle örtün ve onun içinde uyu…"** diye tembihlemiştir. Çünkü o gece suikastçı müşrikler, Efendimizi (s.a.v.) öldürmek için evinin çevresinde bekleyeceklerdi ve bunu Allah (c.c.), Hz. Muhammed'e (s.a.v.) bildirmişti. Hz. Ali (r.a.), Resulullah'ın (s.a.v.) bu isteğini en ufak bir tereddüt göstermeden kabul etmiştir. Müşriklerin, kendisine her türlü zararı verebileceklerini bildiği hâlde büyük fedakârlık göstermiş ve Peygamberimizin (s.a.v.) yatağına yatmıştır. [1]

Bilgi Notu

Medineli sahabilerden Ebu Talha Zeyd b. Sehl'in (r.a.) çok sevdiği, büyük bir hurma bahçesi vardı. **"Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça 'iyi'ye eremezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir."** (*Âl-i İmrân suresi, 92. ayet.*) ayet-i kerimesi nazil olunca Ebu Talha (r.a.), Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yanına geldi. Bahçeyi Allah (c.c.) rızası için bağışladığını, orada istediği şekilde tasarrufta bulunabileceğini Resulullah'a (s.a.v.) söyledi. Onun bu fedakâr davranışını takdir eden Peygamberimiz (s.a.v.), bahçeyi akrabalarına bağışlamasının daha uygun olacağını söyledi. O da öyle yaptı.

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Vekâle, 15, Vesâyâ, 10.)

Hicret'in 9. yılında Peygamberimiz (s.a.v.), Bizanslılara yönelik olarak Tebük seferine çıkılacağını ashabına bildirdi ve onlara, sefer için hazırlık yapmalarını söyledi. Hava aşırı sıcaktı. Medine'de kıtlık vardı ve halk büyük sıkıntılar çekiyordu. Gidilecek yer, Medine'ye 700 km mesafede olup o günün şartlarında yolculuk çok meşakkatliydi. Düşman da dönemin en güçlü devletlerinden biri olan Bizans ordusuydu. Allah Resulü (s.a.v.), orduyu yola çıkarabilmek için ashabından fedakârlık yapmalarını istedi.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 147.

Sahabiler de güçleri oranında orduyu donatmak için sadaka verdiler. Hz. Ebû Bekir (r.a.) malının tamamını, Hz. Ömer (r.a.) ise malının yarısını ordunun donatılması için verdi. Abdurrahman b. Avf (r.a.), Sa'd b. Ubade (r.a.), Muhammed b. Mesleme (r.a.) gibi sahabiler de ordunun ihtiyaçları için büyük fedakârlıklar yaptılar. En fazla yardımı yapan Hz. Osman (r.a.) ise ordunun üçte birini donattı. Ordu için çok sayıda deve ve büyük miktarda para verdi. Resulullah (s.a.v.), Hz. Osman'ın (r.a.) fedakârlığından çok memnun oldu ve **"Bundan sonra Osman'ın yapacakları, onun imanına zarar vermeyecektir."** buyurarak onu övdü. Bu savaşta kadınlar da küpelerini ve ziynet eşyalarını Resulullah'a (s.a.v.) göndererek ordunun donatılmasına katkıda bulundular.[1] Büyük zorluklar ve fedakârlıklarla hazırlanan Tebük ordusuna **Ceyşü'l-Usre** (Zorluk Ordusu) denildi.

Bilgi Notu

Bir savaş olduğunda cepheye koşan sadece erkek sahabiler değildi. Kadın sahabiler de savaşa katılıyorlardı. Kadın sahabiler cephelerde gerektiğinde savaşıyor, daha çok da askerlere yemek götürüyor ve yaralananların tedavisiyle meşgul oluyorlardı. Örneğin Uhud Savaşı'na on dört kadın sahabi katılmıştı. Resulullah'ın (s.a.v.) sevgili kızı ve ciğerparesi Hz. Fâtıma (r.a.), Hamne binti Cahş (r.a.), ve Peygamberimizin dadısı Ümmü Eymen (r.a.) bunlar arasındaydı. Bu kadınlar sırtlarında yiyecek ve içecek taşıyor, yaralılara su veriyor ve onları tedavi ediyorlardı. Örneğin Hz. Fâtıma (r.a.), Uhud'da yaralanan babasını hemen kucaklamış ve onun mübarek yüzündeki kanı silmeye başlamıştı. Kan durmayınca Hz. Fâtıma (r.a.) eline bir hasır parçası almış, onu yakmış ve külünü Resulullah'ın (s.a.v.) yarasına bastırmıştı. Bunu yapınca Efendimizin (s.a.v.) kanaması durmuştu.

(Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 299-300.)

Etkinlik

Bugün bizler, sahabenin azim ve fedakârlıklarını örnek alarak neler yapabiliriz? Aşağıdaki boşluklara yazınız.

İslam'ı güzel yaşayıp insanlara örnek olabiliriz.	....	....	....

1. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 3, s. 226-227.

4. BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

Güdüleme

Bedir Savaşı'nın İslam tarihi açısından önemi nedir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

İslam tarihinde ilk ciddi savaş, Mekkeli müşriklerin 624 yılında Müslümanların üzerine yürümesiyle gerçekleşti. Bedir mevkiinde yapılan bu savaş, Bedir Savaşı olarak anıldı. Bedir Savaşı'nın İslam tarihinde çok önemli bir yeri vardır. Bu savaş, İslam uğrunda, Allah (c.c.) yolunda Müslümanların düşmanla karşılaştığı ilk büyük savaştır. Müslümanlar bu savaşa büyük zorluklar içinde çıkmışlardır. Yiyecek ekmek, giyecek giysi, binecek at, deve vb. hayvan bulamaz durumdayken Allah (c.c.) için, İslamiyeti korumak ve yaşatmak için savaş meydanına koşmuşlardır. Sayıca kendilerinden üç misli kalabalık düşman ordusunun karşısına çıkma konusunda bir an bile tereddüt etmemişlerdir. Düşman ordusunda aile fertlerinden bazı kimseler, akrabaları ve hemşehrileri olduğunu bile bile Allah (c.c.) için cihat etmekten geri durmamışlardır. Savaşmak için değil, Kureyş kervanını takip etmek için yola çıktıkları hâlde düşman harekete geçince Allah Resulü'nün (s.a.v.) emri ile ölümü göze almışlardır.

Etkinlik

لَعَلَّ اللّٰهَ اطَّلَعَ إِلَى أَهْلِ بَدْرٍ فَقَالَ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ فَقَدْ وَجَبَتْ لَكُمُ الْجَنَّةُ ، أَوْ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ

Peygamberimiz'in (s.a.v.) Bedir Savaşına katılanların faziletiyle ilgili bir hadisi şöyledir:

"Allah, Bedir ehlinin (o günkü yüksek mücadelelerini) takdir etmiştir de onlara, 'İstediğinizi yapın, cennet sizlere vacip olmuştur veya ben sizleri bağışlamışımdır.' buyurmuştur."

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Meğâzî, 9.)

Yukarıdaki hadisi yorumlayınız. Bu hadisten ilke ve değer çıkarınız. Bedir ehlinin yaptıklarından kendimize ne gibi dersler çıkarabilir ve onların hangi özelliklerini örnek alabiliriz? Arkadaşlarınızla konuşunuz.

Bilgi Notu

İslam'da önemli kavramlardan biri cihattır. Bu kavram, düşmanlara karşı ülkeyi savunmak amacıyla silahlı mücadele verme anlamına gelir. **Cihat;** vatanını, milletini, bayrağını vb. kutsal değerlerini korumak için yapılan savaş ve verilen mücadeledir.

Esasen cihat, geniş kapsamlı bir kavramdır. Örneğin cihat kavramı sözlükte; söz ve fiille bütün kuvvetini harcayarak çalışma, yorulma, aşırı gayret etme anlamına gelir. İyiliğin yerleşmesi ve kötülüğün ortadan kalkması için maddi ve manevi tüm imkânları kullanarak gayret sarf etmek de cihattır. İnsanın her türlü kötülüğe, şeytana karşı verdiği mücadele ve içindeki çirkin tutkuları yenme çabası da İslam'da cihat olarak değerlendirilir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 50.)

Bedir Savaşı'nın önemini gösteren bir şema

Bedir Savaşı; Allah'ın (c.c.) yardımı, Resulullah'ın (s.a.v.) üstün liderliği, sahabilerin de büyük fedakârlıkları ve kahramanlıklarıyla kazanıldı. Bu savaş, Müslümanların askerî ve siyasi bakımdan ilk zaferi oldu. Müslümanlar, Bedir zaferiyle askerî ve siyasi bir güç olduklarını kanıtladılar. Müslümanları önemsemeyenler, Bedir zaferinden sonra bu düşüncelerinin yanlışlığını fark ettiler. İslam tarihinde böylesine önemli olan, az sayıda sahabinin büyük fedakârlıklar içinde, binbir zorlukla katıldığı ve büyük kahramanlıklar gösterdiği bu savaşa katılan sahabe-i kiramın (Ashab-ı Bedir), Müslümanlar arasında ayrıcalıklı ve özel bir konumu vardır. Bedir Savaşı'na katılanların fazileti hem hadislerde zikredilmiş hem de bu savaşa katılanlara sonraki dönemlerde de ayrı bir saygı gösterilmiştir.

Bilgi Notu

Bir keresinde Cebrail (a.s.), Resulullah'a (s.a.v.) gelerek "İçinizdeki Bedir ehlini ne addediyorsunuz?" diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Müslümanların en faziletlisi (kabul ediyoruz)."** buyurdu. Cebrail (a.s.), "Biz de Bedir'e katılan melekleri, (en faziletlilerimiz) biliyoruz." dedi.

(Buhârî,el-Câmiu's-Sahih, Meğâzî, 11.)

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Sahabenin cesaretine örnekler veriniz.

2. Sahabenin cesaretli olmasında hangi faktörler rol oynamıştır? Tartışınız.

3. Ashab-ı kiramın, İslam'a ve Peygamber Efendimize (s.a.v.) sadakatini örneklerle açıklayınız.

4. Sahabenin cesaret ve sadakatinin, İslam tarihi açısından önemi nedir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

5. Sahabe-i kiram, inançları uğruna ne gibi fedakârlıklar yapmıştır? Örneklerle anlatınız.

6. Ashab-ı Bedir'in fazileti hakkında bilgi veriniz.

7. Bedir Savaşı esnasında Mekkeli müşrikler, Müslümanlardan haber almak üzere Ebu Üsame el-Cûşemi'yi gönderdiler. Ebu Üsame dönünce ona, neler gördüğünü sordular. O da şunları söyledi: "Vallahi ne bir kuvvet ne sayıca çokluk ne bir cephane ne de atlar gördüm. Fakat ölüme susamış ve ailelerine dönmeyi düşünmeyen bir kavim gördüm. Kılıçlarından başka sığınakları ya da güçleri yoktu…"

   (Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 110.)

   Yukarıdaki metin, ashab-ı kiramın hangi özelliğini ortaya koymaktadır?

   A. Cömert olduğunu
   B. Cesaretli olduğunu
   C. Çok ibadet ettiğini
   D. Yardımsever olduğunu

8. Aşağıdakilerden hangisi, sadakatin anlamları arasında yer almaz?

   A. Korku ve üzüntü içinde olmak
   B. Vefalı olmak
   C. Doğruyu söylemek
   D. Her zaman sevilen kişinin yanında olmak

9. I. Müslümanların yaptığı ilk büyük savaştır.
   II. Müslümanların zaferiyle sonuçlanmıştır.
   III. Müminlerin sayısı, müşriklerden üç kat fazlaydı.
   IV. Müslümanlar için âdeta varlık-yokluk mücadelesiydi.

   Yukarıdakilerden kaç tanesi, Bedir Savaşı için söylenebilir?

   A. 1
   B. 2
   C. 3
   D. 4

10. **“Müminler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir organı hasta olduğu zaman, diğer organlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar.”**

(Buhârî, el-Câmiu’s-Sahih, Edeb, 27; Müslim, el-Câmiu’s-Sahih, Birr, 66.)

Yukarıdaki hadis, bize aşağıdakilerden hangisinin önemini anlatmaktadır?

A. Dayanışmanın
B. Sağlığımızın
C. Uykunun
D. Organlarımızın

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan bölümleri, verilen ifadelerle doğru bir şekilde tamamlayınız.

fedakârlık | îsar | cihat | azim | cesaret

11. ……......…………, güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu; güven, yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz pekliği, çekinmezlik, atılganlık gibi anlamlara gelir.

12. Kişinin, kendi ihtiyacı varken başkalarına yardımda bulunarak özverili davranmasına, onları kendisine tercih ederek fedakârlık yapmasına ……......………… denir.

13. ……………; bir iş hakkında kesin kararlı olmak, karşılaşılan engelleri yenme konusunda sebatkâr davranmak, ümitsizliğe ve karamsarlığa kapılmamak anlamlarına gelir.

14. Bir amaç uğrunda veya gerçekleştirilmesi hedeflenen şey için kendi çıkarlarından, yararlarından vazgeçmeye ……......………… denir.

15. Sözlükte; söz ve fiille bütün kuvvetini harcayarak çalışma, yorulma, aşırı gayret etme anlamına gelen ……......………… kavramı; vatanımızı, milletimizi, bayrağımızı, kutsal değerlerimizi korumak ve yaşatmak için yapılan savaş ve verilen mücadeledir.

16. Bedir Savaşı’na katılan sahabilere bir mektup yazsaydınız onlara neler söylerdiniz? Ashab-ı Bedir’e karşı duygu ve düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………

SÖZLÜK

A

âbâd : Bayındır, şen, rahat.

âdet : 1. Alışılmış şey, herkes tarafından uyulan yol, töre, gelenek, görenek, alışkanlık, usul. 2. Akıl ve sağduyu sahibi kişilerin benimseyip tekrarladıkları alışkanlıklar. 3. Akla ve düşünceye dayanmaksızın tekrar edilegelen olay, durum ve davranış.

ahir : Son, sonuç.

ahiret : 1. Dünya hayatını takip eden hayatın adı. 2. Dünya hayatındaki amellerin -söz, davranış ve eylemlerin- sonuçlarının alınacağı ve değerlendirileceği zaman.

ahit : 1. Söz verme, ant, yemin. 2. Taahhüt, sözleşme, mukavele. 3. İnsanın başkasına verdiği güvence. 4. İnsanın, Allah'tan (c.c.) başka tanrı tanımayacağına dair Allah'a (c.c.) kesin söz vermesi.

akıbet : Bir iş veya durumun sonu, sonuç.

akika : Yeni doğan çocuk nedeniyle Allah'a (c.c.) şükür olarak doğumunun genellikle yedinci gününde kesilen kurban.

âl : Aile, aile fertleri, yakınları.

alâk : 1. Yumurtanın döllenmesinden sonra yumurta içinde oluşan canlı, embriyo. 2. Sperm ile döllenmiş yumurtadan meydana gelen ve insanın ilk hâlini oluşturan hücreler topluluğu.

âlem : 1. Akıl ve duyu organlarıyla bilinebilen veya mevcudiyeti düşünülebilen, Allah (c.c.) dışındaki bütün varlıklar. 2. Yaratıcısının varlığına işaret eden ve onun mevcudiyetinin bilinmesini sağlayan her şey. 3. Dünya, cihan, kâinat.

amel : 1. Yapılan iş, eylem, fiil. 2. Çalışma, didinme, davranış, uygulama. 3. Bir kural veya dinî emrin yerine getirilmesi. 4. Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü davranış. 5. Bir niyete ve amaca bağlı olarak yapılan iş.

arz : 1. Sunma, ortaya koyma, bir nesneyi gösterme, arz etme. 2. Yeryüzü.

ashab-ı kiram : Kerem sahibi, cömert ve şerefli sahabiler.

ashap : 1. Arkadaşlar, dostlar, veliler. 2. Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamber Efendimizi (s.a.v.) çok kısa süre de olsa görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimseler. (bk. sahabe)

aşiret : Dil ve kültür yönünden büyük bir türdeşlik gösteren, birçok boydan oluşan, yapısındaki aileler arasında toplum, ekonomi, din, kan veya evlilik bağları bulunan göçebe veya yerleşik nitelikteki topluluk, oymak.

azat : 1. Serbest bırakma. 2. Özgür, hür. 3. Köle veya cariyeyi hürriyetine kavuşturma.

B

bereket : 1. Nimet, bağış, Allah'ın (c.c.) karşılıksız vermesi. 2. Uğur, hayır. 3. Bolluk, gürlük, feyiz, mutluluk ve güzelliklerin artması.

beşer : İnsan, insanoğlu.

biat : 1. Söz verme amacıyla el sıkma. 2. Birinin hâkimiyetini kabul etme ve emirlerine bağlılığını bildirme. 3. Halifelik makamına geçenin eli üzerine el koyarak veya el sıkışarak kişinin ona bağlılığını göstermesi ve itaat edeceğine söz vermesi.

C

Cahiliye Dönemi : Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğinden önce insanların yaşadıkları ve özünde putlara tapma, soy-sopla övünme, hukuksuzluk, kibir ve zayıfları ezme gibi olumsuzlukları barındıran sosyal ve kültürel ortam.

cariye : 1. Eskiden savaşta ele geçirilen veya yabancı ülkelerden kaçırılıp özgürlükten yoksun bırakılan, alınıp satılabilen, her konuda efendisinin isteklerine bağlı bulunan kadın köle. 2. Hukuki, iktisadi ve sosyal bakımdan hür insanlara göre daha aşağı bir konumda bulunan kadın köle.

cemiyet : 1. Dernek. 2. Bir olayı veya kişiyi kutlamak amacıyla bir araya gelen topluluk.

D

darp : 1. Vurma, dövme. 2. Çarpma. 3. Vuruş.

defin : Ölüyü gömme.

E

ecir : Karşılık, mükâfat, sevap.

edep : 1. İyi ahlak, güzel terbiye, eğitim. 2. Utanma, zarafet, insanlara söz ve hareketlerle güzel davranışta bulunma. 3. Bir toplumda örf, âdet ve kural hâlini almış iyi tutum ve davranışlar veya bunları kazandıran bilgi. 4. Allah'ın (c.c.) razı olmadığı her türlü işten el çekme, günahlardan sakınma yollarını bilme ve kulluğun hakikatini kavrayarak ibadet etme.

erdem : 1. Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adı, fazilet. 2. İnsanın ruhsal olgunluğu.

F

faiz : 1. Fazlalık, artma, çoğalma. 2. Emek karşılığı olmaksızın paranın kullanılmasına karşılık olarak elde edilen ve İslam dininde haram kabul edilen kazanç.

fazilet : 1. Olgunluk, erdemlilik, üstünlük, değer, kıymet. 2. İffet, namus, güzel ahlak. 3. İnsanın doğuştan sahip olduğu ve sonradan çalışma yoluyla geliştirip zenginleştirdiği güzel nitelikler.

feryat figân : Haykırarak, ağlayarak.

fidye : 1. Kurtuluş bedeli, kurtulmalık. 2. Esiri veya herhangi bir kişiyi, içine düştüğü durumdan kurtarmak için verilen mal, para. 3. Dince geçerli bir sebepten dolayı ibadetlerde meydana gelen bir eksikliğe karşılık olarak verilen mal, para.

G

gaflet : 1. Ne yaptığını bilmeme, ihmallik, dalgınlık. 2. Bir şeyi bile bile terk etme. 3. Günah ve sevap hususunda duyarsız ve dikkatsiz davranma. 4. Ahiret için gereken hazırlığı yapmama. 5. Kalp katılığı, dinî emirlere duyarsızlık.

gayrimüslim : Müslüman olmayan kimse.

gazap : 1. Öfke, kızgınlık, hiddet. 2. Hoşa gitmeyen bir şey karşısında intikam arzusuyla heyecanlanma. 3. Yeryüzünde işlenmiş ve işlenecek olan her türlü zulüm ve haksızlığa karşı Allah'ın (c.c.) verdiği veya vereceği ilahi ceza.

H

hacet : 1. Herhangi bir şey için gerekli olma, gereklilik, lüzum. 2. İhtiyaç duyulan şey, gerekli şey.

hadis-i kutsi : 1. Allah'ın (c.c.), Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gönlüne ilham ettiği, onun da bu ilham edilen şeyleri kendi ifadesi ile dile getirdiği hadis(ler), Rabbani hadis. 2. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Kur'an-ı Kerim dışında Allah'a (c.c.) nispet ederek söylediği sözler, hadisler.

hak : 1. Gerçek, doğru, gerçeğe uygun. 2. Adalet. 3. İslam. 4. Gerek sözün gerekse eylemin zaman ve şartlara göre nasıl söylenmesi ve yapılması gerekiyorsa öylece yerine getirilmesi. 5. Bir iş ve emeğin maddi veya manevi karşılığı. 6. Bir şeye, aslına uygun olarak inanma, bu şekilde kazanılan inanç ve bilgi. 7. Dinin veya hukuk düzeninin tanıdığı yetki ve ayrıcalık.

hakir : Aşağı görülen, değersiz.

halife : 1. Birinin yerine geçen, vekil, vekil olduğu kişi adına görev yapan kimse. 2. Hz. Peygamberin (s.a.v.) vefatından sonra onun yerine devlet başkanlığına geçen yöneticilerin ortak adı. 3. Tarihte bütün Müslümanların ortak iradesiyle işbaşına geçen ve yönetimde İslami kurallara uyma konusunda titizlik gösteren, işlerini adalet ve iştişare ile yürüten, toplumda adaletle hükmeden yönetici.

hamd : 1. İyilik, güzellik, üstünlük ve erdemlilikle niteleme. 2. Allah'a (c.c.) teşekkür, şükran. 3. Bütün övgü çeşitlerini içeren sevgi ve saygıyla Allah'a (c.c.) yapılan şükür. 4. Yapılan iyiliğin kendisine yönelik olma şartı aramadan, Allah'ın (c.c.) mutlak manada lütufkâr ve iyiliksever olmasını dile getirme.

hayâ : 1. Utanma, sıkılma duygusu. 2. Kişinin, Allah'a (c.c.) olan içten sevgi ve saygısından dolayı kötü, çirkin, ahlak dışı ve günah olan davranışlardan rahatsız olması ve bunlardan kaçınması.

hayır : 1. Servet, mal. 2. İlim, hikmet. 3. Dinin ve aklın yapılmasını iyi, güzel ve yararlı gördüğü, kişinin sadece Allah'ın (c.c.) rızasını gözeterek yaptığı iş, amel.

hidayet : 1. Doğru yolu gösterme, doğru yolu bulma, rehberlik yapma, irşat etme. 2. Allah'ın (c.c.) insanlara; kendi yolunda gidebilecek akıl, düşünme, öğrenme, hatırlama gibi yetenekler vermesi ve insanların da bunları kullanarak doğru yolu bulması. 3. Günahlarla iç içe bir kimsenin dindar hâle gelmesi, günahlarını terk ederek İslam dinine uygun; ahlak, ibadet ve davranışlar kazanması.

hikmet : 1. Bilgelik, felsefe. 2. Allah'ı (c.c.) gereği gibi bilme bilgisi. 3. İnsanın, varlıkların hakikatini, gerçek yüzünü, gücü oranında bilip ona göre hareket etmesi. 4. Kur'an ve sünneti doğru bir şekilde anlayabilme ve amel etme yeteneği. 5. Hüküm vermede doğru karar verme yeteneği. 6. İslam dinindeki hükümlerin konuluş amaçları.

huşu : 1. Allah'a (c.c.) duyulan saygının bir gereği olarak başta namaz olmak üzere ibadetlerin yerine getirilmesi sırasında kulun sükûnet ve vakar içinde bulunması. 2. Allah'ın (c.c.) yüceliğinin kalpte hissedilip dinin emirlerine karşı tam bir bağlılık gösterme ve nefsin tutkularına değer vermeme.

hürmet : Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, saygı.

I

ıslah : 1. İyi ve yararlı olma, düzeltme, daha iyi hâle getirme. 2. Dinî değerleri, inanç ve yaşama biçimini yeniden canlandırmayı, bozulan değer yargılarını düzeltmeyi hedefleyen düşünce ve faaliyetler.

ıyal : Bir kişinin üzerine nafakasını vermek vacip olan, kendilerini geçindirdiği kimseler.

İ

icabet etmek : Kabul etmek, karşılıksız bırakmamak, karşılık vermek.

idrak : Anlama yeteneği, anlayış, akıl erdirme.

iffet : 1. Haramdan uzak durma, kötü söz ve işlerden kaçınma. 2. Cinsel konularda ahlak kurallarına bağlı kalarak insanın namusunu, şerefini ve haysiyetini koruması.

iftihar : Övünme, kıvanma, kıvanç, övünç.

ihlas : 1. Samimiyet, içtenlik, kalbî ve karşılıksız sevgi ve yürekten bağlılık, doğruluk, temizlik, saflık, gösterişsizlik. 2. İnsanın bütün sözlerinde, davranışlarında, ibadetlerinde sadece Allah'ın (c.c.) rızasını gözetmesi.

ihsan : 1. İyilik etme, iyi ve güzel davranma, güzel yapma, bağışlama, bağışta bulunma, ikram etme. 2. İnsanın başta anne-babası olmak üzere diğer insanlara yönelik sevgi ve saygıya dayanan özverili tutumu. 3. İnsanın, kendisinin Allah'ın (c.c.) huzurunda olduğunu hissetmeye çalışarak onu görüyormuşçasına ibadetlerini yerine getirmesi.

ihtilaf : Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık.

ikamet : Bir yerde oturma, eğleşme.

ilah : 1. Hak olsun, batıl olsun, tapınılan her türlü varlık. 2. Tapınılan, yüceliği karşısında hayranlık duyulan, gönülden bağlanılıp sığınılan, duyularla idrak edilemeyen varlık. 3. Hayatın tüm alanlarındaki kuralları belirleme yetkisini elinde bulunduran, sevgi, saygı ve yüceltmede eşsiz kabul edilen mutlak varlık, Allah (c.c.).

iltifat : Birine güler yüz gösterme, hatırını sorma, tatlı davranma, küçük ilgi gösterme, rağbet etme.

imar etmek : Bayındır hâle getirmek, ihya etmek, güzelleştirmek, bakımlı duruma getirmek.

irtihal : Bir yerden bir yere göç etmek, ölmek.

isnat : 1. Bir düşünceyi, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme, atfetme. 2. Kara çalma, iftira.

itaat : 1. Boyun eğme, uyma, söz dinleme, emre göre hareket etme, saygı gösterme. 2. Allah'ın (c.c.) ve onun Kutlu Peygamberi'nin ortaya koyduğu emir ve yasaklara uyma.

ittifak : 1. Anlaşma, uyuşma, bağlaşma. 2. Oy birliği.

K-L

kabile : Ortak bir atadan türediklerine inanılan toplumsal ve ekonomik ilişkilerinde ataerkil anlayışı uygulayan geleneksel topluluk, klan.

kalkan : 1. Ok, kılıç vb. silahlardan korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık. 2. Koruyucu.

kaza : 1. Hükmetme, karara bağlama, emretme, mahkeme etme, yargı. 2. Yerine getirme, ödeme. 3. Zamanında yerine getirilememiş olan dinî görevlerin sonradan yerine getirilmesi.

kefaret : 1. Yerine getirilmeyen bir ibadeti, işlenen bir günahı veya yapılan bir hatayı telafi etmek umuduyla kesilen kurban, verilen sadaka veya tutulan oruç. 2. Dinin koymuş olduğu yasakları çiğnemek suretiyle veya yanlışlıkla ya da bir zorunluluk sonucu işlenen bir günahın bağışlanması için yapılan ibadet.

kervan : Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.

kısas : Bir suçluyu, başkasına yaptığı kötülüğü kendisine aynı biçimde uygulayarak cezalandırma.

kutsal : 1. Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken, kutsi, mukaddes. 2. Tapınılacak veya yolunda can verilecek derecede sevilen. 3. Bozulmaması, dokunulmaması, karşı çıkılmaması gereken, üstüne titrenilen.

küfür : 1. Bir şeyi inkâr etme. 2. Allah'ın (c.c.) varlığını ve İslam dininin ilkelerini inkâr etme, reddetme.

lütuf : 1. Bağış, iyilik etme, yardımda bulunma. 2. Kulu, Allah'ın (c.c.) af ve merhametine yaklaştıran, günahlara düşmekten uzaklaştıran her türlü yardım.

M

manastır : Hristiyan din adamlarının tapınma amacıyla kent hayatından uzakta, kırlık ve dağlık yerlerde yaptıkları dinsel yapı.

mazhar olmak : İyiliğe, hayra, faydalı ve güzel olan şeye erişmek.

mazlum : Zulüm görmüş, kendisine zulmedilmiş, haksızlığa uğramış.

meclis : 1. Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı. 2. Bu toplantının yapıldığı yer, şûra. 3. Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için bir araya gelmiş kimseler topluluğu.

Mescid-i Haram : Ortasında Kâbe bulunan, Mekke'deki kutsal mescit.

muamele : Bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınma, davranış.

muhabbet : 1. Sevgi. 2. Dostça konuşma, yarenlik.

muhafız : 1. Birini veya bir şeyi koruyan, kollayan, gözeten kimse, koruyucu. 2. Bir kalenin veya bir şehrin önemli yerlerini korumak, düzeni ve güvenliği sağlamakla görevli komutan.

mukabil : Karşılık, karşılık olarak.

mübarek : Kutlu, uğurlu, hayırlı, bereketli, değerli, kendisinde ilahi hayır bulunan.

mükellef : 1. Sorumluluk veya yükümlülük taşıyan kişi. 2. İslamiyette, dinin emir ve yasaklarından sorumlu olan kişi. 3. Akli dengesi yerinde, ergenlik çağına ulaşmış, dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan erkek ve kadın.

münafık : 1. İnsanların arasını bozan, bölücülük yapan, toplumu karıştıran, nifak çıkaran, ikiyüzlü kimse. 2. Kalbiyle inanmadığı hâlde diliyle Müslüman olduğunu söyleyen fakat gerçekte inkârcılardan olduğunu gizleyen kimse.

münasebet : 1. İlişik, ilişki, ilinti. 2. İki şey arasındaki uygunluk. 3. Sebep, vesile, gerekçe, neden.

münezzeh : 1. Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, temiz. 2. Uzak.

müşrik : 1. Allah'a ortak, yardımcı ve eş koşan kimse. 2. Allah'a (c.c.) zatında ya da sıfatlarında eş, ortak ve denk varlıklar kabul eden kimse.

mütebessim : Güler yüzlü.

müttaki : 1. Allah'ı (c.c.) görüyormuşçasına bir bilinç içerisinde farzları, vacipleri hakkıyla yerine getiren, Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak amacıyla nafileleri çokça yapan, sünneti hayatında titizlikle uygulayan kişi. 2. Haramları, dinen şüpheli olan durumları ve dinin kötü gördüğü şeyleri terk eden kimse.

müyesser : Kolaylıkla olan, kolay yapılan.

müzakere : Bir iş ya da şey hakkında konuşmak, görüş alışverişinde bulunmak, danışmak.

N

nafile : Farz ve vacibin dışında fazladan sevap kazanmak amacıyla Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yaptığı ve Müslümanların da onun sünnetine uyarak yaptıkları amel ve ibadetler.

nail : Erişmiş, ele geçirmiş, başarmış, kazanmış, ulaşmış.

nebi : 1. Elçi, peygamber, resul, yalvaç. 2. Allah'ın (c.c.) kendisine vahyettiği şeyleri öğrenip olduğu gibi insanlara aktaran, onları vahye inanmaya ve itaat etmeye çağıran peygamber.

nefis : 1. Kişi, zat, varlığın kendisi. 2. Can. 3. Gönül, iç dünya. 4. Ruh. 5. Arzu, istek, tutku.

nezih : 1. Temiz. 2. Temiz ahlaklı.

nida : Çağırma, bağırma, seslenme.

nimet : 1. İyilik, mutluluk, bağış, ihsan. 2. Hayırlı mal, evlat, servet, sağlık, yiyecek, içecek gibi şeyler. 3. Ekmek. 4. Allah (c.c.) tarafından insanlara iman başta olmak üzere her çeşit iyiliğin verilmesi ve her çeşit zararın insandan uzaklaştırılması.

O-Ö

oymak : Dil ve kültür yönünden büyük bir türdeşlik gösteren, birçok boydan oluşan, yapısındaki aileler arasında toplum, ekonomi, din, kan veya evlilik bağları bulunan göçebe veya yerleşik nitelikteki topluluk, aşiret.

örf : 1. Güzel ve iyi iş, iyilik, ihsan. 2. Aklın ve dinin iyi ve güzel bulduğu, akıl tarafından reddedilmeyen güzel şeyler. 3. Yasalarla belirlenmeyen, halkın kendiliğinden uyduğu ve toplumda eskiden beri sürdürülen söz ve davranışlar.

P-R

put : Kendisine tapılmak, ibadet edilmek üzere taş, ağaç, maden, toprak vb. şeylerden yapılmış olan heykel, resim ve oymalar.

rahip : Hristiyan din adamı.

rahmet : 1. İncelik, sevgi, şefkat, merhamet. 2. Birinin suçunu bağışlama, affetme. 3. Sevap, lütuf ve ihsan. 4. Bütün varlıkların iyiliğini arzu edip onlara her türlü yardımda bulunma isteği.

resul : Allah (c.c.) tarafından kendisine yeni bir kitap verilen, insanları hak dine çağırmakla, dinî ve toplumsal hayatı Allah'ın (c.c.) emirlerine göre düzenlemekle görevli olan peygamber, nebi, Allah'ın (c.c.) elçisi.

rida : Örtü, belden yukarı örtülen şey, çar ve şal, hırka.

rızık : 1. Kendisinden faydalanılan her şey. 2. İnsanın ve diğer canlıların beslenip yaşayabilmeleri için yedikleri ve içtikleri her şey. 3. Allah'ın (c.c.) tüm canlılara kendi katından verdiği; yenilen, içilen, giyilen ve maddi-manevi yararlanılan mallar, çocuklar, eşler, ilim ve iman gibi şeylerin hepsi.

riayet etme : 1. Sayma, saygı, ağırlama, itibar etme. 2. Uyma, boyun eğme.

rida : Örtü, belden yukarı örtülen şey, şal, hırka.

risalet : 1. Peygamberlik, nebilik, elçilik, risalet. 2. Allah'ın (c.c.) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gerçeklerini duyurma; söz, tutum ve davranışlarıyla açıklama makamı olan peygamberlik.

S

saadet : Mutluluk, huzur, refah; kötü ve olumsuz şeylerden uzak olma durumu.

sahabi : 1. Arkadaş, dost, veli. 2. Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamber Efendimizi (s.a.v.) çok kısa süre de olsa görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse.

salih : 1. İyi, güzel, düzgün, faydalı, hayırlı. 2. Dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, sorumluluk bilinci taşıyan, inancı ile amelleri arasında uygunluk bulunan samimi mümin. 3. İnancında, niyetinde, sözlerinde, davranışlarında dosdoğru olan ve hayatında doğruluğu benimseyen kimse.

seher : Sabahın güneş doğmadan önceki zamanı, seher vakti.

seyyid (seyit) : 1. Efendi, reis, ileri gelen, başkan, önder, eşraftan olan. 2. İlim, ahlak ve erdem bakımından üstün olan. 3. Hz. Peygamber'in soyunu, torunu Hz. Hüseyin aracılığıyla devam ettiren müminler, Hz. Hüseyin'in soyundan gelenler.

sıddık : 1. Hiçbir zaman yalan söylemeyen ve yerine getiremeyeceği sözü vermeyen, sözünde duran, çok dürüst. 2. Hakkı ve gerçeği tereddütsüz kabul eden, gerçeklere içtenlikle inanan.

sünnet : 1. Yol, âdet, gidişat, huy, karakter, mizaç, hâl, tavır, davranış. 2. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) söz, fiil ve takrirlerini (onamalarını) içeren örnek davranışlar. 3. Hz. Peygamberin yapmış olduğu farz ve vacibin dışındaki tavsiyeler, öğütler.

Ş

şecere : 1. Soy ağacı. 2. Ataların soyunun yazılı olduğu çizelge.

şefaat : 1. Birinden, başkası adına ricada bulunma, kusurlarının bağışlanmasını dileme. 2. İyi bir işe aracılık etme. 3. Ahirette günahkâr müminlerin affedilmesi, günahı olmayanların da daha yüksek derecelere erişmesi için peygamberlerin ve özellikle de Peygamber Efendimizin (s.a.v.); Allah'a (c.c.) yalvarması, dua etmesi ve ümmetinin günahlarının bağışlanmasını istemesi.

şeref : Başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur.

şirk : 1. Denklik, ortaklık, ortak olma, ortak koşma. 2. Allah'a (c.c.) inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etme. 3. Zatında, sıfatlarında, fiillerinde, yaratma ve emretme konusunda Allah'a (c.c.) başka bir varlığı denk görme.

T

tahrik : Bir kimseyi, kötü bir iş yapması için harekete geçirme, kışkırtma.

takdis : 1. Yüceltme, arındırma, mübarek sayma. 2. Allah'ı (c.c.); tanrılığa aykırı olan her şeyden, eksik sıfatlardan, kusurlardan, âcizlikten, tembellikten ve güçsüzlükten uzak tutma.

takva : 1. Bilinçli davranma, uyanıklık, dikkatli olma, sakınma, korunma, korkma, endişelenme, kaygılanma. 2. Allah'ı (c.c.) görüyormuşçasına bir bilinç içerisinde farzları, vacipleri hakkıyla yerine getirme, Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak amacıyla nafileleri çokça yapma ve sünneti yerine getirme. 3. Haramları ve dinen şüpheli olan durumları, dinin kötü gördüğü şeyleri terk etme.

tasadduk : 1. Bağışlama, sadaka verme, yardım etme, hayır yapma. 2. Allah (c.c.) yolunda harcama yapma; zekât, sadaka ve fitre verme.

tasdik : Doğrulama, doğru olduğunu söyleme, onama.

tavaf : 1. Dönme, çevresini dolaşma. 2. Hac ve umre ibadetini yapacak kişinin, Kâbe'nin çevresini yedi kez dönmesi.

tebliğ : Ulaştırma, duyurma, açıklama.

tefekkür : 1. Düşünme, derin düşünme, fikir yürütme, kavramaya çalışma, kafa yorma. 2. Var olan bir şeyin manasını anlamaya çalışma ve eşyanın bilgisini zihinde toplayabilmek için aklın hareket hâlinde olması, derin derin düşünmesi. 3. Allah'ın (c.c.) ayetleri, yarattığı tüm varlıklar ve onun tarafından meydana getirilen olaylar üzerinde kafa yorup düşünme; ibret alma, yaratan ile yaratılanlar arasında ilgi kurma, Allah'ın (c.c.) Rablığını kavramaya gayret etme.

tesbih : 1. Allah'ı (c.c.) zatında, sıfatlarında, fiillerinde ve isimlerinde her türlü noksanlıktan uzak tutma. 2. Allah'ı (c.c.) yüceliğine layık olmayan kusur ve eksikliklerden, yanlış nitelemelerden gerek inanç gerekse söz ve kalp ile tenzih etme. 3. "Sübhânallah" sözünü söyleme.

tevhit : 1. Birleme, bir şeyin bir olduğuna karar verme, tek kılma. 2. "Allah'tan (c.c.) başka ilah yoktur, Muhammed (s.a.v.) onun resulüdür." anlamına gelen "Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resulullah" cümlesine kalp ile inanma ve bu ifadeyi dil ile söyleme. 3. Allah'ı (c.c.) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, onun tek ve eşsiz olduğuna inanma, ona hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadeti yalnızca Allah (c.c.) için yapma.

U-Ü

umre : Hac mevsiminin dışında, ihramlı olarak Kâbe'yi tavaf edip Safa ile Merve arasında sa'y yaptıktan sonra tıraş olmak suretiyle ihramdan çıkarak yapılan ibadet; Kâbe ziyareti.

ümmet : 1. Topluluk, cemaat, millet. 2. Din ve inanç birliği temelinde bir araya gelen ve aynı peygambere bağlanan insanlar topluluğu, bir din üzerinde birleşen millet.

V

vahiy : 1. Gizli konuşma, fısıldama, ilham etme, ima ve işaret etme, ortaya çıkarma. 2. Peygamberler aracılığıyla insanlara, hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve nelere uyulup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahi bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı.

vâris : Mirastan pay alma hakkı bulunan, mirasçı.

vesile : 1. Kendisiyle herhangi bir amaca ulaşılan ve yakınlık sağlanan şey, araç, vasıta. 2. İnsanı, Allah'a (c.c.) yakınlaştıran ve onun Allah (c.c.) katında güzel bir konum edinmesini sağlayan dosdoğru inanç, ibadet, ahlak, ilim ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünneti.

Z

zaaf : 1. Düşkünlük. 2. İrade zayıflığı. 3. Eksiklik, yetersizlik.

zat : Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs.

zikir : 1. Adını söylemek, sözünü söylemek, anmak. 2. Okunması âdet olan duaları ve Kur'an ayetlerini sürekli tekrarlamak. 3. Allah'ın (c.c.) bazı isimlerini, anlamlarını düşünerek belli sayıda ve belli miktarlarda okumak.

zina : Aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki.

zulüm : 1. Baskı, şiddet, eziyet, işkence, haksızlık etme, haddi aşma. 2. Allah'a (c.c.) ortak koşma, sapıklık, dalalet, Allah'ın (c.c.) birliğini inkâr etme. 3. Kendisine tanınan hukuki sınırı geçme, başkasının hakkını alma.

KAYNAKÇA

Ahmed b. Hanbel. **el-Müsned.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Ali b. Ebi Bekr Heysemî. **Mecmau'z-Zevâid.** Beyrut: 1967.

Aydınlı, Abdullah ve İsmail Lütfi Çakan. **"Aşere-i Mübeşşere". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 3: 47. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1991.

Çakan, İsmail Lütfi ve Muhammed Eroğlu. **"Abdullah b. Abbas". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 1: 76-79. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1988.

Dinî Terimler Sözlüğü. haz.: Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, Ömer Akyürek, Bilal Deliser, Ayhan Baştürk, Ali Çınar, Yusuf Mavili ve Recep Toparlı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2010.

Ebû Abdullah Abdülmelik İbn-i Hişam. **es-Sîretü'n-Nebeviyye.** Tercüme: Hasan Ege. İstanbul: Ravza Yayınları, 2012.

Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah El-Hâkim En-Neysabûrî. **Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadis.** Beyrut: Dâru İbn-i Hazm, 2003.

Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail Buhârî. **el-Câmiu's-Sahih.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1991.

Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail Buhârî. **el-Edebü'l-Müfred.** Tercüme: Hanefi Akın. İstanbul: Çelik Yayınevi, 2013.

Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer el-Vâkıdî. **Kitabu'l-Meğâzî.** Tercüme: Musa Kâzım Yılmaz. İstanbul: Harf Yayınları, 2014.

Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvini İbn-i Mâce. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb Nesâî. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali Beyhakî. **el-Âdab.** Tercüme: Faik Akcaoğlu ve Muhammed Enes Topgül. İstanbul: Beka Yayınları, 2013.

Ebû Davud Süleyman b. Eş'as. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Ebû İsa Muhammed b. İsa. **Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Ebû İsa Muhammed b. İsa Tirmizî. **Kitabü'ş-Şemâil.** Tercüme: Mehmet Raif Efendi. İstanbul: Hisar Yayınevi, 2013.

Ebu'l-Fidâ İmâduddin Ömer İbn-i Kesir. **es-Sîretü'n-Nebeviyye.** Tercüme: Hanefi Akın. İstanbul: Çelik Yayınevi, 2013.

Ebu'l-Fidâ İmâduddin Ömer İbn-i Kesir. **Peygamberler Tarihi.** Tercüme: Mahmut Varhan ve Hasan Ali Saygın. İstanbul: Karınca &Polen Yayınları, 2011.

Ebu'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî İbnü'l-Esir. **Üsdü'l-Ğâbe fî Ma'rifeti's-Sahabe.** Beyrut: Dârü'l-Fikre, 2010.

Ebu'l-Hüseyn Müslim b. Haccac el-Kuşeyrî Müslim. **el-Câmiu's-Sahih.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

"Enes b. Mâlik". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 11: 234. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1995.

Ersoy, M. Âkif. **Safahat.** Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.

Hadislerle İslam. haz.: (Bilim Kurulu) Mehmet Görmez, Mehmet Emin Özafşar, İsmail Hakkı Ünal, Yavuz Ünal ve Bünyamin Erul. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.

Hamidullah, Muhammed. **İslam Peygamberi.** Tercüme: Salih Tuğ. İstanbul: İrfan Yayınevi, 1980.

İbn-i Hacer Askalânî. **Fethu'l-Barî Şerh-i Sahih-i Buhârî.** Kahire: 1986.

Kandemir, M. Yaşar. **"Hatice". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 16: 465-466. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1993.

Kur'an-ı Kerim Meali. haz.: Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.

Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali. haz.: Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş, Ali Özek ve Ali Turgut. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.

Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir. haz.: Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kâfi Dönmez ve Sadrettin Gümüş. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.

Malik b. Enes. **el-Muvatta.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Maraş, M. Atilla. **Gül'e Salavat.** haz.: Mustafa Özçelik. İstanbul: Mavi Yayıncılık, 2006.

Muhammed b. Cerir Taberî. **Tarih-i Taberî.** Tercüme: Faruk Gürtunca. İstanbul: Sağlam Yayınları, 2013.

Muhammed İbn-i İshak. **es-Sîretü'n-Nebeviyye.** Tercüme: M. Şafi Bilik. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2012.

Muhammed İbn-i Sa'd. **Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr.** İstanbul: Siyer Yayınları, 2015.

Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 2018.

Öz, Mustafa. **"Ehl-i Beyt". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 10: 498-499. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1994.

Tekineş, Ayhan. **"Yasir b. Âmir". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 43: 341. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2013.

Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Yazım Kılavuzu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Yayınevi Arşivi: 15, 18, 23, 49, 55, 57, 59, 71, 73, 75, 76, 84, 90, 113, 110, 105, 108, 114, 125.

Sayfa No.	Genel Ağ Adresleri	Erişim Tarihi
11	https://www.google.com/search?q=kabenin+eski+grav%C3%BCr%C3%BC&tbm=isch&source=lnt&tbs=isz:l&sa=X&ved=0ahUKEwjgzoef2frhAhU7SRUIHV5QAr0QpwUIHw&biw=1920&bih=867&dpr=1imgrc=REwkKcBZ4rlDhM:	28.09.2018
87	https://www.google.com/search?q=%C3%BCzerinde+her+can%C4%B1n+hakk%C4%B1+var&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiYmrXD6PrhAhUOy6YKHaT7AVsQ_AUIDigB&biw=1920&bih=867imgrc=_HJZBJiyEEYsgM:	28.09.2018
90	https://amasya.diyanet.gov.tr/Sayfalar/home.aspx	28.09.2018
101	https://www.sakarya.bel.tr/	28.09.2018
116	https://www.tika.gov.tr/tr/haber/afrikadaki_su_sorununa_tika_destegi-5580	28.09.2018

Aşağıda numaraları verilen görseller **http://www.shutterstock.com** adlı siteden telif hakkı ödenerek satın alınmıştır.

Sayfa No.	Shutterstock No.	Erişim Tarihi
9	104837168	07.08.2018
11	574510849	07.08.2018
16	1231749352	07.08.2018
18	1332448466	07.08.2018
26	601413530	07.08.2018
30	578461111	07.08.2018
33	590711459	07.08.2018
35	511231789	07.08.2018
37	622782323	13.08.2018
38	562025398	13.08.2018
40	72548020	13.08.2018
43	650936155	13.08.2018
45	171747647	13.08.2018
45	439594948	13.08.2018

46	133634054	14.08.2018
49	519384853	14.08.2018
67	1079961521	14.08.2018
79	639053296	02.09.2018
79	617305325	02.09.2018
83	134599052	02.09.2018
85	576773995	02.09.2018
85	613875335	02.09.2018
89	649054615	02.09.2018
92	686348923	02.09.2018
92	570861658	02.09.2018
92	142471402	02.09.2018
95	5060302	02.09.2018
95	289443959	02.09.2018
120	60894	02.09.2018

CEVAP ANAHTARLARI

1. ÜNİTE

8	9	10	11	12	13
A	B	C	A	B	D

14	15	16	17
Hz. Hatice, Hz. Ali	İsrâ	Miraç	el-Emin

18	19	20	21
Cebrail'dir.	Kuba	Suffe	Ravza-i Mutahhara

2. ÜNİTE

İslam'ın, korumayı hedeflediği temel esaslar:

Akıl

Nesil

Mal

Can

Din

8	9	10
B	C	C

11	12
Emanet	Hz. Âdem (a.s.), Hz. Havva'dan

13	14
Takva	Veda

3. ÜNİTE

7	8	9	10	11
C	B	B	A	A

12	13	14	15	16
Ehl-i beyt	Şerif, Seyyid	Hane-i saadet	Sıla-i rahim	Vefalı

4. ÜNİTE

6	7
C	C

8	9	11	12
Muharrem	Nezaket	Hilm	Rıfk

5. ÜNİTE

7	8	9	10
B	A	C	A

11	12	13	14	15
Cesaret	Îsar	Azim	Fedakârlık	Cihat

BULMACA CEVAPLARI

3. ÜNİTE

S	E	Y	Y	İ	D	İ	A	N	E	S	İ
I	K	Y	O	R	İ	B	D	U	R	K	A
L	H	A	N	E	İ	S	A	A	D	E	T
A	Ş	E	F	K	A	T	L	Ç	E	T	H
İ	K	R	A	M	A	F	E	V	P	A	K
R	H	İ	T	L	I	Ö	T	Y	Ş	Z	U
A	K	R	A	B	A	S	E	V	G	İ	L
H	O	H	I	A	N	Ğ	U	F	E	Y	U
İ	Y	İ	L	İ	K	Ş	F	İ	R	E	Ş
M	E	P	B	L	E	V	V	E	H	S	M
F	F	M	E	E	F	Â	T	I	M	A	O
C	A	A	V	T	E	R	A	Y	I	Z	K